

LIBRARY COPYRIGHT NOTICE

www.huc.edu/libraries

Regulated Warning

See Code of Federal Regulations, Title 37, Volume 1, Section 201.14:

The copyright law of the United States (title 17, United States Code) governs the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specific conditions is that the photocopy or reproduction is not to be “used for any purpose other than private study, scholarship, or research.” If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of “fair use,” that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copying order if, in its judgment, fulfillment of the order would involve violation of copyright law.

Digest

The author has provided a vocalized text with translation and annotation to Ovadia Ben Yaacov Sforno's commentary to The Song of Songs which is virtually unknown in the English speaking world.

Sforno's commentary to Shir Hashirim is allegorical, although he does make some philosophic digressions in the introduction, parts of Chapter 1 and parts of Chapter 5.

Sforno's commentary can be summarized as a dialogue between God and Israel. Verses 1:1 through 2:7 discuss God's special relationship with Israel in general. From 2:8 on, the dialogue tells of God's special relationship with Israel in more specific circumstances. Verses 2:8 through 2:14 recount the enslavement in Egypt and the exodus. Chapter 3 retells the period of the wandering in the wilderness. Verses 4:1 through 5:7 are relevant to the period of the kings, and 5:8 through 5:16 correspond to the period of the first exile. Chapter 6 refers to the Second Temple period, and Chapter 7 to the Tannaitic period. Finally, Chapter 8 emphasizes eschatology and ultimate redemption.

Sforno's work was subjected to censorship, and a comparison was made between the original Venice edition and a censored edition. Censorship fell into three major categories: euphemism, particularism and local politics.

Major recurrent themes in the commentary include the importance of Halacha and Mitzvot, reward and punishment,

and the cycle of learning.

Sforno's commentary on The Song of Songs contains many of the important themes which are developed in Sforno's commentary to the Torah.

Acknowledgements

תודה רבה ונחזור! As I reflect back upon the fifteen-month effort that culminated in the pages that follow, I would like to acknowledge the two people without whom this effort would have been beyond my ability.

First is Dr. Isaac Jerusalmi. Professor Jerusalmi was always there when I needed him, whether it was to clarify a part of the translation, to decide the vocalization on certain homonyms or to understand the greater context of the commentary.

When I first entered HUC-JIR my primary interest was the pulpit rabbinate rather than rabbinic scholarship. Through Rabbi Jerusalmi, I have been introduced to the intricacies of Semitic languages and I have developed a great appreciation for the importance of rabbinic scholarship in conjunction with my own rabbinate. For all this and more, thanks.

Next, I must thank my wife, Valerie. Her willingness to give up a comfortable life-style in order to help me fulfill a dream is לעילא מן כל ברכתא ושירתא. In addition to providing emotional support and inspiration, Valerie also edited parts of the text and transformed my original hen-scratchings into a first and second draft which was suitable to allow for the professional preparation of the final draft.

TABLE OF CONTENTS

	Page No.
<u>Introductory Essay</u>	
Introduction.....	1
Sforno's Life and Works.....	4
Censorship and Edition.....	5
Sforno's Style.....	8
Philosophy.....	10
Recurrent Themes.....	12
Authorship.....	14
A Methodology for Studying.....	20
Location of Footnotes.....	21
Biblical Citations.....	22
Footnotes (to the Introductory Essay).....	23
<u>The Commentary</u>	
Sforno's Introduction.....	24
Chapter I.....	28
Chapter II.....	46
Chapter III.....	58
Chapter IV.....	66
Chapter V.....	78
Chapter VI.....	96
Chapter VII.....	106
Chapter VIII.....	118
Variations in the Censored Text.....	130
Footnotes: Chapter I.....	138
Footnotes: Chapter II.....	139
Footnotes: Chapter III.....	140
Footnotes: Chapter IV.....	141
Footnotes: Chapter V.....	142
Footnotes: Chapter VI.....	144
Footnotes: Chapter VII.....	145
Footnotes: Chapter VIII.....	147

Index.....	148
Bibliography.....	154

Appendices

Table of Scriptural Verses quoted in Sforno's Commentary.....	156
Table of References to the Babylonian Talmud in Sforno's Commentary.....	159
Reference to Sforno's Commentary on The Song of Songs.....	160
(A) Zlotowitz, M., <u>Shir Hashirim</u> .	
(B) Cohen, A., <u>The Five Megilloth</u> .	
Table of Abbreviations of Various Books.....	161
The 1567 Venice Edition.....	164

אמר רבי עקיבא: איך כל העולם כדאי
כיום שינויך בו עיר העיריט ליעראל
עכנך — כד — טובים קד — ש
ועיר העיריט קד — ש קד — ש
ידיט: א. ה

When a decision was being made as to whether or not the Song of Songs would be included in the Hagiographa, much controversy was aroused. The controversy continued well into the second century C.E. and is documented in the Mishnah. In Yedaim 3:5, Akiba states unequivocally that the Song of Songs is not just holy, but holy of holies. This is because even by the time of Akiba, exegesis of the Song of Songs was already tied in to the allegory of God and Israel's mutual love.

Although there have been pshat analyses of Song of Songs, including one by Ibn Ezra, in general allegory is the accepted method of exegesis of the text.

Many factors have contributed to the extensive analysis of the text of the Song of Songs. First, it contains large numbers of hapaxlegomena. Also, the allegorical commentator must carefully explain explicit sexual references so that the reader will not think that the Song of Songs is just a secular love poem. Additionally, the Song of Songs has been popular just because of its literary beauty.

If one were to open a rabbinic Bible which contained more than Rashi, odds are good that the commentary of Abraham Ibn Ezra, Moshe Ben Nachman (Nachmanides), and Ovadia Ben Yaacov Sforno will be there. Much of the commentary of Rashi, Ibn Ezra and Nachmanides has been studied, translated and analyzed in English. By contrast, very little of Sforno's work has been translated and analyzed in English.

Sforno's works on the Bible include commentaries to

all of the Pentateuch, the Song of Songs and Ecclesiastes. These can be found in many rabbinic bibles. Less well known are Sforno's commentaries to Psalms, Job, known as Mishpat Tsedek, Jonah, Habakkuk and Zechariah. To date, the only significant translated works in English were his commentary to Numbers by Pielen [1] and his commentary to Deuteronomy by Stahl [2].

The choice of the four commentators in the rabbinic Bible is logical and yields a good cross-section of commentary. Rashi provides an exegetical/Midrashic commentary. Ibn Ezra's commentary I would summarize as lexicographic. Nachmanides gives a mystical perspective and Sforno's commentary in general is lightly philosophical. All commentaries and commentators were probably chosen for their relative brevity.

Sforno's commentary on the Song of Songs is virtually unknown in the English-speaking world. The anchor Bible Volume on the Song of Songs [3] does not mention Sforno's commentary at all.

A volume by Zlotowitz [4] is a midrashic translation of the Song of Songs based on Rashi. In the work by Zlotowitz, he references Sforno, but the references are lifted out of context. The same is true of Soncino Song of Songs [5] which briefly mentions Sforno's commentary twice. Both books provide little or no insight of Sforno's understanding of the text. A summary of the references to Sforno in these volumes is provided in the appendix.

For a casual reader, the format of the Hebrew printed commentary of Sforno is confusing. Sforno's commentary is not like Rashi's or Ibn Ezra's. Whereas Rashi and Ibn Ezra have captions followed by an explanation of the captions, Sforno integrates the actual text with his comments and provides a flowing narrative. The printer, however, chose to format Sforno's commentary in the same way as the commentaries of Rashi and Ibn Ezra, which further complicates finding sentence boundaries because the texts are unpunctuated.

Sforno's commentary on the Song of Songs is somewhat different from his other works. In general, Sforno's background is mathematics, philosophy and medicine, and his commentary tends to emphasize the precise meaning of the text and the underlying philosophy of the text. In his other works he uses allegory less frequently. However, in the Song of Songs Sforno interprets the text almost completely as allegory.

The key exceptions where Sforno's philosophic background comes through are in the introduction, parts of Chapter 1 and parts of Chapter 5.

Sforno's commentary can be summarized as a dialogue between God and Israel. Verses 1:1 through 2:7 discuss God's special relationship with Israel in general. From 2:8 on, the dialogue tells of God's special relationship with Israel in more specific circumstances. Verses 2:8 through 2:14 recount the enslavement in Egypt and exodus.

Chapter 3 retells of the period of the wandering in the wilderness. Verses 4:1 through 5:7 are relevant to the period of the kings, and 5:8 through 5:16 correspond to the period of the first exile. Chapter 6 refers to the Second Temple period, and Chapter 7 to the Tannaitic period. Finally, Chapter 8 emphasizes eschatology and ultimate redemption.

Sforno's Life and Works

Ovadia Ben Yaacov Sforno was born ca. 1475 in Cesena and died ca. 1550 in Bologna. His secular education included mathematics, philosophy and medicine. Sforno lived in a time when Jewish-Christian relationships, at least in Italy, were good. His scholarship was known in both the Jewish and Christian communities. This factor permitted Cardinal Grimani to recommend Sforno as a teacher to Christian scholars. It is known that Sforno taught Christian scholars, including Johannes Reuchlin and Giavoni Pico Della Mirandola [6].

Sforno's writings were extensive and included secular areas as well as Jewish areas. In addition to his biblical commentaries, Sforno is credited with translating eight books of Euclid into Hebrew, he converted monetary units of the Talmud into Italian units, and he produced a Hebrew grammar. Sforno was a recognized Jewish authority and wrote a number of responsa. Perhaps his most famous non-biblical work is Or Ammin, which was a religiously grounded philosophical work to explain the truths of the Torah.

He wrote it in Hebrew, but also translated it into Latin and sent it to King Henry II. Although the Latin version was never published, it is clear that his intended audience was inclusive of more than just the Jewish community.

Little is known of Sforno's family. His father is mentioned in the introduction to his commentary to the Pentateuch and some biographical information on his brother, Hananel, is known from some extant letters.

Biographical material on Sforno is limited. Perhaps the best biographical data on Sforno was compiled by Stahl [7]. Other short biographical sketches on Sforno are available in the Jewish Encyclopedia [8], Universal Jewish Encyclopedia [9], the Encyclopedia Judaica [10], and the Soncino Chumash [11].

Censorship and Editions

Sforno died ca. 1550 and his works were published after the Talmud burnings of 1553. Shortly thereafter, in 1554, a papal bull was issued that all other Jewish works be submitted for censorship [12]. Therefore, all of Sforno's work was subjectable to that bull. Pielen [13] reports that the original text of Numbers contained numerous cross-outs indicative of the work of a censor.

Sforno's commentary was written in an age when presses existed. As a result, the differences between editions are miniscule when compared with the commentaries of Rashi, Ibn Ezra, et. al., whose commentaries were hand-copied

and re-copied on many occasions. All editions I encountered claimed to be based upon the 1567 Venice edition.

Sforno's commentary on the Song of Songs was extensively censored. This is to be expected because the Jewish allegorical method interprets the Song of Songs as the mutual love between God and Israel, and so, in Sforno's commentary, he is constantly comparing the Jews to the nations of the world.

Most of the censorship is rather obvious and falls into four categories: euphemisms, particularisms, local politics, and printing errors.

The tradition of euphemism dates back to early Talmudic times. For example, the Romans were called Edomites. In the censored version of the Sforno text, אמות העולם and הגוים receive a wide variety of euphemisms. Omission is used when the omission does not make the text unintelligible. Examples can be found in verses 1:3, 1:5, 3:10, 4:1, 5:8 inter alia. In other places the censored text refers to the "heathen nations" as Amorites and Moabites -- 4:14; Canaanites -- 4:5, 4:8 and 7:5; Chaldeans -- 6:1; and Men of the East -- 6:8. Another example of euphemism involves the expression שעבוד מלכיות. In the introduction, the term is changed to פועי זמן, which attempts to divorce the current situation from the situation of the past. Similarly, 8:5 makes it clear that the reference is to Egypt and Babylon and not the present time. Most other occurrences are omitted as in the introduction, 2:13, 7:6,

7:12 and 7:13.

Particularistic references which compare Jews with the local population are either omitted or toned down. This is carried to the point that even verses of Scripture are not exempt from censorship as shown when Isaiah 41:8 is omitted from the introduction to Sferno's commentary. In verse 1:3, "even though there are a few of the righteous of the nations who love you" is changed to "even though men love you." In 6:9, the entire caption and comment corresponding to the comparison between Jacob (Israel) and Esau (neathen nations) is omitted. In addition, numerous comparisons using the word יולתי are omitted, as in 1:2, 1:3, 1:5, 5:2 and 6:9.

All references that might be construed as political aspirations of Jews were removed. This includes Scriptural quotes such as Zechariah 2:10 in the commentary to 7:1. Part of the verse of Ezra 6:12 in the commentary to 6:10 is also edited. In 6:4, the reference from the Talmud to the ruler, Alexander, bowing down to a Jew is omitted. In 6:4, the "victory" of Jews in any place was changed to just their "being" in any place. In 6:8, the mention of "management of the government" is omitted. Also deleted is the reference to Jewish sovereignty in 6:12, which might be interpreted by non-Jews to mean that Jews have greater loyalty to their self-government than to the local government. In Chapter 7:6, the censor changes the general concept of king to a specific king, Herod and his high priest,

Hyrchanus. Also in 7:6, the reference to the "prince of the kingdom of evil" is changed to "Herod." These changes served to tie the commentary to the past, whereas the original text could be interpolated to also mean the present.

Comments indicating anti-Semitism by local populations in the form of גזירה are changed to punishment for sins, as in 2:5, or omitted, as in 2:7 and 3:4. Similarly, in 3:4, the expression "to restore the crown to its former glory" is omitted.

References to the Galut, which have nationalistic overtones are eliminated, as in 7:12, 8:10, 8:11 and 8:13, or changed to an historic event, namely the destruction of the Temple, as in 2:8 and 4:11.

A variety of differences between the 1567 text and the censored edition might be construed as editorial or errata. Under the category of editorial are the following: שר instead of שעשה in the introduction and omission of the word הזונה in 6:9.

Possible errata include נהבונן versus נחבונן in 7:13; כערבה versus נערכה in 8:4 and ינקר מפלתי versus ינקת נאלתי in 8:7. One word in the introduction הרמה appears to be an error. Later editions have הייתה, but the intent of the paragraph seems undamaged by merely omitting the word.

Sforno's Style

Sforno's style is to put together a unified concept within a verse or a group of verses. This has been noted

by many others who have studied Sforino's commentaries. His commentary to the Song of Songs is no exception.

A few representative examples are cited here. In 1:10, "the plaited wreaths and the strings of pearls" Sforino integrates as the two aspects of the exodus, the booty of Egypt and the booty of the sea. In 2:5-6, the combination of the verses Sforino interprets to be a single thought which is the interplay between the heathen nations and Israel with ultimate salvation from God.

The second half of Chapter 4 Sforino interprets as a single narrative from the time of David through Hezekiah.

This is why the format of the translated commentary that follows is verse-by-verse in a paragraph form, rather than caption-by-caption, as done by Block [14] in his translation of the commentary of Ibn Ezra.

Also interesting in regard to Sforino's style is what he does not do. Hapaxlegomena which are often discussed by commentators are shunned by Sforino. In general, Sforino accepts one of the explanations of his predecessors. One example is באש'סוה in 2:5 where he uses the Midrashic interpretation. Also, both Rashi and Ibn Ezra frequently introduce words from other languages. Sforino does not.

Another area that Sforino avoids in his commentary on Song of Songs is the grammatical type of comment. One exception is in verse 1:2 where Sforino explains the grammatical usage of the third person when actually speaking in the second person. The lexicographic commentary is

also rare in his commentary. The closest thing to a lexicographic comment appears in verse 2:9 when he equates חרכים with ארנונה.

Although, from time to time Sforno follows the Targum, these occurrences seem more accidental than intentional. Places where agreement occurs are documented in the footnotes to the text. Although in many cases Sforno could have arrived at his commentary independently, verses 2:11 through 2:14, and verse 6:6 follow the Targum too closely to be coincidental.

Occasionally, Sforno follows other commentators, but he gives them no credit. This could mean one of the following, although definite evidence is not available: 1) Sforno could have arrived at his conclusions independently, and the fact that his opinion corresponded with others was coincidence; 2) since Nachmanides and Ibn Ezra have already established a tradition for referencing predecessors, it could be argued that Sforno learned of their commentaries from oral traditions, but not from specific manuscripts; hence he did not give them credit because he did not know to whom to give the credit; 3) Sforno has a great deal of respect for the old ways and tradition, as shown by his commentary to verses 1:8, 6:5, 7:14 inter alia. Sforno may have felt that the more recent commentators constituted a public domain that did not merit a footnote.

Philosophy

The philosophy of Sforno's introduction to the Song

of Songs is an exercise in logic. For example, we know that a particular being (God) is of superior virtue. We are aware of the greatness that He did to others as recorded in the Bible. The conclusion is that even those who did not experience that greatness first-hand must necessarily love that being.

The above analysis is consistent with all the concepts of most of the medieval Jewish philosophers in regard to validity of reliable tradition.

However, Israel experienced God's greatness first-hand. Hence, if the heathen nations who only heard about it had some love of God, how much greater should Israel's love be for God.

Love is reciprocal, as one partner (Israel) loves the other partner (God) more, so is the tendency for God to love Israel more.

However, love is a double-edged sword. As a result of love, the lovers have higher expectations of each other, and hence the consequences of one lover betraying the other are more severe.

In 1:1 Sforno uses the classical philosophical argument that the key to perfection is the unity principle. The maximum force is only reachable if all components pull in the same direction. Peace yields existence, but destruction comes from opposition to peace. In 1:2, Sforno explains that the Torah and Mitzvot are the keys to teaching the measure of goodness to assure peace. This sets the stage

for the allegory that follows. God and Israel love each other. Israel betrayed God. God punished Israel. Israel studied Torah and observed Mitzvot in order to bring about the ultimate peace and redemption.

A major contrast occurs in verse 5:10 where the text says: *My beloved is both white and red.* Sforno harmonizes this contrast by explaining white as goodness and red as justice. Further detail is provided in footnote 6 to Chapter 5. As in Chapter 1, the essence is that unity is far more powerful than plurality.

Recurrent Themes

Certain themes appear again and again in Sforno's commentary on the Song of Songs. The importance of Halacha and tradition is shown. In 1:8 we are told of the importance of Halacha and Minhag and the necessity to teach them to the next generation. Verse 4:1 contrasts the new ways as false with regard to the authenticity of the "customs of the patriarchs." In verses 5:2 and 5:3 Sforno explains that once the old correct ways are thrown off, it is difficult to restore them.

Yet, Sforno makes clear that the old ways are the right ways. Verse 1:15 is interpreted to mean that Torah and Mitzvot are still valid and that no new ones will be forthcoming. In 2:15 he explains how teaching Halacha incorrectly can lead to ruination, and that Halacha is clear as is. In 5:15 the Mitzvot are equated with fine gold.

Observance of the Mitzvot is also of the utmost importance. Sforno uses the combination of words עיון ומעשה, translated in this document as "theory and practice" to emphasize practice of the Mitzvot in verses 4:3, 4, 10, 11; 6:6, 7; 7:9 and 7:13. Although study is important, Sforno points out that practice without knowledge is good when he says that "even the ignorant yield fragrance in their deeds."

Reward and punishment for observance of Mitzvot are dealt with at a community level rather than at an individual level. In 6:1, Sforno amplifies the text, saying that it was the sin (cause) that made God remove his Shechinah (effect). This is further expanded in 6:12 where the commentary says that the reason things were not restored to their glorious past is because those Jews who returned from the Galut were flawed, and many did not return at all. In 8:1 another reason for Israel's punishment is that she was busying herself too much with worldly affairs to the exclusion of Torah.

The importance of knowledge and the cycle of learning occur again and again in the commentary. The importance of study is shown in 4:7, 5:3 and 6:2, but the teachers must be well-trained, otherwise they might teach incorrectly. References to teachers and teaching can be found in 4:10, 11, 14, 15; 5:3 and 5:12, while references to students are found frequently in 1:17; 4:3; 5:1; 7:5, 13, 14 and 8:11.

Eventually the teachers, the teaching, and the students

culminate in the "wise men of the generation" mentioned in 1:17; 2:1; 3:1, 4; 4:1, 5; 5:1, 2, 11; 7:14; 8:2, 3, 10, 11 and 8:12. Israel is charged to raise more students. If the students do not know enough they cannot do all the Mitzvot. If there are insufficient students, eventually there will be insufficient teachers and ultimately the supply of "wise men of the generation" will dry up, and there will be no Jews left to merit the special relationship between God and Israel.

Authorship

Many medieval commentaries are attributed to someone other than their true author. In the case of Sforno's commentary to the Song of Songs, the style as well as the concepts presented, follow closely his Pentateuchal commentary. Therefore, it is virtually impossible to even suggest that the commentary to the Song of Songs could have been written by someone other than Sforno. Furthermore, it is unlikely that glosses in the text by other authors could have been incorporated into later editions, because it was published so shortly after it was written.

A study was made by Breslauer, entitled "The Theology of Ovadia Ben Yaakov Sforno as Reflected in His Commentary on the Torah" [15]. The Breslauer study deals in four areas: 1) justification of faith, 2) God's power, 3) man's importance and 4) Jewish identity and values. These categories are somewhat forced and often meld together.

What is interesting is that Breslauer's study was based solely on Sforino's commentary on the Torah. Still the quotes that he culled to support these major themes are mirrored in the commentary on the Song of Songs.

In the area of justification of faith, Breslauer cites Sforino's comment to Deuteronomy 17:19:

It (faith) is the portion of reason from which is understood the miracles and signs of God's greatness that necessitates awe.

Compare with Sforino's introduction to the Song of Songs. Note Sforino's emphasis on logic and reason as the key to faith:

For indeed, as we know the account of the greatness of a particular being, superior in virtue - particularly as we get to know the goodness with which he does good to others - that being becomes, by necessity, beloved even by those upon whom his mercies have not been discharged. And as the virtue of that being becomes greater, we realize that - while he tries to do good to others, *and He did not spurn the plight of the poor* (Psalm 22:25) - his love [too] becomes greater by necessity.

Even Sforino's cosmology is based upon faith tempered by logic as shown in his comment to verse 5:11:

His head is [like] finest gold which is evidence for His attribute of mercy, for the start of His word in His holy Torah deals with the work of creation, *revealing to His people powerful works* (Psalm 111:6) with rational and sensorial arguments in order that they will know Him and merit eternal life.

Another expression of faith is through observance of Mitzvot. Breslauer [16] cites the comment on Deuteronomy 4:1 as an example of this principle:

Since you were shown the decrees of God which incur exile if you sin, guard [yourselves] from sin and keep His commandments without subtracting or adding to them.

Similarly, in the Song of Songs Sforno points out the importance of the tradition of observance of Mitzvot:

For indeed the ancestral customs are suitable and precious like the *hair of a flock of goats* that is ready to become a precious garment and therefore, you will observe noteworthy customs as they said [in Scripture], *also we have laid upon ourselves obligations* (Nehemiah 10:33) and there is no further need for prophets (on 6:5).

As for the nature of law, Sforno shows it to be unchanging:

Now you do not need the same manner of revelation of the Shechinah, with signs and miracles as in the past, for I have already made you beautiful by giving you the Torah and the Mitzvot which I wrote ... (on 1:15).

Sforno also points out the danger of allowing unqualified people to teach and thereby change or misteach the old tradition:

The little foxes who were not ready for teaching, *ruin the vineyards*, i.e., teaching not according to Halacha... (on 2:15).

On the subject of God's power, Breslauer cites the comments on the waters of Meribah (Numbers 20:8) and a comment on the tenth plague (Exodus 12:29). The strong hand [of God] in Exodus 13:9, Sforno explains as God's alterations of nature. However, today God's power is hidden because Israel has not proven worthy of it.

Several comments in the Song of Songs confirm this position:

The tree has formed [its first figs] in the land of Canaan so that you will eat its fruit immediately for the intent was that they should enter the land immediately after the giving of the Torah, had they not sinned with the calf and with the spies (on 2:13).

Also:

I [God] found ten genealogies of those who went up to the land [of Israel] but most of them were flawed and unworthy for the Shechinah to dwell [among them] (on 6:11).

According to Sforno, God's existence and power are shown to Israel where there are scholars as evidenced by the following comment:

...She [the Shechinah] dwells in each place where there are scholars of the generation who have set themselves intellectually to know it [the Torah] (on Exodus 25:22).

In the Song of Songs, a number of comments make this statement:

...I found Him through the two tablets. I held Him fast immediately with volunteering for the tabernacle. I did not let Him go [i.e.] I did not return to folly and sin. [I held Him fast, I would not let Him go] until I brought Him [i.e.] causing his Shechinah to dwell at the house of my mother...(on 3:4).

Also:

...Do not continue to cause my Shechinah to depart from your midst, because now indeed you are beautiful through the wisdom of the men of the Great Assembly (on 6:4).

Similarly,

...I will attain merit in order to cause Your Shechinah to dwell in the learning houses...with the wisdom of the righteous and the sages of the generation (on 8:2).

The next area to consider is man's importance. In

the Pnetateuchal commentary to Deuteronomy 33:3, Sferno makes a universalistic statement.

The entire race of mankind is special and singled out by God.

Similar universalistic statements are made in the Song of Songs' commentary:

...The author [of the Song of Songs] declares the steadfast love of God *and His mercy which is upon all His works* (Psalm 145:9) ... (from the Introduction).

Also:

For they [the nations] are comely from both the standpoint of their essence in terms of materials from which they were made and from the standpoint of their workmanship and their arrangement (on 1:5).

The importance of the other nations in regard to Israel is shown in the following comment:

...Like a rose between the thorns, that does not grow except among them, so is my beloved among the daughters (on 2:2).

However, Sferno still feels that the Jews are very special to God as shown in the commentary to Leviticus 13:47:

And when God chose this people Israel...this was because God derived something more worthy and he found it in the individuals of this nation.

In the Song of Songs, the same kind of Jewish exclusivism is shown in the following:

It is appropriate for You to turn Your attribute of goodness to me [Israel], more than anybody else... (on 1:2).

and,

For indeed, even though there are a few of the righteous of the nations who love You, their love is for *Your ointments which yield a sweet fragrance* that is spread to the whole world (on 1:3).

The final area discussed by Breslauer was Jewish identity. This segment heavily overlays other areas, but if there is one thing described as unique to Jewish identity, it is *עיון ומעשה*, theory and practice as shown by the following comment:

The Torah is the theoretical teaching. The Mitzvot are the practical (on Exodus 24:12).

The same concept appears numerous times in the commentary to the Song of Songs. A few examples follow:

...The [the students] are like a *pomegranate split open* because even though no pomegranate is perfect, it is pleasant in its taste and its appearance, so they are *filled with devotion to the Lord* (Isaiah 11:9) in theory and practice (on 6:7).

Also:

And let your breast be like clusters of grapes because they have much good nourishment. Therefore, they give useful results through in depth study [i.e. theoretical], *and let the smell of your countenance through deeds, be like apples...*(on 7:9).

Ultimately, the study leads to practice as shown in the following:

Let me hear the voice of friends [students] in the study houses who are attentive to your [i.e. the teacher's] voice when you give them enough for their need in order that they will be strong. Then you will merit, along with them the Torah of the Lord (on 8:15).

But for those for whom study is difficult or impossible, one does not have to understand the theoretical in order

to effectively do the practical.

For indeed, *the mandrakes*, even the ignorant,
yield their fragrance in deeds...(on 7:14).

To summarize, there are significant similarities in style, wording and concepts, so that one could say unequivocally that the commentary on Song of Songs attributed to Sforno is indeed the work of Sforno.

A Methodology for Studying

Learning psychologists tell us that we have an inherent tendency to use the same techniques for learning or studying that we have used successfully in the past unless specifically warned otherwise. The most commonly used technique for studying Bible with commentary is to read a verse and then look down at the commentary and read the interpretations of the various commentators. Rashi brings in Midrash on the specific citing. Ibn Ezra's commentary not only relates to the text but also to what Rashi said, and Nachmanides' commentary relates to the text as well as Ibn Ezra and Rashi. Therefore, this technique is effective because most commentary, especially the Torah, is related to the specific caption and interrelated with other commentators, be it a word or a phrase. The same technique is also useful when using a literal targum such as Onkelos, because we are still trying to get the targumist's insight on the difficult word or phrase.

However, this technique of criss-crossing back and forth between commentaries, targum and text starts to break

down when the commentary or the targum is no longer a word-by-word or phrase-by-phrase exegesis. For example, Targum Shir Hashirim bears little resemblance to the original text. An effective way to study this targum is to read the text; then read the targum. At this point one can analyze the thinking that generated the targumist's interpretation. Any attempt to analyze the targum as pshat or on a word-by-word/phrase-by-phrase basis will result in improperly lifting a thought out of context.

I recommend that a study of Sforino's commentary to the Song of Songs should follow the same approach as studying a non-literal targum. To analyze Sforino's commentary in this way is not obvious from the printed editions. This is because the printed format of Sforino's commentary is the same as Rashi, Ibn Ezra, and others.

For example, Sforino's commentary to 4:6 through 4:16 is a continuous exposition. It would be lifting out of context to suggest that Sforino sees וּנְרָד וּנְרַכֵּם in 4:14 as the days of Asa while וּמִיָּמֵי מְרֹדַי וְאֵלֶיךָ he sees as the days of Jehosephat. These are part of a much greater context. In 6:4, יָפָה אֵת רַעֲיָתִי refers to the building of the second temple, but only when considered within the framework of the total allegory developed by Sforino.

Location of Footnotes

Footnoting in the translation of the commentary falls into four major categories. Precise or closely paraphrased

biblical citations are embedded in the translation. Biblical references which are not direct quotes which refer to a particular story or concept, are included in the footnotes. Likewise, all Midrashic, Talmudic, Targumic and explanatory references are in the footnotes.

Separate sets of notes are included for the introduction and for each chapter of the translation. In addition, notes pertaining to censorship are listed separately by chapter and verse in the appendix.

Biblical Citations

All translations of biblical citations were taken from the latest editions of the Jewish Publication Society of American [17] translations.

Footnotes to the Introduction

- [1] Pielen, M. A., Obadiah Sforno: Commentary to the Book of Numbers: an Annotated Translation. HUC-JIR, 1980.
- [2] Stahl, S. M., A Translation of Sforno's Commentary on the Book of Deuteronomy. Cincinnati, 1975.
- [3] Pope, M. H., Song of Songs, Garden City, N. Y., Doubleday, 1977.
- [4] Zlotowitz, M., Shir Hashirim. Mesorah Pub., N. Y., 1977. See also Appendix.
- [5] Cohen, A., The Five Megilloth. Soncino Press, London, 1946.
- [6] Breslauer, S. D., The Theology of Ovadia Ben Yaakov S'forno. HUC-JIR, N. Y., 1971.
- [7] op. cit. Stahl, pp. 1-44.
- [8] Broyde, I., "Sforno," (Jewish Encyclopedia), Vol. 11, pp. 211-212. N. Y., 1905.
- [9] Universal Jewish Encyclopedia, "Sforno," Vol. 9, p. 489. N. Y., 1943.
- [10] Grossman, A., "Obadiah Ben Jacob Sforno," (Encyclopedia Judaica), Vol. 14, pp. 1209-1211. Keter, Jerusalem, 1971.
- [11] Cohen, A., The Soncino Chumash, p. xii. London, 1947.
- [12] Glikson, Yvonne, "Talmud, Burning of," (Encyclopedia Judaica), Vol. 15, pp. 770-771. Keter, Jerusalem, 1971.
- [13] op. cit., Pielen.
- [14] Block, R. A., Ibn Ezra's Commentary on the Song of Songs. HUC-JIR, Cincinnati, 1982.
- [15] op. cit., Breslauer, pp. 16-40.
- [16] op. cit., Breslauer, p. 21.
- [17] Jewish Publications Society of America, The Torah, 1962; The Prophets, 1978; The Writings, 1982. Philadelphia.

הקדמה לפירוש ספורנו על שיר השירים

בָּרָא אֱמֶרֹו תִּכְמִים: כַּל הַשִּׁירִים קִדָּשׁ וְשִׁיר הַשִּׁירִים קִדָּשׁ
 קִדָּשִׁים. וְהַפְּזוּת בְּזֶה שֶׁכָּל הַשִּׁירִים שְׁעִשָּׂה¹ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו
 וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאַלְפֵי (מל"א ה: יב), בְּלִים הָיוּ שִׁירֵי קִדָּשׁ אֲשֶׁר
 בָּהֶם יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו (ח' קמט: ב). וְזֶה שִׁיר הַשִּׁירִים הוּא
 קִדָּשׁ קִדָּשִׁים בְּזֶה שֶׁכָּל עֲגֻנָּו לְכוּלָּו אֶחָ לֵב יִשְׂרָאֵל, בְּפָרָט הַמְּתַאֲוֵנִים
 בַּעַ (במ' יא: א) בְּשִׁעְבִּיד מַלְכֵי־וֹת,² לְאַהֲבֹב אֶת הָאֵל: הַזְּבִיחַ בְּאֲשֶׁר יִהְיֶה
 בְּהִכְרַח אֲשֶׁר יִבַּע הָאָדָם אֶל נְכוֹן בְּרַכֵּי סוּבוֹ, בְּלִי סַפֵּק פְּאִמְרוֹ שְׁמַע
 יִשְׂרָאֵל וְכוּ' (דב' ו: ד) וְאַתְּבִתָּ כו' (דב' ו: ה).

כִּי אֲמַנִּם, בִּידִיעָה בְּרִשְׁתָּה אֲדַלֶּת אֵיזָה נִמְצָא מִן הַנִּמְצָאוֹת שֶׁהוּא
 גְּדוֹל בְּפַעֲלָה - וְעַם זֶה תִּהְיֶה לְנוֹ יִדְיָעָה סוּבוֹ אֲשֶׁר בּוֹ מִיִּסִּיב
 לְזוּלָתוֹ - יִהְיֶה אוֹתוֹ הַנִּמְצָא נֶאֱדָב בְּהִכְרַח בְּסִי שְׁלֵא יִשְׁפַּעוּ עָלָיו
 חֲסָדֵי אוֹתוֹ הַנִּמְצָא. וְכַאֲשֶׁר תִּהְיֶה מַעֲלַת אוֹתוֹ הַנִּמְצָא יוֹתֵר גְּדוֹלָה -
 וְגַבַּע שָׂאֵם זֶה יִשְׁפַּחַל לְהִיִּסִּיב לְזוּלָתָה וְלֹא שֶׁקֶץ עֲנֻוֹת עֲנִי (ח' כב: כה) -
 תִּהְיֶה בְּהִכְרַח הַזְּבִיחָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה.

SFORNO'S INTRODUCTION

The sages already said: "All Songs are holy, but *The Song of Songs* is the holiest [1]," thereby meaning that all the Songs that Solomon the King composed, as was said about him: *His songs numbered one thousand and five* (1 K. 5:12), were all (of them) holy Songs in which *Israel rejoices in his maker* (Ps. 149:2). But this *Song of Songs* is the holiest in that its entire purpose is to direct the heart of Israel, especially those *complaining bitterly* (Num. 11:1) because of oppression by the kingdoms, to love the Lord, praised be He, when it is necessary for man to know His good ways with certainty, away from any doubt, as He said: *Hear O Israel...* (Deut. 6:4) *and you shall love...* (Deut. 6:5ff).

For indeed, as we know the account of the greatness of a particular being, superior in virtue - particularly as we get to know the goodness with which he does good to others - that being becomes, by necessity, beloved even by those upon whom his mercies have not been discharged. And as the virtue of that being becomes greater, we realize that - while he tries to do good to others, *and he did not spurn the plight of the poor* (Ps. 22:25) - his love (too) becomes greater by necessity.

וְעִנְיָנו הַאֲהָבָה הִיא שְׂשׂוּבָה הַאֲהָבָה עַל הַעֲלָה בַּאֲהָבָה וְעַל הַשִּׁיגוֹ
 כָּל חֲפָצוֹ. וְיִוְתֵר מְזָה, כֹּאִי שְׂשׂוּבָה הִיא אֲהָבָה וְאִתָּם הַבְּמִצְאִים אֲשֶׁר יִשְׁפְּעוּ
 עֲלֵיהֶם תִּסְדְּרוּ יִוְתֵר מְעַל זֵלְתוֹ.

יִבְנוּ הַיָּד הַמְחַפֵּר חֲסֵי הָאֵל יִתְהַרְגוּ וְכַתְּמוּ עַל-פֶּל-מַעֲשֵׂיו
 (תה' קמה:ט) וְכִי מִקֵּם בְּחַר לוֹ זָבַע אֲוֵתָיו (יש' מא:ח) וְיִוְדְעֵי
 שְׂמוֹ³ (יר' מח:יז, תה' ס:יא) יִבְנוּ בְּבַר חֲסֵדוֹ עַל (תה' קג:יא)
 עֲמוֹ⁴ וְעַל תִּסְדְּרוֹ יִבְנוּ כֹאִי שְׂשׂוּבָה הִיא וְשִׁתְּהִי אֲהָבָתָם יִוְתֵר גְּדוּלָּה
 וְעֲצִמִית.

יִבְנוּ הָיָה כָּל זֶה הַסֵּפֶר מִמִּיד דְּבָרֵי עֲבֵה ה' יִתְהַרְגוּ אֵלָיו,
 בְּפָרֶס בְּהִיּוֹתָם בְּעֲבֵה שְׂעָבִיד מְלָכִיּוֹת,⁵ וְתִשׁוּבָתוֹ הַרְמַתָּה אֲשֶׁר בָּהּ הוֹדִיעַ
 סִבָּה מְזָה דִּינֹו עֲלֵיהֶם יִוְתֵר מְעַל זֵלְתָם, וְתִסְדְּרוּ עֲפָתָם יִבְפָּרֶס
 בְּשְׂעָבִיד מְלָכִיּוֹת.⁶ וְהִתְחִיל וְאָמַר:

Now, the matter of "love" consists in the lover's rejoicing over the virtue of the beloved and over his attainment of his every wish. More than that, it is necessary that those beings upon whom his mercies have been discharged, love him more than any other.

That is how the author declares the steadfast love of God *and His mercy which is upon all His works* (Ps. 145:9) and that *He chose for Himself the seed of those who love Him* (Isa. 41:8) and *of those who know Him by name* (Jer. 48:17, Ps. 9:11), thereby *increasing His steadfast love toward His people* (Ps. 103:11) and over His righteous ones and [making it] necessary for them to love Him with a greater and truer love.

Thus, this entire book is like an expression of the sentiments of God's congregation towards Him, blessed be He, especially when they were under the tribulation caused by the enslavement to the kingdoms, and His response [2] by which He informs about the reason for the stricter application of His attribute of justice to them rather than to others, along with His steadfast love on their behalf, especially regarding the enslavement to the kingdoms. And so [the author] began by saying:

פ ר ק א

א:א שיר השירים אשר לשלמה: וְזֶה שֶׁצִּיף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ תַּכְמִּים
 וְזָכוּנוּם לְבִרְכָה: כָּל שְׁלֹמֹה הָאָמִיר בְּשִׁיר הַשִּׁירִים קִדָּשׁ חַיֵּץ מִהַגָּה
 מִסְתַּהוּ שֶׁלְשֹׁלֹמֹה (ג:ז). הַגָּה בַּפְּסוּק הַלְּזוֹ הִיָּהָה הַפְּזוּגָה עַל הַשִּׁירִים
 שֶׁחֲזַר שְׁלֹמֹה הַפְּלֵג עַל הַפְּלֵג הַקְּדוּשׁ שֶׁהַשְּׁלוֹם שָׁלוֹ, כִּמּוֹ שֶׁפָּרְשׁוּ הֵם ז"ל.
 פִּי אָמְנָם מְצִיאֹת הַמְּצִאוֹת יְהִיָה בְשֵׁלוֹם בְּלִתִּי כִּנְגֵד וְהַפְּסֵד
 יְהִיָה בְהַתְּנַגְדוֹת הַפְּפֹל. וּמֵאֲתוֹ הַפְּמְצִיא כָּל נִמְצָא יְהִיָה הַשְּׁלוֹם,
 וְהַפְּסֵד יְהִיָה בְּהַסְתִּיר כְּנִיּוֹ מִפְּנֵי, כְּאָמְרוֹ תַּסְתִּיר כְּנִיָּךְ יִפְהַלּוּן כּוֹ'
 (ח' קד:כט).

יִבְכּוּ קִצַּח הַקְּדָמוֹנִים, בְּהַגִּידִם הַתְּחַלַּת הַמְּצִיאֹת, אָמְרוּ שֶׁהֵם
 הַשְּׁלוֹם וְהַרִיב. יִבְכּוּ הַתְּחִיל הַמְּתַבָּר כְּפִיִּד דְּכִבִּי עֲבַת ה' וְתַפְלֵהֶם לְאֵל
 יְהוָה, בְּאִמְרָה:

א:ב יִשְׁכְּנִי מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ: פְּלוֹפֵר יִשְׁכְּנִי הַפְּלֵג שֶׁהַשְּׁלוֹם שָׁלוֹ
 מִנְשִׁיקוֹת פִּיהוּ פְּדָרְקֵה הַזֹּשֶׁק אָה הַזֹּשֶׁק בְּדָבִיִק אֶתְבָּה, עַל דְּרָגָה זָאֵר
 ה' כְּנִיּוֹ אֵלֶיָה (בכ' ו:כה), עַל הַפֶּךְ וְהַסְתִּירָתִי כְּנִי (דב' לא:ז).
 וְדָבַר עַל הַפְּלֵג בְּלִשׁוֹן נִסְתָּר פְּעֻנְזוֹ יִכָּא פְּרַעַה... וְנִפְקֵד (בר' מא:ג).

Chapter I

1:1 *שיר השירים אשר לשלמה* and this is even though the sages of blessed memory said [1]: Every mention of "Shlomo" in *The Song of Songs* is holy except for the verse: *Behold it is the litter of Shlomo* (3:7). Behold in this verse (1:1), the intent was the songs that Shlomo the King composed concerning the Holy King, to Whom peace belongs [1], as they [the sages] of blessed memory explained.

For indeed, the existence of beings is through unopposed peace, while destruction comes about through opposition caused by its [peace's] reverse. From the Creator every being exists because of peace, while destruction comes about when He hides His face from him, as he said: *You hide Your face, they are terrified* (Ps. 104:29).

And thus, some of [our] predecessors, in expounding the beginnings of Creation, said that there were concord and discord [2]. That is why the author began as the spokesman of the sentiments of the Congregation of the Lord, and her prayer to God, when she says:

1:2 *Let Him give me of the kisses of His mouth* as if to say: May the King to Whom peace belongs *kiss me with the kisses of His mouth*, the way the "kisser" [kisses] the "kissed" in an "embrace of love," in accordance with the verse *Let the Lord cause the light of His face to shine upon you* (Nu. 6:25) contrasted with *I will hide My countenance* (Deut. 31:17). It [the text] speaks about the King in the third person, as in *let Pharaoh find...and*

כי-טובים דודיך מיין: וְכֹאֵי שְׁתַּפְּנָה בְּצַח סוּבָה לִי יוֹתֵר
 מְלֹזְלֹתִי, כִּי-טוֹבִים דּוּדִיךְ מִיִּין. פִּי אֶמְנֵם דּוּדִיךְ שְׁחֵם הַמִּלְחָה
 וְהַפְּצוּהָ אֲשֶׁר פָּתַחְתָּ לְהוֹרֹת בְּמִצַּח סוּבָה, הֵם טוֹבִים וְנִחְבֵּי־בִים אֶצְלִי,
 יוֹתֵר מִן הַיִּין שֶׁהוּא רֹאשׁ לְתַעֲנוּגוֹת בְּנֵי הָאָדָם, מִצַּד מַה שֶׁהוּא
 גֹּאֵה בְּטַעְמוֹ וְרִיחוֹ וּמְזוֹנוֹ, וְעַם זֶה הוּא פּוֹגֵם בְּפִתְעָ. יוֹבְהִיר צְרָבִי
 סוּבָה אֲלֵי, מְהִיָּה אֶתְבַּחֵי אוֹתָהּ בְּהִכָּרְתָם גְּדוּלָה מִכָּל אֶתְבַּח זוֹלָתִי אֵלַיָּה,
 וּבְזָה אֲנִי רְאוּיָה לְשִׁישָׁה הַזְּפָרָה יוֹתֵר מִכָּל זוֹלָתִי.¹

א:ג לריח שמניך טובים: פִּי אֶמְנֵם אִם שִׁיִּיָּה קִצַּח מִתְסִיִּי אֶפְלוֹח
 הָעוֹלָם שְׁאֵאֶהְבִּיָּה,² הִנֵּה אֶתְבַּחְתָּם הִיא לְרִיחַ שְׁמֵנִיָּה טוֹבִים, הַשּׁוֹפְעִים
 לְעוֹלָם קָלוּ.

שמן תורק שמך: וְזָכְרוּן שִׁמְךָ אֶצְלָם הוּא בְּהִיּוֹתוֹ שִׁמֵּן חוֹרֵק
 מְרִיק עֲלֵיהֶם שְׁמֵנִים מְמוֹחִיִּים (יש' כה:ו) שְׁחֵם הַחַיִּים וְהַשּׁוֹב בְּעוֹלָם
 בְּזָה.

על-כן עלמות אהבוך: יִלְבִּיִת אוֹתָן הַשּׁוֹבוֹת הַזְּפָיִיֹת שְׁבוּ
 הַפִּירֵי הַיִּתּוֹן מֵאֶתְהָ, אַהְבוּךָ תְּסִיִּי אֶפְלוֹח הָעוֹלָם.³ יִבְסוּר מֵהֵם אוֹתָן
 הַשּׁוֹבוֹת, חֲסוּר אֶתְבַּחְתָּם⁴ הַתְּלוּיָה בְּצָבָר, פְּאֶמְכֵם זָכְרוּנֵם לְבִרְכָה: תְּסִיד

appoint (Gen. 41:33).

כי טובים דורך מיין. It is appropriate for You to turn Your attribute of goodness to me, more than to anybody else, *because Your love is more delightful than wine*. For indeed *Your beloved* are the Torah and the Mitzvah which You wrote [in order] to teach Your attribute of goodness [3]. They are good and dear to me, even *more than wine* which is the ultimate delight of mankind. On the one hand it is pleasant in its taste, its smell and its food value. Nevertheless it spoils suddenly. By knowing the ways of Your goodness, my love for You will, of necessity, be greater than all the love of anybody else for You and because of this I am worthy of this kiss (mentioned above) more than anybody else.

לריה שמנך טובים 1:3: For indeed, even though there are a few of the righteous of the nations who love You, their love is for *Your ointments which yield a sweet fragrance* that is spread to the whole world.

שמך הורק שמך: The memory of *Your name* is with them, because it is as *ointment poured forth* which You empty upon them, *ointments of rich viands seasoned with marrow* (Isa. 25:6) which are life and good things in this world. *Therefore, maidens love You*, and because of the aroma of those temporal good things which they recognize to be from You, the righteous of the heathen nations *love You*. But when those good things depart from them, their love which is dependant on a thing departs, as the [sages] of blessed memory said [4]: There was one

אָדד הָיָה בְּאֵפוֹת, ⁵ וְאִיב שָׁמוֹ, הִתְחִילוּ יְסוּרֵינוּ בְּאִים עָלֵינוּ, הִתְחִיל
 מִחֲרָר וּמִגְדָּר. וְזֶה כִּי לֹא שָׁמוּ לְבָס לְבַעַת אוֹתָהּ, ⁶ זִילְתִּי לְהִיט אוֹתָן
 הַסּוֹבוֹת הַזְּמַנִּיּוֹת, אָבָל לֹא טָעַמוּ וְרָאוּ סוּבָה. פִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ (חֵה' קלו).
 וְזֶה כִּי מִצַּד סוּבָה הָיָה תְּכָלִית פֶּל הַמְּכוּזָן מֵאֲתָהּ, אִם בְּסוֹבוֹת הַזְּמַנִּיּוֹת
 וּבְהַפְסָם, לְהִיטִיב לְזוֹלְתָהּ, פִּי חֲסָד חֲסָד אֲתָהּ (מִי' ז:יח). וּבְזֶה
 כִּי אִי שָׁתָהּ נִאָּהָב מִצַּד סוּבָה, לֹא בְּלֶבֶד מִצַּד הַשּׁוֹב הַפּוֹשֵׁג מֵאֲתָהּ.
 לְכוּ אֲנִי אוֹמְרָת:

א:ד משכני אחריך: הַדְרִיכֵנִי בְּאֲמָתָהּ וְלִמְדֵנִי (חֵה' כה:ה) פְּעֻנְנוּ

אֲתָרִי ה' אֱלֹהֵיכֶם תִּלְכוּ (דב' יג:ה).

ברוצח: פִּי אֲמַנֵּם דָּרְגָן מְצוֹתָהּ גְּרוֹץ (חֵה' קיס:לב) בְּשִׁמְחֵי לְעִשׂוֹת

בְּצִלוֹ לְפָנָיָהּ. וְזֶה כִּי כָּבַר

הביאני המלך חדרירו: בְּסִפּוּרֵי מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית וְזוֹלְתוֹ עִם מוֹפְתָיו

חִשְׁבֵּים וְשִׁכְלֵים אֲשֶׁר אִם הוֹדִיעַ בְּתִכְלִית הַמְּכוּזָן מִפְּנֵי. וּבְכוּ

בנילה ובשמחה בך: עַל הַיּוֹתָהּ לְנוֹ לְאֵלֵהִים.

נזכירה דודיך: נִזְכִּיר לְפָנָיָהּ אֵת דּוֹדִיךְ וְאוֹתְבִיָּה שְׁהֵם

הָאֵבוֹת אֲשֶׁר הֵם

righteous man among the nations whose name was Job. But when hardships started to befall him, he began to taunt and to blaspheme. And this is because they [the nations] did not pay attention to know You, except for the aroma of those good things, but they did not taste and see Your goodness, *for His steadfast love is eternal* (Ps. 136). This is because, with respect to Your goodness, there is an end-purpose to all that is intended by You, both in temporal good things and [also] in their opposite, to do good to other than You, *because You love graciousness* (Mi. 7:18). And because of this, it is fitting for You to be loved because of Your [total] goodness, rather than only because of the tangible goodness that comes from You. Therefore I say:

1:4 *Draw me after You [i.e.] guide me in Your true way and teach me* (Ps. 25:5) as in the case: *Follow none but the Lord your God* (Deut. 13:5). *Let us run, for indeed we will eagerly pursue Your commandments* (Ps. 119:32) as I rejoice to do [Your] will before You. And this is because already *the King has brought me to His chambers* in the stories of the work of creation and the like with the concrete and abstract miracles by which He declares the purpose intended by Him. Therefore, *let us delight and rejoice in You* [refers to] Your being God for us.

נֹכִיחָה דוֹרִיךְ [means] *we will declare before You Your love* and those who love You, who are the patriarchs, who *more than*

מייך משרים אהבוך: אָהבו אותה אהבת יושר גלתי תלויגה בדבר,

יותר משה שִׁמְאָהב את ה'יון הפתעגג בו.

א:ה שחורה אני ונאורה: הקדים המַתְּבָר דְּבִיר עֲבַת ה' לְאִמּוֹת⁷

הַנְּקָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם פָּאָמְרוּ וְנִתְחַמֵּי אֲתָהּוּ לֵךְ לְקָנוֹת (יה' סז:סא)

לְהוֹרִיעַ שְׁלֹא יִהְיֶה לָהּ פִּתְחוֹן פֶּה בַּמַּה שֶׁתִּבְרַשׁ הִיא מֵאֵת ה': תְּהַרְגֶנּוּ:

הַשְּׂחָחַת פְּרִסְיָה עָלֶיהָ, יוֹתֵר מִכָּל זֹלָתָהּ.⁸ וְהִתְאַמְנָה שְׂיֵשׁ מִשׁוֹא פְּנִים

בַּדָּבָר, בְּאִמְרָה כִּי אֵי שֶׁהִפּוֹץ מִי הָאֵל: תְּהַרְגֶנּוּ יוֹתֵר מִכָּל שְׂאֵר הָאִפּוֹת,⁹

מִי גַם שְׂאֵנֵי שְׁחוּרָה בְּמַעֲשֵׂים פְּמוֹתָהּ, מִכָּל מְקוֹם אֲנִי נֹאֵה בִּידְעִיהָ

הָאֵל: תְּהַרְגֶנּוּ וְיִרְאֵהוּ וְנִתְבַּחֵהוּ יוֹתֵר מִכָּל זֹלָתִי.¹⁰

כאהלי קדר: שֶׁהַשְּׁתָרוּחַ מֵהֵם הוּא מְקַרֵּי לֹא עֲצָמִי, מִי לֹא נֶעֱשֶׂי

מִבְּגָד שְׁחוֹר אֶלֶּא מִבְּגָד לָבָן שֶׁמְקַה לּוֹ הַשְּׁתָרוּחַ. אֲבָל בְּעֵצִים אֲנִי נֹאֵה,

כִּירִיעוֹת שְׁלֵמָה: שֶׁהוּא נֹאֵה מִצַּד עֲצָמוֹ בַּדָּבָרִים אֲשֶׁר מֵהֵם נֶעֱשֶׂי

יִצַּד מִלֵּאכָתוֹ וְסִכְרוֹ.

א:ו אל-תראוני שאני שחרורת: אַל תִּרְאוּ נִאֲוִיהָ מִצַּד הַפְּעֻשִׁים שֶׁהֵם

מְקוֹלְקָלִים לְדוֹן אוֹתִי לְכַף חוֹבָה עַל מַתְּבָחַת הַלֵּב, מִי אֲמַנֵּם הַפְּעֻשִׁים

נֶעֱשֶׂי לִי הִרְגָל בְּמִקְרָה,

wine, they loved You. They loved You with a sincere love, independent of the object [5], much more than the enjoyment of wine by one who loves wine.

1:5 *I am dark but comely.* The author started with an address of the congregation of the Lord to the nations who are called daughters of Jerusalem by saying: *I give them to you for daughters [though they are not of your covenant]* (Ezek. 16:61). [This is in order] to declare to them that they will have no argument in what she [Israel] would ask from the Lord, praised be He: [i.e.] individual providence over her in preference to others. But if they would object saying that there is favoritism in the matter, when she said, it is fitting that the Lord, praised be He, would take pleasure in me more than all the rest of the nations [6], for even though in [my] deeds *I am black* like them, yet *I am comely* in knowing God, praised be He, and His fear and His love are greater [from me] than any beside me, *like the tents of Kedar.* For their blackness is accidental but not intrinsic, since they were not made from a black material, but from a white material that happened to [turn] black. But [in essence] *I am comely, like the pavillions of Solomon.* For they are comely from both the standpoint of their essence in terms of materials from which they were made and from the standpoint of their workmanship and their arrangement.

1:6 *Do not stare at me because I am swarthy,* [i.e.] do not look at the evidence from the standpoint of my deeds, which are

ששזפתני השמש: וְקָנִי מִצַּד הַהַרְגָּל אֲצֵל הָאוֹמֹת וְהָעִי פִּיהִים

שְׁבֻדָּתַי בְּתוֹכָם. וּבְלִעְדֵי זֹאת

בְּנֵי אֹמֵי נַחֲרוּ-בִי: הִקְפִּידוּ עָלַי מְסִים וְאָרְנוּ נִיּוֹת פְּעֻנָּז

מְצָבִים וְיִוָּתֵר מִתְּשֵׁה.¹¹ וַיִּבְגְּזוּ

שִׁמוֹנֵי נוֹטְרָה אַח-הַכְּרָמִים: לְהִשְׁמָד לְבָצְרֵי תַּיִי שְׁעָה.

כְּרָמֵי שְׁלִי: שְׁהֵגָה שְׁלִי בְּלֵבד וְאִיו לְזָרִים אֲתִי,¹² וְהוּא הַעֲסָק

מִתּוֹכָה וּבִשְׁצוֹת.

לֹא נִטְרַחֲתִי: לֹא עָסַקְתִּי בָּהּ מִקְוֹצֵר רִיחַ וּמַעֲבוֹכָה קֶשֶׁה¹³

(שִׁמ' י: ט), וַיִּבְגְּזוּ קְלָקְלֵתִי מִעֲשֵׂי.

א: ז הַגִּידָה לִי: אַחַר שְׁהָיִד בְּסוּל סַעֲנַח הָאֵפוֹת,¹⁴ הַתְּחִיל הַמְּחַפֵּר

בְּדַבְּרֵי עֲבֹת ה' אֵלָיו וְהַשׁוֹבְחֹל, עַל דָּרְגָה דְּבָרֵי אוֹהֶבָה עֲזוּבָה עִם אֶהוּבָה

וְאָמַר

הַגִּידָה לִי שֶׁאֲהַבָּה נַפְשִׁי: אַתָּה ה' אֲבִינִי שֶׁאֲהַבָּה נַפְשִׁי אַף עַל

פִּי שֶׁהִפְעֵשִׂים מִקוֹלְקָלִים, הַגִּד לִי

אֵיכָה תִרְעָה: אַתָּה הַתְּלַמִּידִים הָעָה וְהַשְּׂפֵל.

אֵיכָה תִרְבִּיעַ: אַתָּה הַקְּמוֹן תַּחַת תְּכַמִּי הַדוֹר שֶׁיִּתְנַהֵּג עַל פִּיהֶם.

perverted, in order to judge me by the scale of guilt concerning my inner thoughts. Because indeed, my actions have accidentally become a habit, *because the sun has gazed upon me.* [i.e.] They [the habits] were acquired by way of habit among the nations and my Samaritan friends among whom I grew up [7]. And yet in spite of this **בני אמי** [8] *quarreled with me.* They imposed on me heavy taxes and land taxes like in Egypt, even outdoing them [9]. *They made me guard the vineyards,* to take care of the needs of day to day life. [But] *my own vineyard,* which was mine alone, did not belong to aliens, together with me, i.e., in the pursuit of Torah and Mitzvot [10].

[My own vineyard] I did not guard. I did not tend her because *their spirits were crushed by cruel bondage* (Ex. 6:9) and so, [i.e. because I did not guard them] I spoiled my works.

1:7 *Tell me:* After declaring the annulment of the claim of the nations, the author began with the words of the congregation of the Lord to Him and His answer, in the manner of the words of an abandoned lover with her beloved, and said: *Tell me, You whom I love so well.* You, O Lord, are our Father, *You whom I love so well,* even though the deeds are spoiled, *tell me: Where do You pasture* the students with wisdom and understanding. *Where do You rest* the multitude [the people] who are under the wise men of the generation so that they will act by their directive [at noon].

בצהרים: דָּזָפוּן שִׁיְהִיו שְׁגִי בְּגִי צִהַר חוֹלְקִים בְּהִלְכָה וְכָל אֶחָד
 מֵהֶם מֵאִיר דְּבָכְרִיו בְּפִעֵס הַגִּיזוֹ, כִּמּוֹ שִׁיְקָרָה בְּצִהָרִים שֶׁתִּצִי מֵאִוֵר בְּפִזְבַּח
 וְחִצִּיו בְּפִעֵרֵב. וְזֶה קָרָה בְּסִבַּת שֶׁפְּרָמִי שְׁלִי לֹא גִטְרָתִי (א:ו)
 וְלֹא שֶׁפִּשׁוּ כָּל צָרְפֵס.

שלמה אהיה כעוטיה על עדרי חבריך: על עדרי אוֹתָם החברים
 בחוֹלְקִים, וְחִלְמִי־יִהְיֶה שֶׁהֵם שֶׁלְךָ וְאוֹמְרִים אֵלָיו לְאֵלֵי שֶׁהֵם דְּבָכְרִי אֱלֹהִים
 תְּיָמִים (יר' כג:לו). וּבִבְכוֹן אַהִיָה כְּעוֹטִיָה עַל שֶׁפָּה שֶׁאֵא אֲנֵע אָה מִי
 אֲשָׁאֵל וְיִוְדִיעֵנִי דְּבָר אֵל גְּבוּר.

א:ח א-לא תדעי לך: הִלְכָה פְּסוּקָה,

היפה בנשים: בְּמִצַּת תְּסוּד וּפְרִיָּשׁוֹת,

צאי-לך בעקבי הצאן: פִּיזוֹ שֶׁהִלְכָה רֹלְפָפָה בְּזִבְנָה, לְכִי אַחַר

הַפְּנֵהָג.

ורעי אה-גדיותיך: הָעֵה יְדוּתָה לְהַנְיִק פְּסוּלְתָהּ הַתְּלִמִּידִים הָעֵה יְדִידִים

לְהוֹרֹת,

על משכנות הרועים: בְּמִדְרָשֵׁי תַכְמִי הַיּוֹר לְבַעַת טַעֲמִים וְיִתְבוֹנְנוּ

אִיזָה וְכִשֵּׁר.

אֲמַנָם הַתְּנַצְלוֹת אֲמַרְנָה שְׁשׁוּפְתַנִּי הַשֶּׁמֶשׁ (א:ו) הוּא הַתְּנַצְלוֹת בְּלִמִּי מִסְפִּיק.

At noon is at a time two enlightened sons argue the Halacha and each of them explains his words with an appropriate reason, as in an event that occurs *at noon*, when half the light [11] is from the east and its other half is from the west. This happened because *my own vineyard I did not guard* (1:6) and they [the enlightened sons] could not provide all their needs.

For why should I be as one who veils herself, beside the flocks of your companions. Beside the flocks [refers] to those companions who are arguing, while their students who are *Yours*, are claiming among themselves that these are *the words of the living God* (Jer. 23:36). And so, *let me be as one who veils herself*, i.e. on the lip, because I would not know whom to ask to inform me correctly.

1:8 *If you do not know a decided Halacha* [12], *O fairest of women* [i.e.] by the attributes of loving kindness or piety, *go follow the tracks of the sheep:* [i.e.] when the Halacha is not clearly defined, follow the Minhag. *And graze your kids* who will, like you, nurse students who will teach, *by the tents of the shepherds* [i.e.] at the schools of the wise men of the generation in order to know the reasons [for the Mitzvot] in order to consider which are suitable. Indeed, the excuse when you say: *because the sun has gazed upon me* (1:6), is an inadequate excuse, because behold

א:ט לוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי: פי כמו ששנה לנו בהיותך

סוסתי גין רכבי פרעה שנגלית שכניחי צלוק פאיש מלקמה

(שמ' טו:ג) ונצנתך אה בלם, פו דמיתוך גין האמות בהיותך

רעיתי, גוי אהד פארץ (שמ"ב ז:כז), פמו שאני נחיד בעולמי.¹⁵

וזה כי אמנם לשוב הנה אליה (יר' טו:יט)¹⁶ ויודו אה מעשיך

והעיתך בידות מלכה ומלפתיך ואתה לא-תשוב אליהם

(יר' טו:יט),¹⁷ ובהיותך על זה האופן גם פי אז

א:י נאור לחיך בתורים: בנזה מצבים.

צוארך בחרוזים: בנזה בים. עקשו

א:י"א תורי זהב נעשה-לך עם: תשלימי כל

נקודות הכסף: ובעט ששלו מאתך, פארך תחת הנחשת אביא

והב (יש' ס:יז).¹⁸

א:י"ב עד-שהמלך במסבו: מסב גינתינו בעמיד אש וצנו ושאר

נפלאותיו.

נרדי נתן ריחור: היו מעשי נותנים ריח טוב. והנה ענה

א:י"ג צרור המור דודי לי: את אצלי לראש לכל בשמים. הו לו

1:9 *I have likened you, My darling, to a mare in Pharaoh's chariots.*

It is like that which happened to you when you were *My mare* among *Pharaoh's chariots*, when My Shechinah was revealed to you like *the warrior* (Ex. 15:3) and you defeated all of them. So *I have likened you* with the nations among whom you are, *My beloved* (1:9), *a unique nation on earth* (2 S. 7:23) just as I am one in My world. And this is indeed because *they* [the nations] *shall come back to you* [Israel] (Jer. 15:19) and they will acknowledge your works and your insights in the foundations of My Torah and its wonders *but you* [Israel] *will not come back to them* [i.e. the nations] (Jer. 15:19), because this was your way even then.

1:10 *Your cheeks are comely with plaited wreaths* [refers to] the booty of Egypt [13]. *Your neck with strings of jewels* [refers to] the booty of the sea [14]. Now

1:11 *wreaths of gold we will make for you* complete with full *points of silver* and the few things which they pillaged from you, as [Scripture] says: *Instead of copper, I substitute gold* (Isa. 60:17).

1:12 *While the King was on His couch*. He dwelt among us in a pillar of fire and a cloud and the rest of His wonders [15]. *My nard gave forth its fragrance* [i.e.] my deeds used to give a good smell. And behold, now,

1:13 *my love to me is a bag of myrrh*. To me, You are the

בין שדי ילין: שְׁתַּבַּחַה שְׂכִינָתָה עֲלֵי פְמָאז, וְנָשׁוּב אֵלַיָּה כְּמָאז.

אָבֵל אִיו הַעֲנִיזוּ גֵו, פִּי

א:י"ד אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי: אָשֶׁר שָׁם אַפְרָסִמוֹן פְּמוֹ

שְׁשָׁרֵי זְכָרוֹנִים לְבִבְכָה, גֵו אַתָּה מְרָאָה מַעִיס צְרִבֵי סוּבָה בְּחוֹבְנֵי בְּעָרְךָ

אָל מַה שְׁאַתָּה מְרָאָה בִּיו הָאֵפוֹת.¹⁹

א:ט"ו הַנַּךְ יִפְה רַעִיחִי: מְשִׁיב הָאֵל יְחַבְּבֵנִי הַגָּה עִתָּה אֵינִי אֲצִרִיכָה

לְאוֹהוּ אוֹפֵן אֵלֵי שְׂכִינָה, מְאוֹהוֹת וּמוֹפְתִים, פְּמָאז, פִּי כָבֵד עֲשִׂיתִינִי

זָפָה בְּנִתְיַבַּת הַחוּבָה וְהַמְצָאוֹת אָשֶׁר פְּתַבְתִּי לְהוֹרוֹת בְּמוֹפְתִים שְׁכִלְיִים,

וְזָה בְּהִיוֹתִי רַעִיחִי בְּזָזְרִי.

עיניך: הַפּוֹרִים מִתְכַּמֵּי הַדּוֹרוֹה.

יורנים: פְּעִינֵי יוֹנִים יוֹשְׁבוֹת עַל-מִלְאָח (ה:יב), פֵּן נְבִיטוּ

נְפִלְאוֹת הַחוּבָה וּמִפְתֵּיהֶּ בְּשִׁלְמוֹה.

א:ט"ז הַנַּךְ יִפְה דּוֹדִי: מְפַל מְקוֹם הַיִּתְּ מוֹעִיל לָנוּ בְּזָה כִּי מְרַחֵב

לָבֵנוּ בְּאָשֶׁר גֵּלְגֵו פְּבוֹדָה בְּקָרְבָנוּ כְּמָאז.

אף נעים: וְסִלְחָה וּנְחַלְקֵנוּ (סמ' לד:ט) פְּמָאז

אף-ערשנו: יְסוֹד הַמְּשָׁה

רעבנה: אִף עַל פִּי שְׁשָׁרֵי יְצוּעֵי מְקַלְקִיל מַעֲשֵׂי פִי הַסְתַּרְתָּ פְּנִיָּה

leading among all **בְּשָׂמַיִם** [16]. Indeed, would that *He were to lie down between my breasts*, so that You would reveal Your Shechinah to me as of yore, and we would return to You as of yore! But this is not the case, because

1:14 *my Beloved to me is a spray of henna blooms from the vineyards of En-gedi*, where there are persimons, as [the sages] of blessed memory reported [17], You disclose a little of Your way of goodness in our midst in comparison with what You disclose among the nations.

1:15 *Ah, you are fair My darling*, the Lord, praised be He, answers. Now you do not need the same manner of revelation of the Shechinah, with signs and miracles as in the past, for I have already made you beautiful by giving you the Torah and the Mitzvot which I wrote to teach with rational miracles. And this is because you are *My beloved*, as was previously mentioned. *Your eyes* are the teachers from among the wise men of a generation. *Doves* [means] like the *eyes of doves resting upon מלאה* [18] (5:12), so they see the wonders of the Torah and its miracles in perfection.

1:16 *You are handsome my Beloved*. At any rate, You do help us in that You reassure us whenever Your glory walks in our midst as in days gone by. [*You are handsome my Beloved*] even beautiful. You forgave [us] and have taken us for Your own (Ex. 34:9) as in days gone by.

Even our couch, [i.e.] the base of the bed, *is in a bower*. Even though my bedding departed because of my degenerate deeds,

(יש' סד:ו), מְפַל מְקוֹם יְסוֹד הַפְּסָה, וְהוּא יְדִיעַת הָאֵל יִתְצַרְרַן
 וְנִטְבַח לְקַבְּנוּ (תה' קיס:קיב) אֲלֵינוּ, הוּא חֲדָשׁ וְכַעֲנוּן פְּמָאז יִמְיָנוּ
 לְשִׁל הַפְּצָע בְּשׂוֹב ה' צִיוֹן (יש' נז:כא) כִּי לֹא שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ
 (תה' מד:כא).

א:י"ז קוֹרוֹת בְּחִינוֹ: תְּכַמֵּי בְּדוֹרוֹת,

אֲרִזִּים: אֲבֹהִים אֲתַכְּמָה בְּתוֹכָהּ וּמְצוֹת.

רַהֲיִטְיָנוּ: תְּלַמֵּי־הַיָּם.

for You have hidden Your face (Isa. 64:6), still the base of the bed, which is knowing the Lord, praised be He, and *inclining our heart to Him* (Ps. 119:112), is new and intact as in days gone by, ready to receive the mattress [new bedding], *when God returns to Zion* (Isa. 57:21), for *we have not forgotten the name of our God* (Ps. 44:21).

1:17 *The beams of our house, the wise men of the generations, are cedars [i.e.] those elevated in wisdom, Torah and Mitzvot. The rafters [refer to] their students.*

פ ר ק ב'

ב:א אבי: הקטיון.

חבצלת השרון: נוהגת בית טוב בקיום מצות מצולה.

שושנת העמקים: הגדלה בין החוחים, פז אני זבקה בר.

אפילו בשעת גזרות האפולה¹ ולכל אלה גלה-גא (ה') בקרבנו (שמ' לד:ט).

משיב האל העולה:

ב:ב כושנה בין החוחים: שאינה גדלה אלא בחורבם,

כן רעיתי בין הבנות: גיו האפולה המצולה לה פי תתו איזה

ריב², וזה כי לא תפנה לי באופן אחר פאמרו ה' בצר פקדו³

(יש' כו:טז).

ב:ג כחפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים: משיבה עבה ושכאל:

ה' הנה ראוי לחוש לכבוד שמה כי אמנם פכו התפוח שהיא נכבד מפל

עצי היער ואין שם פפיר מעלחו על השאר, פז אין פו האפוח פפיר

מעלה על גני אלהים שהם שתי האפוח פאמרו וינפרו אל אלהי ירשלים

פעל אלהי גוני הארץ (דה"ב לב:יט). ויבכו אני לבדי⁴.

בצלו חמדתי וישבתי: פפתו מוכה פאמרו והם תופו לכבליה

(דב' לג:ג).

2:1 *I* the multitude, *am a rose of sharon*, giving a good smell in the observance of a few mitzvot. *A lily of the valley* which grows between the thorns, thusly I cling to you even in the hour of the decrees of the nations and despite it all, *pray let the Lord go in our midst* (Ex. 34:9). The Lord, exalted be He, answers:

2:2 *Like a rose between the thorns* that does not grow except among them, *so is my beloved among the daughters*. Israel is between the nations that oppress her, in order that she would give up a certain advantage, namely that she will not turn to Me anymore as [Scripture] says, *Oh Lord, in their distress they sought You* (Isa. 26:16).

2:3 כהפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים The congregation of Israel answers: O Lord, behold it is appropriate to hurry for the honor of Your name for indeed it is like the apple that is most cherished of all the trees of the forest, and no one there recognizes its superiority over all the rest. Likewise, none of the nations recognizes Your superiority over the angels, for they are the princes of the nations. As [Scripture] says: *They spoke of the God of Jerusalem as though He were like the gods of the other peoples of the earth* (2 Chr. 32:19). Therefore, I alone, *sat in His shade in delight* in the giving of the Torah as [Scripture] says:*They followed in Your steps* (Deut. 33:3). *And His fruit is sweet to my mouth*, as [Scrip-

- וּפְרִי מִתּוֹק לַחֲכִי: פָּאָמְרוּ וְשָׁמְעוּ וְעָשִׂינוּ (דב' ה:כד).
- ב:ד הביאנו אל-בית היין: אֵל אָרְצָךְ יִשְׁכָּאֵל שֶׁהִיא מְקוֹם פֶּל תַּעֲנִיג
וּמְזוֹן שְׁלֹא בְּצַעַר פָּאָמְרוּ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ (שמ' ג:ח).
- ודגלו: לְהַלְחֵם.
- עלי אהבה: וְלַחֵם בְּעַנְיֵנוּ בְּאַהֲבָה⁵ פָּאָמְרוּ פִּי לֹא בְּחִרְבָּם יִיָּשֶׁוּ
אָרְצְךָ וְכו' פִּי-יְמִינָהּ וְזִרְעָהּ וְאוֹר פְּנֵיהָ פִּי רְצִיחָם (תה' מד:ד).
- אָמֵם בְּנֵי הָאֱלֹהִים שְׁהִי הָאֲמוֹת⁶
- ב:ה סמכוני: עֲזָרוּנִי
- באשירות: בְּקִיּוֹם הַמַּצּוֹה שְׁלֹא יִבְטְלוּנִי גְזֵרוֹת הָאֲמוֹת, וְזֶה
תַּעֲשֶׂוּ בְשֵׁלֹא תִלְמְדוּ עֲלֵיהֶם זְכוּת.
- רפדוני: הִיּוּ לִי לְשִׁרְקַע קָזִם שְׁלֹא יִטְלְלוּנִי בְּגִזְרוֹתָם⁷.
- בתפוחים: בְּהִיּוֹתִי עוֹטָקַת בְּתוֹרָה וְכַעֲמַת וְהִיחָה.
- שחולת אהבה אני: פִּי אָמְנָם פֶּל אֲזִרוֹתָם נִגְדִי⁸ הֵם תְּשֻׁבִיל
אַהֲבָתִי אֵת הָאֵל יִתְצַבֵּהּ. וּבְכוּ תִהְיֶה
- ב:ו שמאלו תחת לראשי: שְׁמֵאלוֹ שֶׁל דֹּרְנִי בְּזִזְפֵּר תִּהְיֶה פִּתְחַת לְרֹאשִׁי
לְהַשְׁמִינִי מִשְׁפִּלוֹת אֱלוֹתֵי⁹.
- רימינו: יָמִינוּ צָדְקוֹ לְהוֹשִׁיעַ.

ture] says: *We will willingly do it* (Deut. 5:24). And so, ⁴⁹

2:4 *He brought me* אֵל בֵּית הַיְיָ, to the land of Israel, for it is the place of all joy and sustenance that is without sorrow as [Scripture] says: *flowing with milk and honey* (Ex. 3:8 inter alia). וְדָגְלוּ [means] to fight [for Israel].

עָלֵינוּ אָהָבָה [means] He fought for us with love as [Scripture] says: *It was not by their sword that they took the land...but Your right hand, Your arm, and Your good will, for You favored them* (Ps. 44:4). You, the angels, the princes of the nations

2:5 סַכְכֹּנֵי, help me בְּאִשְׁרוֹתַי [1], in fulfilling the mitzvot, because the decrees of the nations will never thwart me, and this you [nations] shall do even if you do not learn merit concerning them [the mitzvot].

רַפְדֹּנֵי: [means] become for me terra firma so that they will not move me around with their decrees.

בְּחַפְזָיִם: As I am busy with Torah and its taste and smell. *I am sick with love* for indeed all their decrees against me are because of my love for the Lord, praised be He. And so,

2:6 *His left hand will be under my head; the left* [hand] of my Beloved, mentioned above, will be *underneath my head* to raise me up from the degradation of my exile. *And His right hand is His righteous right hand to save. Support me for eternal sal-*

תחבקני: לתשובה עולמים. יבכו

ב:ז השבעתי אתכם בנרות ירושלים: שֶׁהוּ הָאֵפוֹת¹¹ השבעתי בהוֹדֵי עִי

שחולת אהבה אני (ב:ה) בצבאות או באילות השדה שֶׁתְּהִי כְּצַבָּאוֹת

יְכַאֲלוֹת שָׂאִין לָהֶם פֶּחַ לְהַפְלֹט מִיַּד מְתַקוֹמֵם זִוְלָתִי בְּנוֹסֵם מִפְּנֵי

אם-תעירו: אוֹתָם בְּגִזְרוֹתֵיכֶם¹² לְהַתְּפִיל

ואם-תעוררו את-האהבה: שֶׁל יוֹדֵי לֶבְחֵם הַרֹב אֲזִרוֹתֵיכֶם¹³ צְלִי

עד שתחפץ: בְּזָכוֹת הַדֹּר אוֹ לְעַז בְּגִזְרֹתֵי.

ב:ח קול דודי הנה-זה בא: אוֹמְרָתָ עֲבַת ה' פְּמַתְּאוֹנָנָתָ עַל הַגְּלוּת¹⁴

הִנֵּה קוֹל דּוּדִי זֶה שְׁלֹא הִשְׁמָנָה בֹּא בְהִיּוֹתִי בְשֶׁעֲבִיד מִצְבֹּסִים.

מדלג על-ההרים: בְּהִקְאוֹהוּ לְמִשָּׁה בְּפִינִי עַל הַר הָאֲלֵהִים.

מקפץ: פָּאָמְרוּ וְנֹאחַר לְהַצִּילוֹ (שם' ג:ח). וְעָתָה בְשֶׁעֲבִיד

בְּלִקְיֹה הִנֵּה¹⁵

ב:ט דומה דודי לצבי: פְּמַפְהָר לְעִמּוֹד מְכַחֹק שְׁלֹא אֲשֵׁב בְּצִלוֹ.

הנה-זה עומד אחר כחלנו: אִם פִּי אֵינוֹ כְּחֹק בְּאִמָּתָ אָבֵל קְרֹב

(ה') לְכָל קוֹרְאָיו (הה' קמה:יח) וּמִסְתַּתֵּר (יש' מה:סו) שְׁלֹא בְרָגִישׁ

בו עד שֶׁנִּחְעוֹרֵר לְבַקְשׁוֹ כְּאִמְרוֹ וּבְכַשְׁתֶּם מִשֶּׁם אֶת-ה' אֲלֵהִיָּהּ וּמִצָּאָהּ

(דב' ד:כט)

vation. And therefore,

2:7 *I have adjured you O daughters of Jerusalem, who are the nations. I adjured, in My proclamation that I am sick with love (2:5), by the gazelles and the hinds of the field, that you will be like the gazelles and like the hinds because they do not have strength to escape immediately from an adversary except by fleeing from him. that you will not rouse her with your prohibitions to pray and you will not rouse the love of my Beloved to have compassion on me because of the multitude of your decrees, until you desire it because of the merit of a generation or [otherwise] at the end of days [2].*

2:8 קול דודי הנה זה בא : The congregation of God says [this] while grumbling about the exile: *Behold, the voice of my Beloved -- this is because it did not change -- came [to me] when I was enslaved by the Egyptians.*

מדלג על ההרים [means] in His appearance to Moses, our teacher, on the mountain of God.

מקפץ : As [Scripture] says: *I have come down to rescue them (Ex. 3:8).* And behold now [Israel is] enslaved by kingdoms.

2:9 *My Beloved resembles a buck, like the way He rushes to stand from afar so that I will not sit in His shadow. Behold He stands behind our wall even though in reality He is not far, but [The Lord] is near to all who call Him (Ps. 145:18) and yet He conceals Himself (Isa. 45:15) so that we will not feel Him until we are stirred to seek Him as [Scripture] says: If you search there for the Lord your God, you will find Him (Deut. 4:29).*

משגיח מן-החלונות: שָׁא יִכְאוּנוּ הָעוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ¹⁶

מציץ מן-החרכים: וְעַם זֶה מְפָכוֹן שִׁבְתוֹ מְשָׁיִם (תה' ג: יד)

פִּמּוֹ מְאָרְפוֹת הַשָּׁמַיִם (מל' ג: י) לְרֹאוֹת הַיָּשׁ מְשַׁפִּיל דוֹרֵשׁ אֱלֹהִים

(תה' יד: ב. נג: ג) וּמְפָלְנוּ אֵין אִישׁ... וְאֵין מְפָצִיעַ (יש' נס: טז)

מִבְּפֶר עָלֵינוּ עֲבָסִים שֶׁל גְּלוּת.¹⁷

ב: י ענה דודי: הִנֵּה בְּשַׁעֲבוֹד מְצַבִּים הוּא הַעִיר רוֹהֵי וְאִמֵּר לִי

קוֹמִי לך, וְאִמֵּר לָהֶם אִישׁ שִׁקְצִי עֵינָיו הַשְּׁלִיכוֹ (יח' כ: ז).

ב: י"א כִּי-הִנֵּה הַסְּחוֹר: אִזְבַּח בְּרָעָה עַל הַיְלָדִים.¹⁸

הגשם חלף: שֶׁבְּטָלָה עֲבוֹדָה מְאֻבָּחֵינוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה קוֹדֵם לְאַאֲלָה.

ב: י"ב הַנְּצַנִּים: מִשֶּׁה וְאַהֲרֹן שֶׁהָיוּ מִיְכַנְיִים לַעֲשׂוֹת פְּרִי.

נראו בארץ: לַעֲזוֹר וְלֵהוֹשִׁיעַ.

עת הזמיר: שִׁיבָה בָּיָם.

וקול התור: שֶׁהוּא פְּקוֹל מְתֻאֲוָד.

נשמע בארצנו: פִּי אָמַנְסָם נְמוֹלָגוּ פֶּל יוֹשְׁבֵי כְּנָעַן (שמ' סו: טו).

ב: י"ג הַתְּאֵנָה חֲנֻטָה: בְּאַרְצָךְ פְּנַעַן בְּאוֹפֶן שֶׁתֵּאֱכָלוּ בְּרִיחַ מִיַּד פִּי הַיְיָה

הַפְּנִינָה שֶׁיִּפְנִסוּ לְאַרְצְךָ תִּקְרָא אֶתֶר מִמֶּנּוּ תוֹרָה, לִיְלִי חֲסֵאוֹ גְּעָגֵל וּבְמִבְּרָגְלִים.

וְעַכְשָׁיו בְּשַׁעֲבוֹד בְּלִבְיֹה¹⁹ אֵין גְּבִיָּא וְיַמְעוּרָה וְאֵין אֲתָנוּ יוֹרֵעַ עַד-קָה

He looks through the window so that those "who stand against us to destroy us will not destroy us" [3]. *He peers through the lattices* and with it, *He looks* (2:9) *from His dwelling place* (Ps. 33:14) as in: *from the floodgates [lattices] of the sky* (Mal. 3:10) *to find a man of understanding, a man mindful of God* (Ps. 14:2 and 53:3) and from all of us *there was no man...and no one intervened* (Isa. 59:16) atoning the burden of exile for us.

2:10 *My Beloved answered: Behold in enslavement in Egypt He aroused my spirit and said to me, arise my love. And He says to them cast away, every one of you the detestable things* (Ezek. 20:7).

2:11 *כי הנה הסתו* : [means] the decree of Pharaoh concerning the male children [4]. *The rain is over* because servitude has ceased for our fathers at the New Year, before the redemption [5] [6].

2:12 *The blossoms* are Moses and Aaron who were ready to produce fruit. *They have appeared in the land* to help and to save [7]. *The time of singing* is the Song of the Sea [8]. *The voice of the turtle dove*, which is like a voice grumbling [9], *is heard in the land*, for indeed *all the dwellers in Canaan are aghast* (Ex. 15:15).

2:13 *The tree has formed [its first legs]* in the land of Canaan [10] [11] so that you will eat its fruit immediately for the intent was that they should enter the land immediately after the giving of the Torah, had they not sinned with the calf [12] and with the spies [13]. And now in [our] enslavement by the nations *there is no prophet or arouser, no one among us knows for how long* (Ps. 74:9).

(תה' עד: ט).

ב: י"ד יונתי בחגורי הסלע: משיב האל יתפרק: הנה משעבד מצבים,

היו צדיקי האורות מלפנים ועתה אה העם ומתפללים פאמרו ונצחק אל

ה' וישלח בלאה (במ' כ: טז). אכל עתה משעבד פלקיות שאת בחגורי

הסלע להפלט ולהסתר מגזרות האפות.²⁰

הראיני את-מראיך: הגש משפיל פראה ומרקה דרה, עז תמיים?

השמיעיני את-קולך: הגש מפגיע ומתפלל באמת על האלה?

כי-קולך ערב ומראך נאווה: פי אכנס אז משעבד מצבים הנה

קולך ערב אצלי בתפלה ומראך הפוכה לצדקה הנה נאווה ורגיו,

הוא אהלן ומטה ודומיהם. אכל עכשו

ב: ט"ו אחזר-לנו שועלים: מתנתרים בלבוש של תובת תיים, וכל-רוח

אין בקרבם (חב' ב: יט).

שועלים קטנים: שלא הגיעו להוכחה,

מחבלים כרמים: להורות שלא פתקה,

וכרמינו סמדר: שלא חמצא תלכה ברוכה ומשנה ברוכה.

ב: ט"ז דודי לי אני לו: משיבה ענת ה': אף על פי-כן לא שבתנו

שם אלהנו (תה' מד: כא ועוד).

2:14 יְיֹונָהּ בְּהַגִּוִי הַסֵּלַע : God, blessed be He, answers:

Behold during enslavement in Egypt, the righteous of the generations used to teach the people knowledge and they used to pray [14] as [Scripture] says *we cried to the Lord...and He sent an angel* (Num. 20:16). But now in [your] enslavement by the nations, when you are *in the cranny of the rock* in order to escape and to hide from the decrees of the nations, *let Me see your face*. Is there a wise one appearing and teaching the way of the Tree of Life? *Let Me hear your voice*. Is there one interceding and praying in earnest for the redemption?

כִּי קוֹלְךָ עָרֵב וְכִרְאֵךְ נְאוּהָ : For indeed, then in Egyptian enslavement *your voice was sweet* to Me in prayer and *your appearance that teaches Tsedakka was comely* and worthy, i.e., Aaron and Moses and their ilk. But now,

2:15 *catch us*. Foxes are proud in the guise of the living Torah, but *there is no breath inside them* (Hab. 2:19): *The little foxes* who were not ready for teaching, *ruin the vineyards*, i.e., teaching not according to the Halacha. *And our vineyard is in blossom*. Therefore, a clear Halacha and a clear Mishna will not be found [15].

2:16 *My Beloved is mine and I am His*, the congregation of the Lord answers: Nevertheless, *we did not forget the name of our God*,

הרועה בשושנים: הרועה בצדיקי היורה שנים בין החוחים

(ב:ב) וצרות הגלות.²¹

ב:י"ז עד שיפוח היום: פחוס מפל צד, ללב ניצוץ האור הפפה

מפל צד. וזה יהיה בצתבים שמהיה לאור עלם ושלמו ימי אכלנו²²

(יש' ס:כ).

ונסר הצללים: משפיי-ארץ (תה' ע:כ) תציון ובעשה

אשר בגלות.²³

סרב: פנה אלינו,

דמה-לך דודי לצבי: מהר קדמונו בתמיה (תה' ע:ח).

על-הרי בחר: עם היתה כחוק מישועתי (תה, כב:ב).

(Ps. 44:21 inter alia) *Who shepherds among the roses*, Who shepherds among the righteous of the generations, who are [like roses] *between the thorns* (2:2) and the sorrows of the Galut.

2:17 [*My Beloved is mine and I am His* (2:16)]. *When the day blows gently with heat from every side*, because of the many rays of light striking from every side. And this occurs at noon when *You are an eternal light...and our days of mourning shall be ended* (Isa. 60:20). *And the shadows flee* (2:17) *the dark places of the land*, (Ps. 74:20) in theory and practice, which are due to the exile.

טוב , turn to us, *לך דודי לצובי*, *hurry, let Your compassion precede us* (Ps. 79:8), *על הרי נהר*, even though You are *far from delivering me* (Ps. 22:2).

ג:א על-משכבי בלילות: הלא בְּנָמִים ראשונים תְּסַאֲתִי, וְסִלַחְתָּ מִיָּד

אֶתְרִי שׁוֹבִי. וְעָמָה לֹא הָיוּ אִמָּנִים בלילות שָׁהִם פִּתְשָׁפִי אֶרְבָּעִים יוֹם
שָׁהִיו בְּכַעֲס.

בקשתי את שאהבה נפשי: בְּנֹדֵי וּבְתַפִּיעַת מִשָּׁה בְּיָנַי וְצִדִּיקֵי הַדֹּר.

בקשתיו ולא מצאתיו: מִפְּנֵי הָעָרְ וְהַחֲמָה (דב' ס: יט).

ג:ב ואסובבה בעיר: בְּקֵל בְּתַנְה יִשְׁבָּאֵל בקשתיו הַגֵּשׁ מוֹצֵא הָיוּ וְלֹא

מצאתיו בְּקֵל הַפְּתַנְה. וְהָיָה כָּל-מִבְּקָשׁ הַיּוֹם וְכוּ' (שמ' ג: ז).

ג:ג מצאוני השומרים: מִשָּׁה וְאֶתְלוּ בְּכַתְּנֵי וְ (תה' צס: ו) יִשְׁאַלְתִּים

בְּאִמָּנִים

את שאהבה נפשי ראיחס: וְאִין עוֹנָה

ג:ד כמעט שעברתי מהם: מֵאוֹמֵם הַלֵּילוֹה שָׁהִיו בְּכַעֲס.

עד שמצאתי כו': בְּלִיחוֹה שְׁנִיחוֹת.

אחזתיו: תִּקַּף בְּנִדְבַח הַפִּשְׁטָן.

ולא ארפינו: לֹא שָׁבַמִי לְכִסְלָה וְלַחֲטוֹא.

עד שהביאו חתיו: לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינָתוֹ

אל-ב'ת אמי: אֵל הַפְּזֻזָּת בְּחִיצוֹן שְׁבַעֲזָבַח יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שָׁם

3:1 *Surely in days of yore, I sinned, but You forgave immediately after my repentance. But now it is not so. For indeed בלילות, which are the dark places of the 40 days that were [spent] in anguish [1], I sought the one I love with confession and the prayer of Moses, our teacher, and the righteous ones of the generation. I sought, but found Him not because of the fierce anger of the Lord (Deut. 9:19).*

3:2 *I must roam the town. In every camp of Israel I sought Him. Is there one [camp] where He finds favor? I did not find Him in any camp. And whoever sought the Lord [would go out to the tent of meeting that was outside the camp] (Ex. 33:7).*

3:3 *The watchmen (3:3), Moses and Aaron among His priests (Ps. 99:6), met me (3:3) and I asked them: Is it possible that you have seen the One I love? [2] And there was no response.*

3:4 *Scarcely had I passed from them, from those nights [3] that were [spent] in anguish, when I found Him through the two tablets [4]. I held Him fast immediately with volunteering for the tabernacle [5]. I did not let Him go [i.e.] I did not return to folly and to sin [6]. [I held Him fast, I would not let Him go] until I brought Him [i.e.] causing His Shechinah to dwell [אל בית] אלוהים ואל חדר הוֹרֵתִי.*

אל בית אמי [means] to the external altar which is in the men's section [7] where the chiefs of the people, who are like

כִּאֲשֵׁי הָעַם שָׁהֵם כִּמוֹ אִם בְּיִשְׂרָאֵל וְזֶה בִּירִיבָה הָאֵשׁ אַחַר קְרִבָּנוֹתֵינוּ.

וְאֵל-חֹדֶר הַחֹרְתִי: אֵל בַּיִת קָדֶשׁ הַבְּנִינִים אֲשֶׁר שָׁם הֹרַתִי תֹרַחַת

בְּלוֹחֹה לְבַדָּה הַמְּוֹכָה לְצַדִּיקָה וְזֶה בְּתַנְפַּת הַיְשׁוּאִים פָּאָמְרוּ וַיִּבְלֹא מֹשֶׁה

אֶל-אֱהֱל מוֹעֵד לְדַבֵּר אֹתוֹ בְּשִׁמְעֵ אֶת-הַקּוֹל מִדַּבֵּר אֵלָיו (במ' ז: פס) וַיִּבְנוּ

הַשְּׁבִעֵתִי: אֵה הָאֵמֹלָה שְׁלֵא יִלְתַּצְוִי בְּגִזְרוֹתֵם,¹ לְמַעַן יִיכָלוּ

צַדִּיקֵי הַדּוֹרוֹת לְהִתְעַשֵּׂק בַחֹכְמָה וְתַפְלָה לְהַשִּׁיב עַצְמָה לְיוֹשְׁנָה.²

ג:ר מי זאת עולה מן-המדבר כתמרות עשן: משיב האל יתברך: אמת

הוא שאז סלחתי בתפלה משה בחירי שעמד בפרץ לפני (תה' קו: כג),

אז לא לגמרי, פי באשר שנו בונתם בענינו המבגלים, פשתמי עליהם

חפאה העגל, פי אמנם קודם ענינו המבגלים היטה הפונה שפנינו לארץ

מיד פלתי מלחמה.

כתמרות עשן מקטרת: פאמרו קומה ה' וקפוצו אליביה ונגוסו

(במ' י: לה), אכל אמר עון המבגלים,

מי זאת עולה: באופן זה הנה היוצרכי להלחם גם אתרי בו

בארצם. היו צריכים לכלי ויו באופן שאפילו בימי שלמה שנתתי

שלום על ישכאל (דה"א כב: ט), היו צריכים לכלי ויו.

ג:ח מפחד בלילות: מפיגי הפחד שפניו בלילות מ' יום שהיו

a mother in Israel are [8]; and this is when the fire descends after our sacrifices [9].

ואל חזר הורתי [means] to the area of the Holy of Holies where *He conceived me*, [i.e.] the Torah of the tablets alone that teaches tsedakka and this in installation of the leaders as [Scripture] says: *When Moses went into the tent of meeting, to speak with Him, he would hear the Voice addressing him* (Num. 7:89) and therefore *I have adjured* the nations not to oppress me with their decrees, so that the righteous of the generation are able to busy themselves with Torah and prayer in order to restore the crown to its former glory.

3:6 *Who is she who comes up from the desert like columns of smoke?* God, praised be He, answers: It is true that I then forgave them through the prayer of Moses, *My chosen one who confronted Me in the breach* (Ps. 106:23), but not completely, because when they changed their intention in the incident of the spies [10], then I visited upon them the sin of the calf [11], for indeed before the incident of the spies the intention was that they would enter the land immediately, without war.

Like columns of smoke perfumed is as [Scripture] says: *Advance, O Lord: May Your enemies be scattered* (Num. 10:35), but after the sin of the spies, *who is she who comes up* [is said] in this manner? Behold, they were required to fight even after they were in their land. They needed weapons so that even in the days of Solomon, when *I confer peace on Israel* (1 Chr. 22:9), they needed weapons.

3:8 *Because of the terror by night, because of the terror that*

בְּבַעַם וּבְלִיל ט' אָב שֶׁנִּפְקַד אָז עָלֵיהֶם גַּם תַּפְּאֵה הַעֲגֵל פְּאֶמְרוּ: תִּשְׂאוּ
אֶת עוֹנוֹתֵיכֶם (במ' יד: לד).

ג:ט אפריון עשה לו המלך שלמה: מְשִׁיבָה עֲבַת ה' הִלֵּא תִזְכֶּה עֲסָבָה
לְיִוְשָׁנָה בְּגִבְזוֹ בַּיַּת רֵאשׁוֹן שְׁהִיבָה מְכוּסָה בְּאֶבְזִים אִיו אָבּוֹ נְרָאָה
(מל"א ו: יח), עַם בַּב פִּסְףּ וְזָהָב לְקָבוֹד.

ג:י תוכו רצוף אהבה: שְׁהִיבָה שֵׁם בְּקִירוֹת פְּרוּבִים (דה"ב ג: ז)
וְהַמְנוּנָה לְהוֹרֹתָ אֶתְבַּת-ה' אֶחָ עֲמוֹ (דה"ב ב: י),
מבנות ירושלם: יוֹתֵר מִפֶּל הָאֲפוֹת.³

ג:יא צאנה וראנה בנות ציון: אַתֶּם גְּבֵאוֹת ה' בְּנוֹת צִיּוֹן
שֶׁתִּשְׁבַּתֶּם שְׁחִזְרָה עֲסָבָה לְיִוְשָׁנָה צֹאוּ וּרְאוּ הַהֲבִיזֵל אֲשֶׁר גִּבּוֹן הַמִּשְׁפָּן שְׁהִיבָה
קוֹרֶם הַמְכַבְּלִים וּבִיו מְקַדָּשׁ רֵאשׁוֹן שְׁהִיבָה אַתֵּר פֶּנִּי.
בעטרה שעטרה-לו אמר: עֲבַת הַיְשִׁיאִים שְׁהִיבָה אִם בְּיִשְׁבְּרָאֵל קְנוּזָה
לְאֵל יִתְעַלָּה,

ביום חתונתו: בַּתְּנִיפָה הַמִּשְׁפָּן.

וביום שמחת לכו: בְּיוֹם תְּנִיפָה מְקַדָּשׁ רֵאשׁוֹן. פִּי גַם שְׁחִזְרָבָה

אֵשׁ בַּתְּנִיפָה הַמִּשְׁפָּשׁ. מִפֶּל מְקוֹם גְּדוּלָה מִזוֹ הִיָּתָה בַּמִּשְׁפָּן שְׁלֵא הִיָּה שֵׁם

they felt during the nights of the 40 days when they were in anguish and on the night of Tisha B'Av when also the sin of the calf was visited on them as [Scripture] says: *You shall bear your punishment (Num. 14:34).*

3:9 "King Solomon made Him a palanquin," the congregation of the Lord answers, "Surely the crown of its glory has returned with the building of the first Temple which was covered with cedars, *no stone being seen* (1 K. 6:18), with much silver and gold for glory."

3:10 *Within, it is decked with love* because there were Cherubim carved on the walls (2 Chr. 3:7) and images to teach the Lord loved His people (2 Chr. 2:10), greater than the daughters of Jerusalem [i.e.], more than all the nations.

3:11 *וְאַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ* You are the host of the Lord, *O daughters of Zion*, because you thought that the crown had returned to its former glory. *Go out and see* the difference between the tabernacle that was before [the sin of] the spies and the First Temple which was after that. *Wearing the crown that His mother gave Him* [i.e.], the assembly of the leaders who were a mother in Israel is acquired for God, exalted be He, *on the day of His wedding* [i.e.] on the dedication of the tabernacle, *and on His day of bliss* [i.e.] on the day of the dedication of the First Temple. For although the fire descended [12] in the dedication of the Temple, it was even greater than this in the [dedication of the] tabernacle, because there was not an abundance of silver and gold and its dedica-

כב פִּסְף וְזָהב וְתִגְמָלוֹ קִטְמָה מֵאֵד תִּגְמָלוֹ אֶל מִקְדָּשׁ רֵאשִׁיו וְזֶה כִּי עָבַד
 הוּא עַל הַמִּשְׁכָּן כִּי (שׁמ' מ: לח) וְתִגְמָלוֹ לְתִגְמָלוֹ בְּבֵל מִשָּׁה אֶל-אֶהֱל מוֹעֵד
 בְּיִשְׁמַע אֶת-הַקּוֹל (במ' ז: פט). וְיִבְנֶה תְּבִינֵי שְׂאֵנֵר שְׂאֵנֵה הָעֵין
 וְלֹא תִהְיֶה שֵׁם מְשִׁיבָה מִבְּעַת עַד בְּפֶא הַפְּבֹד כִּמּוֹ שְׂמִיבָה לְעִתִּיד בְּאֶמְרוֹ
 וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיהָ (דב' ד: ל, ל: ב), אִין שֵׁם מְחִילָה גְּמִיבָה מְשִׁיבָה
 עֲבָרָה לְיִשְׁוֹת. מְּל מְּוֹם:

tion was very small in comparison to the First Temple. This is because over the tabernacle a cloud of the Lord rested by day..... (Ex. 40:38) and immediately after its dedication when Moses went into the tent of meeting...he would hear the Voice (Num. 7:89). Thus you understand that after the sin was repeated and there was no repentance reaching up to the throne of glory - as it will be in the future as [Scripture] says: *Return to the Lord your God* (Deut. 4:30, 30:2), - not even a complete pardoning could return the crown to its former glory.

In any case:

ד א: הנך יפה רעיתי: בְּהִיוֹתְךָ רְעִיתִי, יִחַדְתָּ בְּעוֹלָמָא בְּיַד פֶּל

הַאֲבוֹת.¹

הנך יפה: מִיָּמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְתַזְמָנֵים אֲשֶׁר הֶאָרִיכוּ יָמִים אַחֲרָיו

(יהוש' כד:לא).

עיניך: שׁוֹפֵט וְכֹהֵן גָּדוֹל מוֹרֶה הַדּוֹר.

יונים: דְּבָרִים בְּבוֹרְאָם פִּיּוּגָה בַּפְּעַל.

מבעד לצמתך: שֶׁהִיא תְּכַשִּׁים שֶׁל שְׁעַר נְכַרִי.

שערך: בַּשְּׂבָעִי וְהֵם מְנַהֲגֵי אָבוֹח, הֵם

כעדר העזים: פְּשָׁעַר אֶדְרָר הַעֲזִים לְפַכְנֵי־סִים גַּם אוֹחוֹ לְמִילַח.

שגלשר: שֶׁפֶל שְׁעָרָו הוּא בְּאַחֲרֵי הָרֵאשׁ וְהוּא נְאוֹת וְנִסְר.

ד ב: שניך: אֲנִשֵּׁי הַצָּבָא

כעדר הקצובות: שְׁגִזְזוּ שְׁעָרָו כִּן הֵם לֹא לְקַחוּ דָּבָר מִהַשְּׁלָל עַד

שְׁתַּלְקוּהוּ בִּיגִיָּהֶם פָּעִם פְּאֻמְרוּ חֶלְקוֹ שְׁלָל-אוֹיְבֵיכֶם עִם-אַחֲיֵיכֶם

(יהוש' כב:ח),

שכלם מתאימות: כִּן הָיוּ אֲנִשֵּׁי הַצָּבָא שְׁלָמִים בְּתוֹכָהּ וּמַעֲשֵׂים טוֹבִים.

ושכולו אין בהם: אִין בִּיגִיָּהֶם מוֹרֶד.

4:1 *Ah, you are fair, My darling when you are My fair one, unique in the world among the nations. Ah, you are fair from the days of Joshua...and the elders that outlived him (Josh. 24:31). Your eyes are the judge and the high priest, teaching that generation. [Your eyes] are like doves which cling to their Creator like a dove [clings] to [its] master [1]. [Your eyes are like doves] behind your veil. [i.e.] which is an ornament made of artificial hair. Your natural hair, which represents the customs of the patriarchs are like a flock of goats [i.e.] like the hair of a flock of goats, that they gather also for fine wool. Streaming down [means] because all their hair is on the back of the head and is beautiful and expensive.*

4:2 *Your teeth [means] the soldiers are like a flock of ewes who sheared their hair. So too they did not take any booty until they divided all of it among themselves. As [Scripture] says: Share the spoil of your enemies with your kin-men (Josh. 22:8), because all of them מְחַיִּימוּ [2]. Likewise the soldiers were complete with Torah and good deeds. And not one loses her young. [i.e.] There is not a rebel among them.*

ד:ג כחוט השני שפתותיך: תכמי הדורות הפורים את התלק העיני.

ומדברך: הפורים את התלק הפעשי באופן פי

כפלה הרמון רקתך: הסמיכה לפה והם התלמינים מלאו העה

את ה' (יש'יא:ט).

כפלה הרמון: היפה בפראה וטוב בטעמו גם שאינו רפון שלם.

מבעד לצמתך: שהנה שער נכרי וזה באשר לא התקרבו בוים.²

ד:ד כמגדל דוד צוארך: ואז הנה צוארך שר צבאך שתחת הראש

כמגדל דוד הפראה כל שליטי גבורי האמה³ המנוצחים.

ד:ה שני שדיך: אקנים אחריו כז הנה הפורים ומלמדים שהם שופט

וכהו גדול היו

כשני עפרים: הולקמים ולא השוי לבעת אחת, פענין שפפרו ז"ל

על פנקס ויפתח.

הרועים בשרשנים: גין החוחים במלקמות האמה.⁴

ד:ו עד שיפוח היום: וכל זה נמשך עד שפא אור הבאבים בימי דוד

שהדריה את יצבאל בעיון ובפעשה פאקרו ונספה את-ארון אלהינו אלינו

פי לא דרשנוהו בימי שאול (דה"א יג:ג).

וכסר הצללים: שהעביר השפועים מן הארץ הפונעים⁵ אור החיים.

4:3 *Like a crimson thread are your lips* [i.e.] the wise men of the generations who teach the theoretical part. *And your mouth* [means] the ones who teach the practical part in a manner that כפלה הרמון רקחן. [*Like a pomegranate split open is your רקחן* [3]] which is joined to the mouth representing the students full of devotion to the Lord (Isa. 11:9). *Like a pomegranate split open*, it is fair in appearance and has a good taste, even though it is not a whole pomegranate. *Behind your veil* [means] that it [the veil] was of artificial hair and this is when they [Israel] did not mingle with the prohibited nations [4].

4:4 *Your neck is like the Tower of David*. Then, *your neck* was the captain of your army which is under the head like the *Tower of David* which displays all the banners of the nations of the vanquished [ones].

4:5 *Your breasts* indeed, after that, are the teachers and instructors, who are the judge and the high priest. They were *like two fawns* fighting and they did not agree once, as in the case that [our sages] of blessed memory told regarding Pinchas and Jephtha [5]. *Browsing among the lilies* [means] between the thorns (2:2) in the wars of the nations.

4:6 *Until the day יפיוה* [6] and all this extends until the arrival of the moon light in the days of David, who led Israel in theory and practice as [Scripture] says: *Let us transfer the ark of our God to us, for throughout the days of Saul we paid no regard to it* (1 Chr. 13:3). *The shadows flee* because He removed the abominations from the land which were preventing the light of

אלך לי אל-הר המור: בְּלָךְ אֲבִינָה (שמ"א כד: יח)

ואל-גבעת הלבונה: אֵל הַר הַבְּנִיָּה בְּיַמֵּי שְׁלֹמֹה (מל"א י: כא),

דה"ב ט: כ). וְהָיָה אִזְ הַיְיָהּ

ד: ז כלך יפה רעיתי: פְּאֲמָרוּ אֲשֶׁר בְּגִינֵנוּ בְּנִסְיָעִים בְּנוֹתֵינוּ כְּזִנְיֹה

(תה' קמד: יב)

ורום אין כך: פְּאֲמָרוּ אִין פְּרָז וְאִין יֹצֵאת (תה' קמד: יד)

ימפל זה התפאר שְׁה' עֲשֶׂה בְּהִיֹתָה עֲמֹ בְּלַעֲדֵי מִשְׁפֹּחַ וְכִלְיוּ פְּאֲמָרְכֶם ז"ל

פֶּל הַעֹיִסָּק בְּחֹרֶבָה אִינוּ אָרְיָה לֹא עֹלָה וְלֹא מְנַחָה כו'. לָכֵן

ד: ח אחי מלבנון כלה: אֶף עַל פִּי שְׁלֹא תִשָּׁבֵי בְּבֵיתִי אֶלֶּא כְּמוֹ כֹּלָה,

חִוֵּץ לְבֵיתִי אוֹ גִיז הָאֵמוּהָ פְּנִי⁶ אֵלַי וְאַל תִּשְׁמִי לֵב לְבַקֶּדֶשׁ אִם אִינוּ

עם פֶּל אֲדָלוּ בְּעַצֵּי הַלְבַּנוֹן.

אחי מלבנון חבואי: בְּכָל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֲזָפִיר אֶת שְׁמִי (שמ"א כ: כא).

תשורי: לְהַעֲבִיר חֲסָאִים מִן-הָאֲרֶז (תה' קד: לה)

מראש אמנה כו': שְׁהֶם אֲבִילֹת הָאֲרֶז.

ממעונות אריות: שְׁפִשִּׁם וְלַחִוֵּץ מַעֲוֹנוֹת הָאֵמוּהָ שְׁהוּ⁷ תִּיֹה כְּעֹה

סוֹרְפוֹת, פִּי אָמְנָם בְּיַמֵּי בְּוֹד

redemption. And so *I will betake me to the mountain of Myrrh (4:6) on the threshing floor of Araunah (2 S. 24:18) and to the hill of Frankincense (4:6) [i.e.] to the Temple Mountain in the days of Solomon (1 K. 10:21, 2 Chr. 9:20) and behold, then I was [as You said]:*

4:7 *Every part of you is fair, My darling, as [Scripture] says: For our sons are like saplings, well-tended in their youth; our daughters are like cornerstones (Ps. 144:12). There is no blemish in you as [Scripture] says: There is no breaching and no sortie (Ps. 144:14) and from all this it was explained that the Lord is with you when you are His people [even] without a tabernacle and its vessels as [our sages] of blessed memory said: Everyone who busies himself with Torah has need for neither burnt offerings nor meal offerings [7]. Therefore, [be]*

4:8 *with me from Lebanon, O bride even though you are not dwelling in my house, except as a bride, outside of my house or among the nations. Turn to Me, but do not worry about the temple if it does not exist with all its greatness, with the trees of Lebanon. With Me from Lebanon you shall come (4:8). In every place where I cause My name to be mentioned [I will come unto you and bless you] (Ex. 20:21). Look to remove sinners from the earth (Ps. 104:35). בראש אמנה כו' [means] that [the remainder of the verse is describing] the boundaries of the Land [of Israel]. From the dens of the lions that are from there [i.e. the dens inside the boundaries of Israel]; and outside are the dens of the nations, who are wildbeasts seeking prey. Indeed in the time of David*

ד:ט לבבתיני באחת מעיניך: שְׁהֵנָּה מְלֵגָה לְבָבִיו אָבָל לֹא אֶבְיָתֶר פְּהוּ

גְּדוּל.

באחד ענק: בְּגִבְיָהּוּ שְׁהֵנָּה עַל הַפְּתָחַי וְהַפְּלָתַי (דה"א יח:יז)

לֹא בְיוֹאֵב. פִּי אָמְנָם בְּיָמַי שְׁלֵמָה

ד:י מה-יפר דודיך: שְׁהֵיוּ עֵלְמַם צְדִיקִים הַפְּלֵג וְצְדִיק פְּהוּ גְּדוּל

יבְגִבְיָהּוּ בְּ-יְהוֹלְכֵךְ עַל-הַצָּבָא (מל"א ד:ד).

מה-יפר דודיך: בְּעֵינַי וּבְמַעֲשֵׂה.

מה-טובר דודיך: לְלַמֵּד צַעַת אֶת הָעָם (קה' יב:ט).

וריח שמניך: בְּמִדּוֹת. לְבָן

ד:י"א נפת תטפנה שפתותיך כלה: קִאֵי שְׁתַּחֲשֵׁקִי גַם בְּגִלּוֹת⁸ בַּתּוֹכָה

וּבְמִדּוֹת. פִּי אָמְנָם

דבש וחלב תחת לשונך: פִּי קָרוֹב אֶלְיָהּ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ (דב' ל:יד)

ותחת לשונך דבש וחלב הָעֵינַי וְהַמַּעֲשֵׂה לְלִמּוֹד וּלְלַמֵּד.

וריח שלמותיך: בְּמִדּוֹת,

כריח לבנון: בְּצֵינֵי אֶלְהִים וְאֲנָם (מש' ד:ג).

ד:י"ב גן נערול אחתי כלה: הֲלֹא תִרְאֵי שְׁאֵיו הַתְּשׁוּעָה מִן הָאוֹיְבִים תְּלוּכָה

4:9 *you have captured My heart with one of your eyes* because he was the accepted king but Abiathar was not [the only accepted] high priest. *With a single gem* [refers to] *Benaiah...who was commander of the Cherethites and the Pelethites* (1 Chr. 18:17) but not Joab. For indeed in the days of Solomon,

4:10 *how sweet was your love* because all of them were righteous, the king and Zadok, the high priest, with *Benaiah the son of Jehoiada being over the army* (1 K. 4:4). *How sweet is your love* in theory and practice. *How delightful is your love* (4:10) *teaching the people knowledge* (Eccl. 12:9), and the *fragrance of ointment* (4:10) [means] in attributes. Therefore [there are]

4:11 *sweet drops from your lips, O bride.* It is fitting that you would busy yourself with Torah and mitzvot even in exile. For indeed *they are honey and milk under your tongue* (4:11) *for the thing is very close to you, in your mouth* (Deut. 30:14) and *honey and milk are under your tongue* [i.e.] the theory and the practice to learn and to teach. *And the scent of your robes,* in regard to attributes is *like the scent of Lebanon,* which is desirable *in the eyes of God and man* (Pr. 3:4).

4:12 *A garden locked is My own, My bride.* Surely you see that salvation from the enemies is not dependant on the Temple.

בַּמִּקְדָּשׁ. כִּי אָמַנְסָם בְּיַמֵּי דָוִד הַזֶּה גַּן נְעוּל, לֹא נוֹבַע מִקוֹם הַמִּקְדָּשׁ.

גל נעול: הר בפניה.

מעין חתום: מקום המזבח ומסל מקום היו בזמיו.

ד: י"ג שלחך: שנהם ערקעוה בלתי גאוהוה לפירוה

פרדס רמונים: היו פפרדס רמונים כי אמנם עתה, בצבה מלתמה

האפוח, ⁹ היו לו כל זמיו לעושר ולקבוד (דה"א כט: כח),

עם פרי מגדים: להבין ולהורוה פאמכס ז"ל אלקלא דוד עם

בתורה, לא עשה יואב מלתמה.

כפרים עם-נרדים: בפיוה פאמרו לא ישב בקרב ביתי עושה

רמיה כו' (תה' קא: ז).

ד: י"ד נרד וכרכום: וכן היה בימי אסא שהשתחל ללמד צעה אה העם

פאמרו אשר לא ידרוש לאלהי ישבאל ידעת (דה"ב סו: יג). היו כמו

כן שלחיו וזרוה מלתמה הפושים לעושר ולקבוד לו.

מרר ואהלות: וכן יהושפט שהשתחל בצוה כאמרו בישבים אל-ה'

אלהי אבותיהם (דה"ב יט: ד) היתה לו מלתמה עפון ומואב לעושר

ולקבוד.

For indeed in the days of David, [Israel] was a *loched up garden* [i.e. well protected] and the location of the Temple was unknown [8]. *A fountain loched* is the Temple mountain. *A sealed up spring* is the place of the altar and in his days they [altars] were found everywhere [9]. סלחין, which are the lands unsuitable to [produce] fruit, are *an orchard of pomegranates*. They were like an *orchard of pomegranates* for indeed at times, in [spite of] the travail caused by the wars with the nations, all his [David's] days *he enjoyed riches and honor* (1 Chr. 29:28): [i.e.] *Of all luscious fruit* (4:13) to understand and to teach as our [sages] of blessed memory said: Were it not for David who busied himself with Torah, Joab would not have waged war [10]. כפרים עם נרדים [11] [means] in attributes as [Scripture] says: *He who deals deceitfully shall not live in My house* (Ps. 101:7).

4:14 נרד וכרכום And so it was in the days of Asa who tried to teach the people knowledge as [Scripture] says: *Whoever would not worship the God of Israel would be put to death* (2 Chr. 15:13). So too, the weapons and the sorrows of the wars with the Ethiopians [12] became riches and glory for him.

נור ואהלום And similarly, Jehosephat, who tried this [i.e. to teach the people knowledge] as [Scripture] says: *He brought them back to the Lord God of their fathers* (2 Chr. 19:4). For him the wars with Ammon and Moab became riches and glory [13].

מעין גנים באר מים חיים: וְגַם תִּזְמְנֶהּ שְׂהֵקָה מעין מִשְׁתַּחֲוֶה

לְלַמֵּד תּוֹכָה לְיִשְׂרָאֵל עַד שְׁאֲמְרוּ בְּבוֹתֵינוּ ז"ל עָלֵינוּ שְׁפָדְקֵי מִצְוֹ וְעַד

אֲנִיטוֹכֵנָא וְלֹא מִצְאוּ עִם הָאָרֶץ. הֵיוּ צָרוֹת מְלַחֶמֶת סְנַחְרִיב לְעוֹשֶׁר

וְלִקְבוֹד לוֹ.

וּנְזוּלִים מִן-לְבַנּוֹן: וְיָמֵן לְבַנּוֹן וְיָמִינָהּ הַמִּקְדָּשׁ הֵיוּ נוֹזְלִים

אֲגֻדָּה לְתוֹכָהּ.

ד:ט"ז עוֹרֵי צַפּוֹן: פִּי הוּא אֲמָנָם הַרְבֵּה הַשְּׁתַּחֲוִיָּה לְעוֹבְרֵי אֵת יִשְׂרָאֵל

לְחִשּׁוּבָה כְּאֲמָרוֹ בַּיְלָכָה הַרְצִים בְּאֲגָרוֹת מִיַּד הַמַּלְאָכָה כּו' לְאֹמֵר בְּגִי

יִשְׂרָאֵל שׁוֹבֵב אֵל ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵהֶם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל (דה"ב ל:ו).

4:15 *A garden spring, a well of fresh water:* And similarly, Hezekiah, who was a source trying to teach Torah to Israel to the extent that our rabbis of blessed memory said about him: That they searched from Dan to Antioch and they found no ignoramus [14] for him, the sorrows and the wars with Sennacherib became riches and glory [15]. *A rill of Lebanon:* From Lebanon and the Temple would flow expositions to the Torah.

4:16 *Awake O north wind* [16], for he [Hezekiah] indeed made frequent endeavors to arouse Israel to repentance as [Scripture] says: *The couriers went out with the letters from the king... proclaiming: O you Israelites! Return to the Lord God of your fathers Abraham, Isaac and Israel* (2 Chr. 30:6).

ה:א באחי לגני: לעוהר אה השבים אלי יגבז

אריתי מורי: אבלימי גבציון תכמי הדור,

עם-בשמי: עם תלמידיהם.

אכלתי יערי: אבלימי צמי הארץ

עם-דבשי: עם בעלי מעשה.

שתיתי ייני עם-חלבי: מלפניי הינוקה עם תינוקה של

גיה בזון.

אכלו רעים: יגבז אפתי אכלו רעים פאמרו פי-המאה ודבש

יאכל קל-הנוהר בקרב הארץ (יש' ז:כב).

ה:ב אני ישנה ולבי ער: משיבה עבה ה', הגה אקוי דגרי דודי

פי אמנם אני היתי ישנה מעסוק בחוכה ומצוח.

ולבי: שהם בגביאים ותכמי הדורות התעוררו והעירוני

לשוב אל דודי ונאנכי פניתי.

קול דודי דופק: על ידי גביאיו.

פתחי-לי: שערי צדק (תה' קיח:יט) שאובל להפגם פאמרו

Chapter V

5:1 *I have come to My garden to arouse the repenters to Me and therefore [אריחי מורי].*

אריחי מורי [means] I have willingly received the wise men of this generation, [עם בשמי].

עם בשמי [means] along with their students.

אכלתי יערי [means] I have [also] received the ordinary man [עם דבשי].

עם דבשי [means] with those who have performed deeds.

שתיחי ייני עם חלבי [means] teachers of the babes along with the schoolchildren.

אכלו רעים And therefore I said: *Eat, lovers, as [Scripture] says: Thus everyone who is left in the land shall feed on curds and honey (Isa. 7:22).*

5:2 *I was asleep but my heart was wakeful.* The congregation of Israel answers: Behold the words of my Beloved are true for indeed I was sleeping, because I was busying myself with Torah and Mitzvot. *But my heart* which are the prophets and the wise men of the generations, were aroused and they aroused me to return to my Beloved, but I rebelled.

Hark, my Beloved knocks through His prophets. Open to me (5:2) the gates of righteousness (Ps. 118:19) so that I will be able to enter as [Scripture] says: Turn back to Me and I will turn back to you (Mal. 3:7).

שׁוֹבוּ אֵלַי וְאֶשׁוּבָה אֲלֵיכֶם (מל'ג:ז).

שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא-טל: קוֹדֶם זְרִיחַת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁל פְּלֻכֹּה בַּיַּח צָוֵר.

וְזֶה בִּימֵי עָלִי שְׁהִיוּ בְּגִיּוֹ וְדוֹמִיָּהֶם בְּלִמֵּי הַגּוֹנִים.

נִמְלֵא-טל: בְּלֶבֶד, שְׁלֵאָה הָיָה וְשִׁכְּאֵל כֵּל פֶּנֶן פְּרוּצִים בַּע"ז

וְזוּלָתָם¹ כְּמֹ עֲכָשׁוּ. אֶמְנָם עֲתָה.

קוֹרְצוֹתַי: בְּלֵאָה

רְסִיסֵי לַיְלָה: שְׁהֵם אֲשִׁים יוֹתֵר מִזֵּן הַפֶּל, פְּאָמְרוּ בִּי מִסְפֵּר עֲרִיף

הָיָה אֲלֵהֶיךָ יְהוּדָה (יר' ב:כח, יא:יג), וְלָזֶה הִצִּיר הַבְּנִיָּא בְּאֶמְרוּ

בִּי לְכוּ-נָא אֶל-מְקוֹמִי אֲשֶׁר בְּשִׁילָה... וְרָאָה אֵת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ מִפְּנֵי רַעַת

עֲפִי (יר' ז:יב) וְאָתָם הִרְעוּתָם מֵאֲבוֹתֵיכֶם (יר' טז:יב) וְאֲנֹכִי

בְּרִיָּהּ. אֶמְרָתִי

ה:ג פִּשְׁטוֹתַי אַח-כַּתְנֵיתִי: הַבְּנִיָּא בְּתוֹכָהּ וּבְעֵשִׂים טוֹבִים לְהַתְּעַגֵּג

בְּתַעֲנִיגוֹת זְמַנְיֹה.

אֵיכָכָה אֲלֹבְשָׁנָה: לְלִמּוֹד וּלְלַבֵּד פְּאָמְכֶם ז"ל שְׁנָה וּפִירֵשׁ אֶשְׁה מִפְּלֵם.

רַחֲצֵתִי: לְתַעֲנִיג.

אֵיכָכָה אֲטַנְפֵם: פְּאָמְכֶם ז"ל וְעַל הָאָרֶץ תִּישׁוּ וְחַיִּי צַעַר תַּחֲזִיחַ

For my head is drenched with dew before the rise of the sun of the kingdom of the house of David, and this is in the days of Eli whose children and those like them, were unsuitable [1].

It is drenched with dew alone, because Israel was not totally unrestrained in worshipping idols and their equivalent like now. Indeed now, *my locks* are full of *the damp of the night* which is heavier than dew, as [Scripture] says: *For your gods have become as many as your towns, O Judah* (Jer. 2:28, 11:13), and regarding this the prophet warned when he said: *Just go to My place at Shiloh...and see what I did to it because of the wickedness of My people* (Jer. 7:12) *and you have acted worse than your fathers* (Jer. 16:12). But I rebelled. I said:

5:3 *I had taken off my robe*, which is honored with Torah and good deeds to enjoy myself in temporal pleasures. *How shall I put it* [i.e. *my robe*] *back on* [in order] to learn and to teach as our [sages] of blessed memory say: For him who studies and stops studying, it is harder for him to return than all others [2]. *I bathed* [in preparation] for pleasure. *Was I to soil them again*, as our [sages] of blessed memory say: On the earth shall you sleep, and a life of discomfort shall you live while you toil in the Torah [3].

וּבְחֹרֶה אֲמָה עָמַל .

ה:ד דודי שלח ידו מן-החור: בְּיָמִים הָרְאוּלוֹנִים בְּיָמֵי רַחֲבָקָם עַל

יְהִי שִׁישַׁק לְהַתְזִיבֶם בְּחֹשֶׁבֶה כְּאָמְרוּ וַיִּדְעוּ אֶת עֲבוֹדָתִי וְאֵת עֲבוֹדַת

מַלְכֵי הָאֲרָצוֹת (דה"ב יב:ח).

ומעי המו עליו: אַז, וְשָׁבוּ בְחֹשֶׁבֶה כְּאָמְרוּ וּבְהִפְנֵעוֹ שָׁב אֶרֶץ-ה'

מִמֶּנּוּ (דה"ב יב:יב).

ה:ה קמתי אני לפתוח לדודי: לְעוֹרֵר אֶת יִשְׂרָאֵל לְחֹשֶׁבֶה בְּיָמֵי הַזְּקֵנָהוּ .

וידרי נטפו-מר: בְּאֲגָרוֹת הַפְּלֵקָה .

ואצבעותי מר עובר: בְּאֲגָרוֹת שְׁכִירֵי פְאָמְרוּ וַיִּלְכוּ הַקְּצִיִּים בְּאֲגָרוֹת

מִיַּד הַפְּלֵקָה וְשְׁכִירֵי (דה"ב לו:ו).

ה:ו פתחתי אני לדודי: בְּיָמֵי יֹאשִׁיָהוּ כְּאָמְרוּ וַיַּעֲמֹד הַפְּלֵקָה עַל-עַמּוּדוֹ

וַיִּכְרוֹת אֶת-הַבְּרִית (דה"ב לד:לא) כֹּל-יָקִירוֹ לֹא סָרוּ מֵאֲחֵרֵי ה' כו'

(דה"ב לד:לג).

ודודי חמק עבר: פְּאָמְרוּ אַךְ לֹא-שָׁב ה' מִתְרוֹן אִפּוֹ הַגְּדוֹל כו'

לְכָל הַפְּעֻסִים אֲשֶׁר הִכְעִיסוּ מִנְּשָׂה (מל"ב כג:כו).

נפשי יצאה בדברו: עַל יְהִי חוֹלְצָה הַנְּבִיאָה (דה"ב לד:כב)

פְּאָמְרוּ וַיִּפְתַּח תְּמַתִּי בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא תִכְבַּה (דה"ב לד:כה).

5:4 *My Beloved sent forth His hand from the portal in the early days of Rehoboam through Shishak, to cause them to repent. As [Scripture] says: They will know the difference between serving Me and serving kingdoms of the earth (2 Chr. 12:8).*

And my heart was moved for Him then, and [when] they repented as [Scripture] says: After he had humbled himself, the anger of the Lord was averted (2 Chr. 12:12).

5:5 *I rose to let in my Beloved [i.e.] to arouse Israel to repentance in the days of Hezekiah [4]. My hands dripped myrrh [i.e.] the letters of the king. My fingers, flowing myrrh [i.e.] the letters of the king and his princes as [Scripture] says: The couriers went out with the letters from the king and his officers (2 Chr. 30:6).*

5:6 *I opened the door for my Beloved in the days of Josiah as [Scripture] says: The king stood in his place and solemnized the covenant [before the Lord, to follow the Lord...] (2 Chr. 34:31). Throughout his reign, they did not deviate from following the Lord (2 Chr. 34:33).*

But my Beloved had turned and gone as [Scripture] says: However the Lord did not turn away from His awesome wrath...because of all the things Manassah did to vex Him (2 K. 23:26).

My soul failed me when He spoke through Hulda, the prophetess (2 Chr. 34:22) as [Scripture] says: My wrath shall be poured out against this place and not be quenched (2 Chr. 34:25).

בקשתו: בַּיָּמִי יְהוֹנָתָן פָּאָמְרוּ קָרָא צוֹם לְפָנָי ה'... וַיִּקְרָא

כָּרוֹךְ בַּסֵּפֶר (יר' לו:ס, י).

קראתיו: עַל יְהִי יְרֻמָּהּ כְּאָמְרוּ אִם-עוֹלָמִינָה עָנָה כָּנָה ה'

עֲשֵׂה לְמַעַן שָׁמַח כו' (יר' יד:ז).

ולא ענני: פָּאָמְרוּ אֵינְנֵי שׁוֹמֵעַ אֶל רִנָּתָם (יר' יד:יב) וַיִּכְאָמוּ

אִם-יַעֲמֹד מִשָּׁה וְשָׂמוּ אֶל לְפָנָי אִיו בְּפִשִּׁי אֶל-הַעֵם הַזֶּה (יר' סו:א).

ה:ז השומרים הסובבים בעיר הכוּנִי: פָּאָמְרוּ שְׁרִיף בְּקָרְבָּה אֲכִילָה

שׁוֹאֲגִים כו' (צפ' ג:ג). וַיִּבְכּוּ

ונשאו את-רדידי מעלי שומרי החומות: וַיִּכְנְסוּ הַגּוֹיִם שׁוֹמְרֵי

החומות² מִבַּחֲיוֹץ לְבָלְתֵי תַת יוֹצֵא נָכָא (מל"א סו:יז, דה"ב סז:א)

פָּאָמְרוּ פִּשְׁלֹמֵהּ הָבִי עָלֶיךָ מִסְכֵּיב (יר' ד:יז) וּנְשָׂאוּ אֶת-רַדִּידֵי מַעְלֵי

פָּאָמְרוּ וַיִּבְאֹדוּ וַיִּמְלֹאֲהוּ עֵיר וַיִּשְׁבְּתֵי בָהּ (יר' ח:סז).

ה:ח אִם-תִּמְצָאוּ אֶת-דְּרֹדֵי: בְּנִפְלְאוֹתֵינוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְּקִרְבְּכֶם (שם' ג:כ)

פָּעֲנֵנוּ בְּכִשׁוֹ הָאֵשׁ

מה-תנידור: לְאִפּוֹהָ³ לוֹ, בְּשִׁבְלֵנוּ כְּאָמְרוּ אֲתִיבָה וְתִמְנֵתָה כו'

שִׁפְרָה קְנֻמָּהּ לְהַתְנַחֵם (דנ' ג:לב).

I sought Him in the days of Jehoiakim as [Scripture] says: They proclaimed a fast before the Lord...it was then that Baruch read the words from the scroll (Jer. 36:9, 10).

I called Him through Jeremiah as [Scripture] says: Though our iniquities testify against us, act, O Lord, for the sake of Your name... (Jer. 14:7).

But He did not answer me as [Scripture] says: I will not listen to their cry (Jer. 14:12) and as [Scripture] says: Even if Moses and Samuel were to intercede with Me, I would not be won over to this people (Jer. 15:1).

5:7 The watchmen, who patrol the town, struck me as [Scripture] says: The officials within her are roaring lions (Zeph. 3:3). And therefore the guards of the walls stripped me of my mantle. The [prohibited] nations, who are the guards of the walls gathered from outside to prevent going out or coming in (2 K. 15:17, 2 Chr. 16:1) as [Scripture] says: Like guards of the hills [5] they surround her on every side (Jer. 4:17) and they stripped me of my mantle as [Scripture] says: They came and devoured the land and what was in it, the towns and those who dwell in them (Jer. 8:16).

5:8 If you meet my Beloved (5:8) with His wonders which He will work in your midst (Ex. 3:20) [and] as in the oven of fire [6], what will you tell the nations [17]. 17 [means] concerning Him as [Scripture] says: The signs and the wonders [that God the Most High has worked for me] I am pleased to relate (Dan. 3:32).

שחולת אהבה אני: בגידו שחולת אהבה אני פאָמרו וַיַּעֲבֹדוּ

גְּשָׁמָהוּן דָּלָא-פְּלַחִין וְלֹא-יִסְגְּדוּן לְכָל אֱלֹהָא אֱלֹהֵי לְאֱלֹהֵהוּן

(דנ' ג:כח) זי בָּזָה תָּמָהּ בְּלִי קַל הָאֲמוֹת⁴ וְאָמְרוּ

ה:ט מה-דורך מדוד: פה הַהֲבִיחַ אֲשֶׁר בֵּין זֶה הָאֱלֹהִים לְזוֹלָתוֹ מְאֹלָהּי

הַעֲפִים⁵ שְׁתַּמְסְרֵי עֲצָמָה לְבִלְתִּי הַתְּלִיפּוֹ בְּאַחַר?

היפה בנשים: בַּהֲשִׁיל יִבְתָּמִים וּפְרִישׁוֹת בְּאִפְּוֹן שְׁתַּהֲיֶה לְכַצִּין

זֶס לְפָנַי כָּל אֱלֹ לְזוֹלָתוֹ,

שככה השבעתנו: לְהַגִּיד אֲמוֹנָתָה (חה' זב:ג) עֲמֹ עַד מָוֶת.

ה:י דודי צח ואדום: הוּא צַח פָּלוֹ בְּהִיחֹו מִיִּסִּיב בְּמִצַּח בְּתַמְרוֹ

על-פל-מעשיו (חה' קמה:ט), עֵס הָיִחֹו אָדוּם בְּמִצַּח בְּדִין. וְאִין זֶה

כפועל שום עצם שְׁכָלִי בְּאֲשֶׁר הוּא שְׁכָלִי בְּלִבְדִי, כִּי אֲבָנִים בְּעֵלְתוֹ בְּאֵמָה הִיא

בְּחִינַת הָאֵמָה בְּן הַשָּׁקֶר. וְלִבְנֵי הָיִחֹו צַח וְאָדוּם כּוֹ' יוֹרָה עַל הָיִחֹו

מְצִיאֹתוֹ מְצִיאֹת רְבִיעִי, וְשְׁכָלֹו עֲצָם מְשִׁפִּיל נִבְדָּל מִתַּמַּח זוֹלָתוֹ, פּוֹעֵל

בְּהִכָּתֵם סְדְרוֹ וּמְצוֹתֵיו בְּלִבְדִי. וְיִבְנֹו הוּא בְּהִכָּתֵם

דגול: נוֹדַע לְבַעַל דָּגֹל נִצְחֹוֹן הִיכֹוֹלָת.

מרבבה: מִרְבָּבוֹת קָדָשׁ (דב' לג:ב) עוֹשֵׂי רְצוֹנוֹ (חה' קג:כא).

שחולח אהבה אני : Tell that I am sick with love as [Scripture] says: They have flouted the king's decree at the risk of their lives rather than serve or worship any god but their own God (Dan. 3:28). Because of this all the nations were bewildered and said:

5:9 How is your Beloved better than another? What is the difference between this God and another one from among the gods of the [other] peoples, that you have decided not to exchange Him for another, O fairest among women in wisdom, in mercy and self-restraint [i.e.] in a manner that it would be acceptable even in front of any god other than Him, that you adjure us thusly (5:9) proclaiming your steadfast love (Ps. 92:3) with Him unto death.

5:10 My Beloved is both white and red. He is entirely white, when He does good with His attribute of His mercy over all His works (Ps. 145:9) while He is red with the attribute of justice. But this is not part of the activity of any [other] rational being, since it is merely rational, while indeed His activity is in fact to distinguish between truth and falsehood. Therefore, His being white and red etc., indicates that His existence is an existence of a fourth [order] [7], while His intelligence is a separate rational essence by virtue of His otherness, [which is] active only by the necessity of His order and His Mitzvot.

Therefore He is by necessity, [דיוול].

דיוול [means] known as the victorious standard bearer [by virtue of His]omnipotence.

מרבנה [means] from Ribebboth-Kodesh (Deut. 33:2) doing His will (Ps. 103:21) [8].

ה: י"א ראשו כחם פז: וימאולהו כצה בתקיו הוא, פי ראש דברו

בהובת קדשו היא במעשה בראשית להגיד פח מעשיו לעמו (תהי קיא:ו)⁶
 במופתים שכלים וחושבים למען ידעוהו ויזכו לחיי עולם. פי אמנם
 יאמר על הדבר שהוא שול בהיות הדבר מסיודר מאתו בלבד, לא שיהיה
 חלק מפינו וחלק מגופו ח"ו. וכן יקרה ברב מקומות בספרי הקדש
 פעננו קרה פבוד-ה' מקומו (יח' ג:יב) וזלחו, וקצה יסורו
 ספיקוה ופקיבי המועים.⁷

קורוצתור: יסורי הוהו שהם פמו השער בגוף שאינו חלק מפינו
 וכמו כן ספרי הוהו שאינם מן החלק העיני גם לא מהפעלי.
 תלתלים: מספרים עניני חכמי היורה שגבה לפם פנרכי ה'
 (דה"ב יז:ו) וצדיקים ילכו כם (הו' יד:י), פמו עניני האבות
 וזולתם שהיו לכבוד.

שחורות כעורב: וכמו כן מספרים עניני רשעי ארץ (תהי קא:ח)
 שהיו כמו העורב שהוא סמא ומראהו מנגד לאור הלבנו, פעננו דור
 הפפול ודור הפלגה ובני סדום וזולתם ומשפטי פיהו (דה"א טז:יב)
 נגדם וכן שומר נפשו ירחק מהם (משי כב:ה).

5:11 *His head is [like] finest gold* which is evidence for His attribute of mercy, for the start of His word in His holy Torah deals with the work of creation, *revealing to His people His powerful works* (Ps. 111:6) with rational and sensorial wonders in order that they will know Him and merit eternal life. For indeed He says concerning the word [the Torah] that it is His when the word is arranged by Him alone, not so that part is from Him and part is from His essence, heaven forbid. And so it occurs in most places in the holy books, as in the case: *Blessed is the Presence of the Lord in His place* (Ezek. 3:12) *inter alia*, and because of this, doubts and heresies of those who err will go away.

His locks are the foundations of His Torah because they are like the hair on the body which is not part of it. So too, are those stories of His Torah which are not (there) from the theoretical or from the practical part [i.e. not Halachic].

Curls tell about the ways of wise men of the generations whose *mind was elevated in the ways of the Lord* (2 Chr. 17:6) and *the righteous can walk in them* (Hos. 14:10), similar to the Patriarchs and the like, whose ways were acceptable.

Black as a raven: Similarly, they tell about the ways of the evil ones of the land who were *like the raven*, which is unclean and whose appearance is the opposite of dazzling white light, as in the case of the generation of the flood [9] and the generation of the Tower of Babel [10] and the people of Sodom [11] and their like, *and the judgments He has pronounced*

ה: י"ב עיניו: וְכִמּוֹ מִסְפָּרִים עֲנֻנֵי הַמּוֹרִים לְצַדִּיקָה שֶׁהֵם כְּמוֹ עֵינָיו

לְזוּלָתָם בְּעֲנֻנֵי הָאֵבוֹה.

כיוונים על-אפיקי מים: לְהַשְׁקוֹת מִמַּעַיְנֵי הַשּׁוֹעַת עוֹלָמִים

(יש' יב: ג, מה: יז)

רוחצות בחלב: אֵחַ זוּלָתָם בְּחֵלֶב מְעַלְיָהֶם שֶׁהֵם בְּכֹל עֵת לְבָנִים

וּמְאִירִים לְהוֹרוֹת לְזוּלָתָם.

ירושבות על-מלאת: שֶׁפֶל מְכֻלִּית מְכָוֹן בְּפִעֲלָתָם הָיָה לְהַשְׁלִים

עֲצָמָם וְזוּלָתָם לְכַצּוֹן לָהֶם לְפָנֵי ה' פְּאֻמְרוֹ הַתְּהַלֵּךְ לְפָנֵי נְהַיָּה חֲמִים

(בר' יז: א).

ה: י"ג לחיירו: וְכִמּוֹ כֵּן מִסְפָּרִים עֲנֻנֵי לְחֵיירוֹ הַמְּנִיעִים אֶל הַדְּבוּר

וְהֵם נְבִיאִיו.

כערוגת הכושם מגדלות מרקחים: הַיּוֹתֵן סַעֵם וְהֵיטֵן וּגְדוּלָה

לְמַרְקָחוֹת וְכִמּוֹ כֵּן הָיוּ הַנְּבִיאִים לְפָנֵי הַנְּבִיאִים פְּאֻמְרוֹ וְאַצְלָתִי

מִן-הַרִיחַ אֲשֶׁר עָלֶיהָ נִשְׁמָתִי עָלֶיהֶם (במ' יא: יז).

שפחותיר: בְּדָבוּר רֵאשׁוֹן וּבְדָבוּר שֵׁנִי שֶׁהָיוּ פְּנִים בְּפְנִים

(דב' ה: ד) הָיוּ

(1 Chr. 16:12) against them and therefore, *he who values his life will keep far from them* (Prov. 22:5).

5:12 *His eyes*: Similarly, they tell matters pointing to Tzedaka which are like *His eyes* to others in the matter of the Patriarchs [12].

[His eyes] are like doves by water courses giving drink from the fountains of eternal triumph (Isa. 12:3, Isa. 45:17) *bathing others with milk, [i.e.] the milk of their deeds* because they are white and shining all the time when teaching others. *[His eyes...are] set by a brimming pool* because the whole purpose intended by their activity was to perfect themselves and others to be acceptable before the Lord, as [Scripture] says: *Walk in My ways and be blameless* (Gen. 17:1).

5:13 *His jaws*: Similarly they tell the matter of *His jaws* which move for speech which are His prophets. *His jaws are like beds of spices, banks of perfume* that give great taste and smell for perfumes and similarly [the sons of] the prophets were before the prophets as [Scripture] says: *I will draw upon the spirit that is on you and put it on them* (Num. 11:17). *His lips*, in the first commandment and the second commandment [13] because they [Moses and God] were *face to face* (Deut. 5:4) and were *lilies*.

שׁוֹשָׁנִים נוֹטְפוֹת מֵר עוֹבֵר: שֶׁהָעִיר מִהֶם בְּעֵלָה לְיִשְׂרָאֵל וְהוּא
 עֲדָיִם מֵהַר חֹרֵב (שׁמ' לג: ו) וַיִּבְנוּ מִרְה לְמִשֶׁה בְּיַנּוּ פִי מָכוֹ עוֹר פְּנֵי
 (שׁמ' לד: לה) בְּבִבְרוֹ אֲתוֹ וְכֵן לְשֵׁאִיל בְּהִתְנַפְּאוּ כְּאֲמָרוֹ וְהִתְנַבְּאוּ עִפְס
 וְנִהְיִיתָ לְאִישׁ אַחֵר (שׁמ"א י: ו)

ה: י"ד ידיר: מְצַנֵּחַ וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל-יְדֵיךָ (דב' ו: ח) וְגַם הֵם פָּמֹ
 גְלִילִי זֶהֱב: שֶׁהֵם אֲצָעְדוּהָ בְּזֵרוֹעַ
 מִמְּלֵאִים בַּחֲרָשִׁישׁ: בְּאַרְבַּע פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁבָּהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה תוֹרַת ה'
 בְּפִינוֹ (שׁמ' יג: ט).

מַעִיר: הַפְּעִים הַמְּחֻשָּׁנִים מֵאֲתוֹ בְּמִצְוֹת אֲסִיבִי מֵאֲכָלוֹת . הֵם
 עֲשֵׂת שֶׁן: מְנוֹשִׁים מִפֶּל טְמֵאָה וְשִׁקְיֹץ פְּאֲמָרוֹ אֵל תִּפְסְמוּ (יח' כ: ז)
 וְאֵל תִּשְׁקָצוּ (וי' יא: מג).⁸

מַעוֹלֶפֶת סְפִירִים: וַיִּבְזֶה קְהֵלֵינָה תְּכוּנֹת הַנְּפֶשׁ הַחַיִּינִיה וְהַנְּפִשִׁיה
 בָּהֶם מִיִּכְנוֹת לְשֶׁרֶת אֶה הַעֲצָם הַשְּׂכִלִי לְקַבֵּל פֶּל חֲכָמָה וְדַעַת וּמַעֲשֵׂה לְבַבֵּת
 הַסְּפִיר (שׁמ' כד: י).

ה: ט"ו שׁוֹקִיר: פְּעֻלוֹת הַבְּגָלִים בְּעֵלְיִית רְגָלִים וּבִהֲשָׁהּל. הִנֵּה מְצֻחִיו
 אֵלֶּה הֵן פָּמֹ

They drip flowing myrrh because through Him, He transferred virtue to Israel and *He was their linen from Mount Horeb on* (Ex. 37:6). And so, it happened to Moses, our teacher: *For the skin of his face was radiant* (Ex. 34:35) when He spoke to him and similarly to Saul when He prophesied to him as [Scripture] says: *You will speak in ecstasy along with them; you will become another man* (1 S. 10:6).

5:14 *His hands are the Mitzvah of bind them for a sign on your hand* (Deut. 6:8). Also, they [i.e. *His hands*] are like *rods of gold* because they are bracelets on the arm *studded with beryl* [i.e.] the four portions [14] which are in them [i.e. the phylacteries] *in order that the teachings of the Lord may be in our mouth* (Ex. 13:9). *His guts* [means] the guts that are prepared by Him with the Mitzvot regarding prohibited food. [*His guts are*] *a tablet of ivory, pure from every impurity and abomination* as [Scripture] says: *Do not defile yourselves* (Ezek. 20:7). *You shall not draw abomination* (Lev. 11:43). [They are] *adorned with sapphires* and thus the vital and spiritual characteristics of the soul will be ready to help the rational being (by receiving) all knowledge and wisdom and *a paved work of sapphire stone* (Ex. 24:10).

5:15 *His legs* [means] the activity of the legs in pilgrimage and assembly. Behold these Mitzvot of His *are like pillars of marble established in foundations of fine gold* because

עמודי שש מירוסדים על-אדני-פז: שְׁהֶאֱדָנִים נִכְבְּדִים מן

השוקים . בְּזוֹ הַמְכֻוֹזָן מֵהֶם הוּא לְפַעַם נִלְמַד לִירְאָה וּלְאַהֲבָה פִּי מִצִּירֹן
תֵּצֵא תוֹרָה (יש' ב:ג, מי' ד:ב).

מראהו: לְכֹאֲלוֹת אֶת פְּנֵי הָאֲדוֹן ה' (שמ' כג:יז, לד:כג)

כלבנוך: הוּא נִכְבָּד מִפֶּלֶל הַכְּאוֹתָנוּ לְפָנָיו אִם בְּבָתִּי כְּנִסְיֹת וּבָתִּי

מִדְּרָשׁוֹה פִּי שָׁפָה יָשָׁבוּ כְּסֹאֲלוֹת (תה' קכב:ה) סִנְהֶדְרִין אֲדוּלָה.

בחרו כארזים: וּכְמוֹ כֵּן הוּא נִבְחַר לְתַפְעָלָה מִפֶּלֶל מְקוֹם זֵילָתוֹ

פְּאֲמָרוֹ וְזֶה שֶׁעַר הַשָּׁמַיִם (בר' כח:יז).

ה:ט"ז חכו ממתקים: פְּאֲמָרוֹ מָה ה' אֱלֹהֵיהֶּ שׁוֹאֵל מֵעַמָּה פִּי אִם לִירְאָה

כו' (דב' י:יב) לְסוֹב לֶךְ (דב' י:יג).

וכלו מחמדים: וְכָל הַמְכֻוֹזָן הוּא לְפַעַם נִשְׁיֵג טַיִם נִצְחָיִים

הַנְּחֻמָּדִים מִפֶּלֶל זֵילָתָם.

זה דודי: פְּאֲמָרוֹ פִּי מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם (דב' ז:ח).

וזה רעי: לְשִׁבְנוֹ בְּחוֹבְנוֹ כְּאֲמָרוֹ פִּי לֹא יְשׁוּשׁ ה' אֶת עַמּוֹ

(שמ"א יב:כב).

sockets are more distinguished than *the legs*. So what is intended by them is that we would learn to fear and love [God], because the Torah will come forth from Zion (Isa. 2:3, Mi. 4:2).

It is majestic (5:15), appearing before the Sovereign, the Lord (Ex. 23:17, 34:23), as Lebanon (5:15). It is more distinguished than all our appearing before him both in the meeting houses and the study houses because there the throne [of judgment] stood (Ps. 122:5) [i.e.] of the Great Sanhedrin, stately as cedars. And likewise it was chosen for prayer over every other place as [Scripture] says: This is the gateway to heaven (Gen. 28:17).

5:16 *His mouth is delicious as [Scripture] says: What does the Lord, your God, demand of you? Only this: To revere [the Lord, your God]... (Deut. 10:12) for your good (Deut. 10:13).*

And all of Him is delightful, and the whole purpose is that we attain eternal life, more pleasant than any other. Such is my Beloved as [Scripture] says: Because the Lord loved you (Deut. 7:8).

Such is my Darling, to make Him dwell in our midst as [Scripture] says: The Lord will never abandon His people (1 S. 12:22).

ו:א אנה הלך דודך: אָמרו אַמּוֹת הָעוֹלָם¹ מָה הָיָה לוֹ שֶׁסִּלַּק שְׂכֵינָתוֹ

מִמֶּנּוּ.

אנה פנה: תְּהִסְתִּירוּ כֹּנִיּוֹ.

ונבקשנו עמך: בְּאֲמָרֶם (וְנִבְנָה) עֲמַכֶּם פִּי פֶּבֶר וְנִרְוֵשׁ לְאַלֹהֵיכֶם

(עז' ד: ב).

ו:ב דודי ירד לגברו: בְּקִבְלֵי קְדוֹשִׁים אֲנִשִּׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה.

לרעות בגנים: לְשִׂמּוֹת בְּגַתִּי כְּגִסְיֹה וּבְגַתִּי מִדְּרָשׁוֹת פִּעֲנָנָיו יִשְׁמַח

ה' בְּבַעֲשֵׂיו (חה' קד: לא).

וללקוט שושנים: שְׂרִיגֵי עֵמֶל מִבֵּין הַחוּחִים (ב: ב).²

ו:ד יפה את רעיהי: אָמַר הָאֵל יִתְפַּרֵּן, עֲתָה בְּבָנָיו בֵּית לֵוִי אֵל תּוֹסִיפִי

לְסִלַּק שְׂכֵינָתִי מִחוּבֵנִי פִּי אֲמַנֶּם אִם עֲתָה יָפָה בְּחַכְמָה אֲנִשִּׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה.

נאווה כירושלים: הָרְאוּנוּהָ שֶׁהֵיְתָה עִיר הַצְּדָק פִּי שְׁמָה יִשְׁבּוּ

כְּסֹאוֹת לְמִשְׁפָּט (חה' קכב: ה).

איומה: פִּעֲנָנוּ שְׁמֵעוּן הַצְּדִיק שֶׁהִשְׁתַּתְּנָה לְכֹנִיּוֹ³ אֲלֵכֶם נִדְרֹו.

כנדגלות: בְּמַעֲרֹכוֹת יִשְׁכָּאֵל בְּנִצְחוֹנָם⁴ מִפֶּל מְקוֹם.

Chapter VI

6:1 *Where has your Beloved gone?* The nations of the world said: What happened to Him that He removed His Shechinah from you? *Where [has your Love] turned* when He hid His face, *that we may seek Him with you* as [Scripture] says: *Let us build with you, since we too worship your God* (Ezra 4:2).

6:2 *My Beloved has gone down to His garden* unto the congregation of the holy ones, [i.e.] the men of the Great Assembly, to browse in the gardens, [i.e.] study-houses, as [Scripture] says: *Let the Lord rejoice in His works* (Ps. 104:31); *and to pick lilies* [who are] the remnant of His people *from among the thorns* (2:2). God, praised be He, said:

6:4 *You are beautiful, My love* now in building the Second Temple. Do not continue to cause My Shechinah to depart from your midst, because now indeed you are beautiful through the wisdom of the men of the Great Assembly. *[You are] comely as the first Jerusalem* which was a righteous city *for there the thrones of judgment stood* (Ps. 122:5). *[You are] awesome* as in the matter of Shimon Ha-Tsadik when Alexander prostrated himself before him [1], *as bannered hosts* during the battles of Israel in their victory. In any case,

הסבי עיניך: הַגְּבִיָּאִים פִּאָמְרוּ בִיעָצָם אַת-עֵינֵיכֶם אַת-הַגְּבִיָּאִים

(יש' כס:י).

מנבדי: שְׁלֹא רִפְגְּשׁוּ עַמְל קְזוֹן אִם שִׁיְהִי רְאוּיִם לְכַנּוּ.

שהם הרהיבוני: הִם קִיּוּ כִפָּה שְׁהַתְנַשְׂאֵתִי לְהַנְקֵם מִפֶּם פִּאָשֶׁר לֹא

שְׁמַעְתֶּם.

שערך: פִּי אָמַנְס מְנַהֲגִי אָבוֹה הִם נְאוֹתִים וַיִּמְרִים פֶּמֹ שְׁעַר שְׁל

עדר העזים: בַּפִּיָּקוֹן לְהִיּוֹת תִּגְדָּד חֲשׂוֹב וְכוֹן מְנַהֲיִי מְנַהֲגִי

נְכַבְדִּים פִּאָמְרָם וְהַעֲמִדְנוּ עֲלֵינוּ מַצּוֹת כּו' (נחמ' י:לג) וַאֲיו צוֹרֵךְ

עוֹד לְגְבִיָּאִים.

ר:ר שניך: הַזְּלֻקְמִים פֶּמֹ בְּגִי חֲשִׁמוֹנְאִי וְזוֹלָקְמִים.

כעדר הרחלים: הִם צִדִּיקִים וַיִּמְרִים בְּעֵינֵי כַעֲדַר הַרְחָלִים

שְׁפַכְנֵי־סִים אוֹתוֹ לְכַלֵּת.

מתאימות: פִּעִיּוֹן יִבְמַעֲשֶׂה.

ושכולה אין בהם: אִיו פָּקֵם מוֹהַד פִּקְדִים מְבַשְׂלִיו.

ר:ז כפלה הרמון רקתך: הַמְלִמִּידִים שְׁהִיְעוּ לְהוֹרָאָה הַקְּרוֹבִים לְעִיגִי

הַדוֹר פֶּמֹ הַבָּקָה לְעִיגִים הִם פֶּמֹ פֶּלַח הַרְמוֹן שְׁאִים שְׁאִינוּ רַפּוֹן שְׁלֵם,

6:5 *Turn your eyes* O prophets as [Scripture] says: *He has shut your eyes, the prophets* (Isa. 29:10). *[Turn your eyes] away from Me* so that they will not encounter the travail of prophecy, even though they are worthy of it, *for they overwhelm Me*. They [the prophets] were a reason that I was moved to take vengeance from you when you did not listen [2]. כערה For indeed the ancestral customs are suitable and precious like the *hair of a flock of goats* that is ready to become a precious garment and therefore you will observe noteworthy customs [3], as [Scripture] says: *Also we have laid upon ourselves obligations* (Neh. 10:33) and there is no further need for prophets.

6:6 *Your teeth*, the warriors, like the Hasmoneans [4] and those like them, *are like a flock of ewes*. They are righteous and dear in my eyes, *like a flock of ewes*, whom they herd together for fine wool. *They are twins* [5] in theory and practice. *And not one loses her young*. There is not among them a rebel who "burns the meal" [6].

6:7 *Your brow is like a pomegranate split open*. The students who have reached the level of instructing, who are near the "eyes of the generation" [7], are like the temple [anatomical] to the eyes, they are like *a pomegranate split open* because even though no pomegranate is perfect, it is pleasant in its

היא גאולה משעמו ובראיה, בן מלאך נדעה את ה' (יש' יא:ט)

זעירין ובמעשה.

מבעד לצמתך: מהיולם נבדלים מדעוה תכמי האמות שהם פמו

הצפה שהיא תכשים לער נכרי⁵ וזה כי אמנם

ו:ח ששים חמה מלכות: בפי העוה תכמי האמות⁶ החוקרים באלהיות

ושמנים פלגשים: ויותר מהמה החוקרים בשבעייה.

ועלמות אין מספר: המורים עניני העולם בהנהגת הבית והפדינה.⁷

ו:ט אחת היא יונתי: האמה הדיקה⁸ בי ביונה לבעלה.

חמתי: השלמה מפל אמה זילתה בכל אלה.⁹

אחת היא לאמה: לשכה תחוללכם (יש' נא:ב) לא לאברהם שניצא

מפני ישמעאל.

ברא היא ליולדתה: לנבקה אלהת אה-יעלב (בר' כה:כב),

לא אה עשו בהפירא אה ברבי שניהם.¹⁰

ראוה בנות ויאשרוה: פעניו רחב הזונה¹¹ באמרה פי ה'

אלהיכם הוא אלהים בשמים מפעל ועל-הארץ מתחת (יהוש' ב:יא).

מלכות ופלגשים: פעניו מלפה שבא ושפחיותי באמרה אשתי

taste and its appearance, so they are *filled with devotion to the Lord* (Isa. 11:9) in theory and practice. *From behind your veil* [means] because they were separated from the views of the wise men of the nations who are like a veil, which is an ornament of artificial hair. And this is indeed because

6:8 *there are sixty queens*, many are the views of the wise men of the nations who probe godheads. *And there are eighty concubines*, and even more who probe nature. *And* [there are] *damsels without number* who teach secular matters in the management of domestic and political affairs.

6:9 *One only is My dove* [i.e.] the nation that clung to Me like a dove to its master [8]. *My perfect one* [means] more perfect than any other nation in all these [aspects] [9]. *She is the only one of her mother* (6:9) [i.e.] *to Sarah who brought you forth* (Isa. 51:2) not to Abraham, because Ishmael [too] was issued from him. *She is the delight of her who bore her* (6:9) *but Rebecca favored Jacob* (Gen. 25:28), not Esau, when she recognized the ways of the two of them. *Maidens see her and acclaim her* as in the matter of Rahab the harlot when she said: *For the Lord your God is the only God in heaven above and on the earth below* (Josh. 2:11). *Queens and concubines [praise her]* as in the matter of the Queen of Sheba and her handmaids as she said: *How fortunate are your men and how fortunate are these your courtesans etc.* (1 K. 10:8).

אַנְשֵׁי־הַיָּהוָה וְאַנְשֵׁי־עֲבָדֵי־הָאֱלֹהִים כֹּו' (כל"א י:ח).

ו:י מי זאת הנשקפה: לָבֹן כְּאִי־לְתַמּוֹת פִּי אָמְנָם דְּגַאֵל וְתַבְרִיו

שְׁהִיו בְּגֵלוֹת הָיוּ מִצַּיִם לְאוֹר הַיְשׁוּעָה.

יפה כלבנה: הַמְשַׁבֵּלֶת אוֹר מִזִּוְלַתָּה בֵּן הוּא וְתַבְרִיו הַתְּבוֹנֵנוּ

דְּדַבְרֵי יְרֻמָּהוּ בְּאָמְרוֹ אָנִי דְּנִיֵּאֵל בִּינּוֹתִי בְּסַפְרִים כֹּו' (דג' ט:ב).

ברה כחמה: בְּנִבְיָאֵת חַיִּי זְכַרְיָה וּמְלָאָכִי שְׁהַתְּנַנְיָא הֵם בְּעֵצָמָם

על הַיְשׁוּעָה.

איומה: בְּעֵנְנֵי בְּרִינְוֹשׁ מְלֶךְ שָׁבַם בְּאָמְרוֹ וְאֵלֶּהָ דִּי-שְׁפֹן שְׁמִיָּה

תַּפְּהָ יִמְצֵר כַּל-מְלֶכָה¹² וְעַם דִּי יִשְׁלַח יְדֵיהָ לְהַשְׁבִּיבָא לְחַפְּלָא בֵּית אֱלֹהֵא דְגַן

דִּי-בִירוּשָׁלַם (עז' ו:יב). וְהִגָּה אַתְּהִי כֹן

ו:י"א אל גנת אגוז ירדתי: מְצֵאֵהִי עֲשֶׂבֶה יוֹתִסִּין שְׁעָלֵי לְאָרְצָךְ שְׁהִיו

רוּבָם פְּסוּלִים וּבְלִתֵּי רְאוּיָם לְשִׁרְבִית שְׁכִינָה.

לראות באבי הנחל: מִכָּל סְקוּם דְּבְרִתֵּי שָׁם עַל חַיִּי זְכַרְיָה

וּמְלָאָכִי לְרֵאוֹת בְּמִיּוֹחַסִים שְׁוֹשְׁאָרוֹ בְּבָבֶל.

הפרחה הנפך כו': אִם יֵשׁ בָּהֶם תְּחִמִּים וְתַלְמִידִים אֲשֶׁר לְדָבָם

פּוֹנָה לְבָא לְאָרְצָךְ ה' לְהַשְׁרוֹת שָׁם שְׁכִינָתִי.

6:10 *Who is she who shines through?* Therefore it is appropriate to be surprised. For indeed Daniel and his friends [10], who were in Galut were searching for the light of redemption. *She is beautiful as the moon* which receives light from other than it [i.e. the sun] so he [Daniel] and his friends considered the words of Jeremiah [11] as [Scripture] says: *I, Daniel, consulted in the books* (Dan. 9:2). *She is radiant as the sun* in regard to the prophecy of Haggai, Zechariah and Malachi [12], who prophesied by themselves concerning the redemption. *She is awesome* as in the matter of Darius the king of Persia when he said: *May the God who established His name there cause the downfall of any king or nation, that undertakes, to alter or damage that House of God in Jerusalem* (Ezra 6:12).

6:11 *I went down to the nut grove.* I found ten genealogies of those who went up to the land [of Israel] but most of them were flawed and unworthy for the Shechinah to dwell [among them]. *[I went in] to see the budding of the vale.* Anyhow I descended there upon Haggai, Zechariah and Malachi [12] to see a privileged genealogy of those who had remained in Babylon. *[I went to see...] if the vine has budded,* [i.e.] if there are among them wise men and students whose heart turns to enter the land of God to [try to] cause my Shechinah to dwell there.

ר:י"ב לא ידעתי נפשי: מְשִׁיבָה עֲבָה ה' הַגָּה לא ידעתי כִּה הָיִלָה אֲז

נפשי רצוֹנִי וְנִבְעָתִי.

שמחני מרכבות עמי נדיב: שְׁמַחְתִּי לְשֹׁכֵת צִיּוֹלָה תַּחַת יַד צָבִים

יָגִבִי גַם שָׁהִם בְּלִי סָפֵק עִם נַדִּיב פָּאֲמָרוּ אֲשֶׁר-פָּסַף נִחְשָׁלוּבוּ (יש' יג:יז)

אֲתָרִי אֲשֶׁר נִקְרָאתִי מִבְּגֵי אִים לְבָא אֶל הַסֶּלֶק הַקָּדוֹשׁ וְאַרְצוֹ לְמַצוֹת שְׁרָה

שְׂכִינָתוֹ בְּחֹבְבֵי וְיִוְלִיכְנוּ קוֹמְמִיחַת (וי' כו:ג).¹³

6:12 לא ידעתי ונפטי The congregation of God answers, behold
I did not know then what was *my soul*, my will and my knowledge.
My desire set me mid the chariots of Ammi-Nadib, for I chose to
dwell in the Galut under the rule of Persia and Media, --
even though they are without a doubt a *princely people* as [Scrip-
ture] says: *who do not value silver* (Isa. 13:17) -- after I was
called by the prophets to come to the Holy King, in His land,
for His Shechinah to dwell in our midst and for Him to *make us*
walk erect (Lev. 25:13).

א:ז שרבי שרבי השרלמית: וְהִנֵּה בְּאֶשֶׁר קָרָא בְּזִבְיָאִים בְּדָבָר ה' בְּאֶמְכֶם שׁוּבוּ אֵלַי וְאֶשְׁבְּחָה אֲלֵיכֶם (מל' ג:ז), הוֹי הוֹי וְנִסֵּס מֵאֶרֶץ צָפוֹן (זכ' ב:י),¹ הוֹי צִיּוֹן הַמְּלֻטִי יוֹשֶׁבֶת בַּת-בְּבֶל (זכ' ב:יא).

ונחזה-בך: וּבְהִיּוֹתְכֶם בְּאֶרֶץ ה', תִּשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ בְּחֹלְכֵנוּ וּבְכֹן נחזה פִּי נִמְצָא חֲזוֹן מֵה' וְלֹא תִהְיֶה תְּחִימַת חֲזוֹן.

מה-תחזור: הִנֵּה אֲפָרְתִי לְזִבְיָאִים מֵה תחזור הַאֲטָנָם תוֹכְלוּ לָתֵה תוֹכֵה תְּדַשֶּׁה?

כמחולת המחנים: כִּמוֹ שְׂאֵרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּפִדְדָר שְׁהִיוּ כִּמוֹ מְחֹל חוֹנִים סָבִיב לְשִׁמְתִי הַמִּתְנַלֵּה שְׁהֵם מִתְנַה לְשְׂכִינָה וּמִתְנַה לְנִזְהָה? וְזֵה לֹא יִהְיֶה כָּלֵל שְׁאִיו זָבִיא בְּשֵׂאִי לְחַדֵּשׁ דְּבָר כַּעֲתָה!

ב:ז מה-יפור פעמיך: וְהִנֵּה אֲזוּ הַשִּׁיבֵי בְּזִבְיָאִים, הִרְבָּה תְּרוֹיַח וּבְבִאֲכֶם אֶל אֶרֶץ ה', פִּי יִרְבָּה הַתּוֹעֵלֶת בְּעֵלְיָה רְגָלִים, וְזֵה פִי חמוקי יריכיך: שְׁהֵם סִתְרֵי חוֹבָה וְטַעֲמֵי הַמַּצּוֹת, שְׁהֵם יִרְבִּים הַמַּעֲמִידִים פֶּל הַגִּיּוֹר, וְהֵם בְּלִמְי גְלוּיִם. הֵם בְּאֶמְכֶם

כמו חלאים מעשי-ידי-אמן: שְׁלִפְעָמִים לֹא יִתְקַשֵּׁשׁ בָּהֶם הָאָדָם אֶל

7:1 *Turn back, turn back, O maid of Shulem!* Behold, this is similar to when the prophets proclaimed the word of the Lord, saying: *Turn back to Me, and I will turn back to you* (Mal. 3:7); *Away, away! Flee from the land of the north* (Zech. 2:10); *Away, escape O Zion, you who dwell in fair Babylon* (Zech. 2:11) [1]. (*Turn back, turn back,*) that we may **נחזיה** upon you. When you are in the land of the Lord, His Shechinah will dwell in our midst and therefore **נחזיה** we shall have a vision, because we will find a revelation from the Lord, and there will not be an end to [divine] vision [2]. **מה החזו**: Behold I [Israel] said to the prophets, *what will you see* [in your vision]? Will you indeed be able to give us a new Torah?

כמחולה המחננים: Is it what happened to Israel in the wilderness where they were like a "dance of the encamped" around the two camps, the camp of the Shechinah and the camp of the Levites [3]? But this cannot happen anymore, because no prophet is henceforth authorized to establish a new interpretation.

7:2 *How lovely are your פלעמים*. Then the prophets answered, you will profit greatly when you enter into the land of the Lord, because He will increase (for you) the benefit(s) on account of the festive pilgrimages [4]. And this is because of *your rounded thighs* which are the unrevealed parts of the Torah [leading to the Oral Law] and the reasons for the Mitzvot which are as thighs supporting the entire body, even though they remain unexposed. Indeed, they are like **חלאים** (*jewels*), *the work of a master's hand*, because at times one cannot

גבון עד שירדיעהו האיופן אופן עלזיקם.

זג: שררך: סנהדרין גדולה היושבת על סביר הארץ בלשפת הגזיח.

אגן הסחר: פחצי גרן עגילה ובגדס להסיר כל מתלוקת.

אל-יחסר המזג: תכרעם פין בחולקים אל גא תחסר פיגיקם,

פגי בקל, פי אמנם עתה.

בטנך: תופסי התורה, שהם פמו בטנך שמשוי מזון וריח

פיים לשאר הגוף, הוא כמו

ערמת חטים סוגה בשושנים: שאין שם דבר מתזיק להיזה לאתדים

אלא ערמות ערמות, עד היזה תוכה כשתי תורות.

זד: שני שדיך: גשיא נאב גיה דין.

כשני עפרים: הנלקחים תמיד, יומי בן יועזר לסמוג ויומי

בן יוחנן שלא לסמוג כו' במשנה. הראשונים נליאים והשניים להם

אבולה גיה דין. וכל זה אמר בתיקון אם תהיו כלכם בארץ: שכל

ותורה גם שכנינת האל ותעלה.

זח: צוארך: פהו גדול שהוא שני בפעלה לפלק, פמו הצואר מתח

הראש.

כמגדל השן: שהוא תשוב לפראה בלתי סעם נהית, הגה הוא

adorn himself correctly unless the craftsman instructs him about how they were made.

7:3 *Your navel*, the great Sanhedrin who sit at the hub of the earth in the Chamber of Hewn Stone, *is like a round goblet* [i.e.] like a semi-circle [5]. It was in their power to settle every argument [6]. *Let mixed wine not be lacking* [i.e.] let the decision between the disagreeing parties not be lacking among you Babylonians [7]. For indeed now, *your belly*, ([i.e.] supporters of the Torah, because they are like your belly from which [comes] food and sustenance for the rest of the body,) *is like a heap of wheat hedged about with lilies*, because there is nothing there for individuals to grasp [8] except heaps and heaps until Torah becomes like two Torot [written and oral].

7:4 *Your breasts*, the Nasi and the Av Beth Din, *are like two fawns*, who fight continually, [such as] Yose Ben Yoezer [who was] for semikha and Yose Ben Yohanan [who was] against semikha, etc., in the Mishna [9]. The first ones are the Nesiim and their seconds are the Avot Beth Din [10]. And all the while the קנין [re-establishment] is possible if all of you will be in the land of Israel, where the Shechinah of God, praised be He, will dwell [11].

7:5 *Your neck*, the high priest who is second in rank to the king, is like the neck [which is] beneath the head, *like a tower of ivory*, because [the neck] is important for appearance, but [it is] without taste and smell. [So] *indeed he* [the high

תְּכַמֵּי זָהָב וְכֶסֶף וְכָל-רוּחַ אֵין בְּקָרְבֹן (חב' ב: יט).

עיניך: תְּכַמֵּי הַיּוֹר.

ברכות בחשבון על שער בת רבים: הוֹלְכִים לְהִשְׁקוּחַ צֵאן מְרַעִימָם
וּמְלַמֵּי הֵימָּה כחשבון שֶׁהִיא בְּעֵבֶר הַמִּרְצוֹן סְמוּךְ לְגַבְוִלוֹת הַגּוֹיִם² שֶׁיִּיכָלוּ
שֶׁם לְהַפְלִיט מִהֵנָּה אֶל אַרְצוֹת הַגּוֹיִם³ מִגְּזֵרָה בְּצֵאי הַפֶּלֶק⁴ וְתַכְפִּירוּ.

אפר: וּמַגִּישָׁה פְּנֵי הַשָּׂאֲרִים בְּאֶרֶץ הַיְדֵּה

כמגדל הלבנון: שֶׁהִיא בְּמִבְחַר וּבְטַבִּיר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אָמֵנָּם הִיא

צופה פני דמשק: שֶׁהִיא חוֹצֵה לְאֶרֶץ, עַן הִם בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ הָיָה

לְבָבָם פּוֹנֶה לְצֵאת חוֹצֵה לְאֶרֶץ מִרְעַת יוֹשְׁבֵי הָהָר.

ראשך: הַפֶּלֶק הִוא⁵ ז:

עליך ככרמל: כִּמֹּה רֹאשׁ שְׂבוּלָה לְחַה הַפּוֹרְזוֹ לְמַאֲקָל בְּלַתֵּי רוּב

מלאכות, עַן הִוא הָיָה לְמַאֲקָל מְלָכוֹת הַרְשָׁעָה⁶

ודלת ראשך: נָצִיב מְלָכוֹת הַרְשָׁעָה⁷ שֶׁהֵנָּה מִתְנַשֵּׂא עַל הַפֶּלֶק, הָיָה

כארגמן: הַפּוֹרְזָה עַל מַעֲלָה לֹבְשׁוֹ. עַן הִוא הָיָה מוֹרָה עַל מַעֲלָה

מְלָכוֹת הַרְשָׁעָה עַל יִשְׂרָאֵל.

מלך אסור ברהמים: כִּי אָמֵנָּם הַפֶּלֶק הָיָה מְשׁוּעָצֵד לְמַצּוֹחַ הַפְּלָכוֹחַ

priest] *is encased in gold and silver, but there is no breath inside him* (Hab. 2:19).

Your eyes, the wise men of the generation, are like the pools in Heshbon by the gate of Bath-Rabbim. They go to water the sheep of their pasture [and to teach] their students [who are] in Heshbon, which is beyond the Jordan, near the borders of the nations, so that they would be able to escape from there speedily to the land of the nations as a result of the decree of Yannai the king and his wise men [12].

Your nose and the direction of the faces of those who were left in the land [of Israel] was like the Lebanon Tower [13], because it is in the choicest part and the hub of the land of Israel. Indeed it faces toward Damascus because it is outside Israel [14]. So, when they were in the land of Israel, their heart turned to leave Israel, because of the evil of those dwelling there.

7:6 *Your head, i.e. the king, is upon you like כרמל , [i.e.] like an ear of fresh corn that is ready for consuming without a lot of effort. Likewise he [the king] was [ready] for consuming the kingdom of evil [15]. And the locks of your head, the prince of the kingdom of evil who had been raising himself above the king, was like purple, which indicates the stature of the person wearing it. And similarly, he would indicate the stature of the kingdom of evil over Israel is a king held captive in tresses. For indeed, the king was obligated to observe the laws of the kingdom [to which he was a vassal] according to their wishes. And so*

פִּי הַרְבֵּים. ⁸ וַיִּבְנוּ

ז:ח זאת קומתך: בְּעֵלְמֶנְךָ.

דמתח לחמר: שֶׁהוּא גְבוּרַת וּפְרִיּוֹ מִיֶּשֶׁב בְּטוֹבַח רַב, וְעַם זֶה,

פְּרִיּוֹ מִעֵס הַפְּזוּז, נֶעְצַר הַרִיחַ, וּמְזוֹנוֹ בְּלִמֵי גְאוֹת, כִּן כְּאִשֵּׁי עֲמֵק

הָיָה מְשֻׁתְּרָיִם עַל הַצְּבִיר עִם הַיּוֹתֵם נוֹתְנֵי פְרִי בְּלִמֵי רַב הַתּוֹעֵלָה.

ושדיך: שֶׁהָיָה מוֹרִים בְּעַם, דוֹמִים לַאֲשַׁכּוֹת שֶׁל תָּמַר שֶׁבָּהֶם

תָּמָרִים בָּרִים וּמְעַפֵּי הַתּוֹעֵלָה, כִּן הֵם מְלֵאֵי חֲכָמוֹת שֶׁל מְעַס תּוֹעֵלָה,

בְּעֵנְבֵי שִׁיחַ דָּקְלִים וּמְשָׁלֵי כוֹבֶסִין וְזוֹלָתָם. וַיִּבְנוּ

ז:ט אמרתי אעלה בחמר אחזה בסנסיביר: לְתוֹלֵשׁ אוֹתָם וּלְהַשְׁתִּיחֵם.

ויהיו-נא שדיך כאשכולות הגפן: שֶׁבָּהֶם פְּזוּז רַב וְטוֹב, כִּן

יְהִיּוּ הֵם נוֹתְנֵי פְרִי גְאוֹת בְּעֵי וְנִיּוֹת.

וריח אפך: בְּפַעֲשֵׁיּוֹת.

כתפוחים: בְּעֵלֵי הַיַּם עִם אֵיזָה פְּזוּז.

ז:י רחכך: בְּעַת הַיּוֹפִיּוֹת יְהִיָּה גָא

כיון הטוב: כִּיּוֹן הַטּוֹב הַטּוֹב בְּאוֹפֵן שִׁיחָהּ הַחֵיָן

הולך לדודי למישרים: מִפְּוִיּוֹ לְמִצּוֹא כִּן בְּעֵי גֵי דוֹדִי בְּבִקְשָׁת

7:8 *this is your קומתך [i.e.] your stature, similar to a palm tree because it is tall and its fruit is very hard to reach and yet its fruit is of little food value, odorless, and its sustenance is unpleasant [16]. Thusly the leaders of your people used to rule over the community since they used to give fruit of little import. And your breasts [i.e. the sages] who used to teach among the people, are similar to clusters of dates in which there are many dates but little of value. Similarly, they [the leaders] were filled with sterile wisdom. It is like the conversation of palm trees and the parables of fullers [17] and their equivalent. Therefore*

7:9 *I [God speaking through the prophet] say: Let Me climb the palm, let Me take hold of its branches to pluck them and destroy them. And let your breasts be like clusters of grapes because they have much good nourishment. Therefore they give useful results through in depth study, and let the smell of your countenance through deeds, be like apples, [i.e. which have] aroma with a certain food value.*

7:10 *Your palate, at the time of the polemic; Let it be like choicest wine [i.e.] as the best wine of the vine, in a manner that the palate would flow smoothly to my Beloved through [his] cavities, so as to please my Beloved through the search for truth rather than for victory.*

הָאָמָה לֹא לְנִצְחוֹן.

דּוֹרְכַת שַׁפְתֵי יִשְׁנִים: וְיִהְיֶה דְבָרֵי בְּהִזְדָּרִיר דְּבָרֵי הַכְּמַח

בְּעִדְמֵינִים וְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם פְּבֵאֵי לְכָל אַתְרוֹן.

ז: י"א אָנִי לְדוֹרֵי: מְשִׁיבָה עֲבַת ה' אֶל לְפָתֵי, אָמַת הוּא שְׁנֵיכְשֵׁלְתֵי בְּכָל

אֵלֶּה; מְפָל מְקוֹם, אָנִי לְדוֹרֵי וְלֹא עֲזִיבְתֵי פְּאָמְרוּ אִם-שְׁכַחְנוּ שֵׁם

אֱלֹהֵינוּ כֹּו' (תה' מד: כא), פִּי עֲלִיָּה הוֹבְגֵנוּ כָּל בְּיֹום.⁹

וְעֵלִי תִשְׁרַקְתּוּ: פְּאָמְרוּ יְחַפֶּה ה' לְחַנּוּכֵם כֹּו' (יש' ל: יח)

יִבְכּוּ אָנִי אֶלְמָרָה

ז: י"ב לְכֵה דוֹרֵי: גַּצָּא מְגֻלוֹת שְׁעָבִיד מְלָכֵיֹת.¹⁰

נִצָּא הַשְּׂדֵה: לְשׁוּם בְּשָׂדֵה בְּקַבִּיז אֱלֵיֹת,

נְלִינָה בְּכַפְרִים: פְּאָמְרוּ יִשְׁכְּבִים בְּאֵין חוֹמָה וּבְכִרִים וְדַלְתִים

אֵין לָהֶם (יח' לה: יא).

ז: י"ג נִשְׁכִּימָה לְכַרְמִים: נְתַפְוֵנוּ¹¹ בְּבָתֵי כְּנִסְיֹת וּבְבָתֵי מְדֻבְשׁוֹת.

נִרְאָה הַפְּרָחָה הַגַּפֵּן כֹּו': אִם יֵשׁ יוֹצֵא לְפִשְׁנָה וְלַתְּלִמִיד וְלַעֲיֹוֹן

יִבְבְּעָה

שֵׁם: בְּצִאתֵי מְשַׁעֲבִיד מְלָכֵיֹת,¹²

Gliding over the lips of sleepers: [i.e.] His words are [based on] mentioning the words of the ancestors and supplementing them as appropriate [by those] of every late [authority].

7:11 *I am my Beloved's*, the congregation of God answers within herself. It is true that I failed in all these; at any rate, *I am my Beloved's*, and I did not abandon Him as [Scripture] says: *If we have forgotten the name of God...*(Ps. 44:21), for on account of You we are being killed every day. *And His desire is for me* as [Scripture] says: *Truly the Lord is waiting to show you grace; truly, He will arise to show you mercy...*(Isa. 30:18). And therefore I say:

7:12 *Come My beloved*, from the exile of enslavement by the nations. *Let us go* **השדה** [i.e.] **לשוח** [18] [to discuss] openly regarding the ingathering of the exile. *Let us lodge* **בכפרים** [19] as [Scripture] says: *Living in unwalled towns lacking bars and gates* (Ezek. 38:11) [20] [21].

7:13 *Let us go early to the vineyards*, let us acquire understanding in the synagogues and the study houses. *Let us see if the vine has flowered*, [i.e.] if there is anyone fulfilling the Mishnah and Talmud in theory or in practice. *There*, when I go out from enslavement by the nations, *I will give my love to*

אתן את דודי לך: אַרְאֵה אַתְּבִתִּי אֶת שְׁם קְדוֹשְׁךָ, כִּי אֲמַנָּם

ז: י"ד הדודאים: אַפִּילוּ עִמִּי הָאָרֶץ,

נתנו ריח: סוּב תְּמַעְשִׂיּוֹת,

ועל פתחינו: בְּתִי מְדַרְשׁוֹת,

כל מגדים: תְּעִיּוֹן יִבְמַעֲשֶׂה;

חדשים: דְּבָרִים שֶׁהֵבִינוּ תְּכַמֵּי הַיּוֹר מְחַדָּשׁ,

גם ישנים: שֶׁהוֹרוּ הַשְּׂמֹנִים,

דודי צפנתי לך: בְּסִפְרֵיהֶם.

You. I will show you my love for Your Holy Name. For indeed
7:14 *the mandrakes, even the ignorant, yield their fragrance*
in deeds, and at our doors, the study houses, are all choice fruit
in theory and in practice; both *the new things*, things that the
wise men of this generation have explained anew, and also *the*
old, that which the ancients taught, *my Beloved, have I kept for*
You in their [i.e. the scholars'] books.

- ח:א מי יתנך כאח לי: מי יתן וְאֲשִׁיג בְּרֵכִי סִיבָה וְאֶעְבֹּד
מִתְּהֵבָה כְּמוֹ לְאֵח, לֹא מִיִּרְאָה בְּלִבִּי פְּרָאִי לְאָב.
אמצאך בחוץ אשקך: בְּאוֹפֶן שְׁגִם פִּשְׁאֵהָיָה עוֹסֵק בְּתַנִּי שְׁעָה,
חוץ לְבֵתִי מְדַרְשׁוֹת, הִנֵּה הָעֵסֶק מְכֻוֵּן לְעִבְדָּהּ מִתְּהֵבָה.
גם לא יברזו לי: שְׁלֹא יִחְשְׁבוּ שְׁתִּיבִי מַעֲשֵׂי לִי הוֹרָא. יִבְנֶן
ח:ב אנהגך אביאך אל בית אמי: אֲזַפֶּה לְהַשְׁרוֹת שְׂכֵינָהּ בְּבֵתִי
מְדַרְשׁוֹת פְּאָמְרוּ וּבָכָא ה' עַל (פֶּל) - מְכוּן הַר-צִיּוֹן וְעַל- מְקַרְאֵיהֶּ עָנוּ
יִרְמִם ... וְנִנְבְּחָ¹ אֵשׁ וְכו' (יש' ד:ה).
אשקך: יְשַׁמַּח ה' בְּמַעֲשָׂיו (תה' קד:לא).
מיון הרקח: בְּתִכְפַּת צִדִּיקִי וְתִכְמִי הַיּוֹר.
מעסיס רמוני: וְכִמּוֹ כֵּן בְּפַעּוּלוֹת הַהֶמּוֹן בְּמַעֲשָׂיהָ.
ח:ד השבעתי אתכם: שְׁלֹא יִפְהַר גּוֹג וְסִגּוֹג לְבָא וְלִבְבַל וּבְכֹן לֹא
יִנְקַר מִמֶּלְחִי.²
ח:ה מי זאת עולה מן המדבר: יֹאמֵר הָאֵל יִתְּרָהּ מֶה הִנֵּה לָּךְ לְזֹאת
העולה מִשְׁעָבוֹד פְּלִגְיוֹת בְּאַרְצוֹת הָעַמִּים³ שְׁתִּיבִי כְּמוֹ מַדְבַּר לֹא אָדָם בּוֹ,

Chapter VIII

8:1 *If only You could be as a brother to me: If only You could be, then I would understand Your ways of goodness and serve [You] from love like a brother rather from fear alone as is proper for a father [1]. I could kiss You when I met You in the street, in the sense that even when I would be active with worldly affairs, outside the learning houses, my activity would be directed toward serving You from love. No one would scorn me [implies] that they [the nations] will not think that my deeds would be for haughtiness. Therefore,*

8:2 *I would lead You, I would bring You to my mother's breast. I will attain merit in order to cause Your Shechinah to dwell in the learning houses as [Scripture] says: *The Lord will create over the whole shrine and meeting place of Mt. Zion a cloud by day and smoke with a glow of flaming fire by night (Isa. 4:5). I would let You drink (8:2), may the Lord rejoice in His deeds (Ps. 104:31), of the spiced wine, [i.e.] with the wisdom of the righteous and the sages of the generation, and of my pomegranate juice, [i.e.] likewise in the activities of the multitude [2] through their practice.**

8:4 *I have adjured You so that Gog and Magog will not hurry to come and to nullify [God's oath] [3] and thereby He will not free me from my word [4].*

8:5 *Who is she that comes up from the desert? God, praised be He, said: What happened to her who goes up from the lands of the peoples, that were like a wilderness with no man in it, but*

אבל תיות סורפיה בלבד.⁴

מתרפקת: משה את עצמה ומתאוננת.

על דודה: על אחיר ביאת הנשית שהיא האדון אשר אתם

מבקשים... בנפצים (מל' ג: א),⁵ כאמרה הלא

תחת התפרח: בהיותי בגולה מחלוננה בצל שכי פמו בצל תפרח

בעצי היער (ב: ג).⁶

עוררתך: השתפלתמי בתפלתמי להביאה.

שמה חבלתך: פמו הנה תקרב לקדחת (יש' כו: יז).

אמך: קהלת בעקב.

ילדתך: עבת ה' של צדיקי היורות שהיו בתפלותם סבה

למציאותה ולהגלותה, וזה כאמרו לאל: תפנה בתפלתם

ח: שימני כחותם על לבך: לזכנני בביאת משיחה.

כחותם על זרועך: לתלוף את זרוע קדשה לעיני פל הגוים⁷

(יש' נב: י).

כי עזה כמות אהבה: פי עליה הובננו כל היום על קדושה

שמה⁸ אף על פי שאין מעשינו טובים.

only beasts of prey.

מחרפוקה [means] she smites herself and grumbles *about her Beloved* because of the delay in the coming of the Messiah, *because he is the angel of the covenant whom you seek and desire* (Mal. 3:1) when she said, "Surely he is [**החה התפוח**]."

החה התפוח [means] when I was in exile complaining in the shadow of God [5] which is like in the shadow *of an apple tree among the trees of the forest* (2:3), *I roused You* (8:5). I tried through my prayer to bring You [to us]. *There אמך conceived You, is like a woman with child approaching childbirth* (Isa. 26:17). **אמך** [means] the community of Jacob [6].

She conceived You. ["She" means] the council [7] of the Lord is [made up] of the righteous of the generations who [8], through their prayer, were a reason for Your being found and revealing Yourself, and this is as they said to God, praised be He, in their prayer:

8:6 *Let me be a seal upon Your heart, [i.e.] to remember me by means of the coming of Your Messiah. [Let me be] like a seal upon Your arm, [i.e.] to bare Your holy arm in the sight of all the nations* (Isa. 52:10). *For love is fierce as death* because on account of You we are being killed every day for the sanctification of Your name even though our deeds are not [always] good.

קשה כשארל קנאה: בלגנוי המסגא על דבר פבוד שמך.⁹

רשפיה: בלגנוי פאש פוערת עצורה בעצמותינו (יר' כ:ט).

ח:ז מים רבים: הפנים הזדוניים,¹⁰

לא יוכלו לכבוח: בקל השתדלותם להדיחני מעל ה' אלהינו.¹¹

ונהרות: פלגי האמה,¹²

לא ישטפה: פרב מתנותם וגזומיהם פעננו נבוכדנצר עם תננוא

מישאל בעוריה¹³ וזה כי אמנם

אם יתן איש את כל הון ביתו כר': שאיו דבר פערבה¹⁴ אצלנו.

ח:ח אחרת לנו קטנה: משיב האל יתברך הנה את מצערת על איחור

שרייה שכינתי בחובב וביאת משיחי. הנה אפילו בקבוצ גליות, תהיה

עבה בצדיקים מועטה.

ושדים אין לה: ואולם המעשים אינם מלפדים צעת אה העם

ובלתי מוחים להשיב מעון בהיות ההמון אז פולו עלמק בתיי שעה

בלבד פאמרו עלשה מקנה וקננו (יח' לח:יב).

מה נעשה לאחורינו: אני ומשיחי, פי גם בפשית הוא כמו

אש מצרף ... פסוף (מל' ג:ב, ג).

Passion is mighty as Sheol in our heart, which is zealous about the glory of Your name. *Its darts* (8:6), *were like a raging fire in our heart, shut up inside our bones* (Jer. 20:9).

8:7 *Vast floods*, the floods of arrogance, *cannot quench* God's love, in spite of all their persistence to cast us aside from the Lord our God. *And rivers*, the kings of the nations, *cannot drown it*, with their gifts and exaggerations [9] as in the case of Nebuchadrezzar with Hananiah, Mishael and Azariah.

And this is because indeed: *Even if a man offered all his wealth...*, there is not a thing as certain [10] to us [as God's love].

8:8 *We have a little sister*. God, blessed be He, answers, behold you are suffering because of the delay in the dwelling of My Shechinah in your midst and [for the delay] in the coming of My Messiah. Behold even in the gathering in of the exiles, the congregation of righteous ones will be small [11]. *She has no breasts* [12] and those few [righteous ones] do not teach the people knowledge and are incapable of causing the multitude to repent from sin, because all of them are busy only with secular life as [Scripture] says: *acquiring livestock and possessions* (Ezek. 38:12). *What shall we do for our sister?* [The use of the first person plural means] I and My Messiah, for the Messiah too is *like a smelter and purger of silver* (Mal. 3:2, 3) [13].

ח:ט אם חומה היא: הנה אם יהיה זכוקם מספיק להגיו על דוכם.

נבנה עליה טירת כסף: נבנה בית הפקדוש של כסף שלא תשלוט

בול האש

ואם דלת היא: שלא יסגרו דלת בצעכם ולא יחישו לתקון

הקמון.

נצור עליה לוח ארז: נעשה להם בית הפדוש של עץ ארז ונקבד.

ולא יבנה בית הפקדוש בזכוקם.

ח:י אני חומה: משיבה ענת ההכון אני השתחלתי במעשי אם

בגלות¹⁵ להיות חומה להגיו מצבת האויבים.¹⁶

ורשדי: תכמי המורים.

כמגדל עוז (חה' סא:ד) להגיו ולהיות בית פנום

מפל צרה בתפלותם.

אז הייתי: ויבנו הייתי אפילו בגלות¹⁷

כמוצאת שלום: אם שהיתה עת צרה (דנ' יב:א). לבן עתה

בטבוח גליות¹⁸ ראוי שזופה בנה לביאת משיחיו.

ח:י"א כרם היה לשלמה: משיב הפלג הפשיים הנה כרם היה לשלמה

8:9 *If she be a wall*, indeed if the merit [of the teachers] is sufficient to protect their generation, *we will build upon it a silver embattlement*. We will rebuild a temple of silver that will be fireproof. *But if she be a door*, which they could not close behind them, and they do not hurry to reform the multitude, *we will panel it in cedar*. We will make for them a learning-house of precious cedar wood, but the Temple [itself] will not be rebuilt because of their [insufficient] merit.

8:10 *I am a wall*, the community of the multitude answers. *I tried with my deeds to be a wall to defend from the anguish of the enemies, and my breasts, the wise among the teachers, are like towers, [i.e.] like a tower of strength (Ps. 61:4) for defense and to be a house of refuge from all trouble through their prayers [14]. אִזְ הַיְיָ* and so *I was even in exile as one who finds favor even when it was a time of trouble (Dan. 12:1)*. Therefore now, it is proper that we will merit the coming of the Messiah through this [our deeds].

8:11 *Shlomo had a vineyard*, the king, messiah answers, Behold *Shlomo, the Holy King, had a vineyard in Baal-Hamon, amid the lands*

בבעל המרון: פְּאַרְצוֹת הַגּוֹיִם פְּגוּלָה¹⁹ פִּי כָכֶם ה' צָבָאוֹת בְּיַחַד

יִשְׂרָאֵל (יש' ה:ז).

נחן את הכרם לנוטרים: לְתַכְכֵּי הַדֹּר.

איש יביא בפריו אלה כסף: פְּדֵי שָׂפָל אֶחָד מֵהֶם בְּעֶמֶד תְּלַמְּדוּם

הַרְבֵּה בְּגִדֵּיל תִּלְוָה וְנֶאֱדִיר (יש' מב:כא). וְהִנֵּה

ח:י"ב כרמי שלי: אֹהֶם תַּכְכֵּי הַדֹּר שֶׁהֵם שְׁלֵי וְרוֹאֵי פְנֵי הֵם בְּלֶבֶד

לְבָנִים שְׁשֵׁי־כְלוּ לְעֶמֶד בְּהַרְאוֹתוֹ, פִּי לֹא הִשְׁתַּדְּלוּ לְהַרְבּוֹת אֲשֶׁפּוֹלוֹת וּבְבֹן

תְּלַמְּדוּהֶם מִפְּעֻשִׁים.

האלף לך שלמה: מְשִׁיבָה עֲבַת תַּכְכֵּי הַדֹּר לְאֵל יִתְפַּרְגֵּן אִין לְאֵל

זְרִינֵי לְהַרְבּוֹת בְּרִצּוֹנָה, פִּי זֶה הוּבַל אֲתָה לְבִדְהָ.

ומאתים: אָבָל הִשְׁתַּדְּלוּ לְהַעֲמִיד הַפְּעֻשִׁים פְּפִי אֲשֶׁר הִשִּׁיבָה זְרִינֵי.

ח:י"ג הירושבת בגנים: מְשִׁיב הָאֵל יִתְפַּרְגֵּן אֵל קַהֲלַת בְּעַקֵּב תְּהַמּוֹנִיה

הירושבת בגנים עוֹשֶׂה מְקַנָּה וְקַנְיָן (יח' לח:יב) בְּקַבּוּץ גְּלִיּוֹת.²⁰

חכמים מקשיבים לקולך השמיעיני: הַשְּׁמִיעֵי אוֹתִי קוֹל תְּבָרִים

בְּבִתֵּי מְדַרְשׁוֹת הַמִּקְשִׁיבִים לְקוֹלךָ בְּאֲשֶׁר תִּתְּנֵי לָהֶם זֵי מַחְסוֹרָם לְפַעוּ

of the nations in the exile, *for the vineyard of the Lord of hosts is the house of Israel* (Isa. 5:7). He had to post guards, the wise men of the generation, *in the vineyard*. A man would give for its fruit a thousand pieces of silver in order that every one of them would raise many students. He will magnify and glorify the Torah (Isa. 42:21). But behold,

8:12 *I have My very own vineyard*, [i.e.] those wise men of the generation who are Mine and have access to My presence [15]. They alone are pure enough to be able to endure when he [16] appears, but because they did not try to increase the clusters, [that is why] their students are few.

You may have the thousand, O Shlomo, the gathering of the wise men of the generation respond to God, praised be He. It is not in our power to increase [the number of scholars] according to Your will, because You alone are able to do this.

וּמֵאֲחֵים [17]: But we tried to raise *the few* in accordance with our ability.

8:13 *O you who linger in the garden*, God, praised be He, answers the wide spread community of Jacob: *They who linger in the garden* (8:13) are *acquiring livestock and possessions* (Ezek. 38:12) during the ingathering of the exiles. *The friends* [18] *listen for your voice*. *Let Me hear the voice of friends* [students] in the study houses *who are attentive to your* [i.e. the teacher's] *voice* when you give them enough for their need in order that

יְחִזְקִי וְהִזְדַּי עִשָּׂהֶם בְּהוֹבֶת ה'.

ח: י"ד ברח דודי: מְשִׁיבָה קְהֵלַת בְּעֶקֶב אֵלֶּה אַתָּה דוֹרֵי הַמְּשֻׁשִׁים מֵאַחֵר

שָׂרְצוֹן הַפְּלֶגֶה הַקְּדוֹשׁ לְהַרְבּוֹת מְלִמֵּינֵי תַכְמִיִּים, מֵהַר אַתָּה בִּיאָתְךָ אֶל הַר

צִיּוֹן זֶה וְתִרְעָה אֶלְתֵּנִי חֲצֵה וְתִשְׁפֹּל (יר' ג: טו) לְכַצּוֹן לְפָגְיוֹ,

עַל הַרֵי בַשְּׁמַיִם: הַר צִיּוֹן שֶׁהוּא בֵּית מַלְכוּת לְבֵית צְדָד וְהַר

הַבַּיִת אֲשֶׁר שָׁם מְנַהֲרֵינִי אֲדוֹלָה.

they will be strong [19]. Then you will merit, along with them, the Torah of the Lord [20].

8:14 *Hurry my Beloved*, the entire community of Jacob answers. You are my Beloved, the Messiah. Since the will of the Holy King is to increase the number of scholars, You come speedily to this Mount Zion in order that *You will give us shepherds who will pasture us with knowledge and skill* (Jer. 3:15) to please Him, *on the hills of spices* [i.e.] Mount Zion which was the palace of the house of David and the Temple where the Great Sanhedrin met.

VARIATIONS IN THE CENSORED TEXT

INTRODUCTION

1. א:א ששר appears in the censored version instead of שעשה.
2. א:א בשעבוד מלכיות בפגעי זמן instead of .
3. א:א וכי מהם בחר לו זרע אוהביו ויודעי שמו omitted in the censored version.
4. א:א עמר instead of אוהביו ויודעי שמו.
5. א:א בהיותם בצרת שעבוד מלכיות בשעה עונש instead of .
6. א:א ובפרט בשעבוד מלכיות omitted.

CHAPTER I

1. א:ב מכל זולתי omitted.
2. א:ג שיהיה קצת מחסידי שהיו אנשים שאהבוך instead of .
אמות העולם שיאהבוך
3. א:ג חסידי אמות העולם omitted.
4. א:ג חסור אהבתם סרה אהבתם instead of .
5. א:ג באמות בעוץ instead of .
6. א:ג זולתי omitted.
7. א:ה עדה ה' לאמות instead of עדת ישראל למחזות.
8. א:ה יותר מכל זולתה omitted.
9. א:ה יותר מכל שאר האמות omitted.
10. א:ה יותר מכל זולתי omitted.

11. א:ר אצל האמרת ... ויותר מהנה omitted.
12. א:ר שהיה לי בלבד ואין לזרים אחי omitted.
13. א:ר ומעבודה קשה instead of ע"י מקרים זמניים.
14. א:ז אחר שהניד ... האמרת omitted.
15. א:ט גוי אחד ... בעולמי omitted.
16. א:ט ישובו המה אליך omitted.
17. א:ט אליהם omitted.
18. א:י"א זהב והמעט שללו ... זהב omitted.
19. א:י"ד אלא מה שאתה מראה בין האמרת instead of זמן העבר.

CHAPTER II

1. א:ב נזרות appears in the version instead of פגעי הזמן האמרת.
2. ב:ב omitted in the censored version. איזה ריוח ... בין האמרת.
3. ב:ב באמרו ה' בצר פקדוך omitted.
4. ב:ג כתפוח בעצי היער ... ובכך אני לבדי omitted.
5. ב:ד נלחם בעדנו באהבה instead of להלחם בעודנו באהבה.
6. ב:ד אתם בני אלהים שרי אמת omitted.
7. ב:ה omitted. סמכוני. ... יטלטלוני בנזרותם.
8. ב:ה נזרותם נגדי instead of העונשים.
9. ב:ו שפלות גלותי omitted.
10. ב:ז שהן האמרת omitted.
11. ב:ז omitted. בצבאות ובאילות השדה ... בנוסם מפניו.
12. ב:ז בגזרותיהם omitted.

13. ב:ז מרוב נזרותיהם omitted.
14. ב:ח הגלות instead of חורבן הבית.
15. ב:ח מקפץ ... בשעבוד מלכות הנה omitted.
16. ב:ט העומדים עלינו לכלותינו instead of העונשים.
17. ב:ט עבטיט של גלות omitted.
18. ב:י"א פרעה instead of מצרים.
19. ב:י"ג שעבוד מלכות omitted.
20. ב:י"ד אבל עתה בשעבוד ... מגזרות האמרה instead of לא כן עתה.
21. ב:ט"ו שהם בין החרחים וצרות הגלות omitted.
22. ב:י"ז ושלמו ימי אבלנו omitted.
23. ב:י"ז מחשכי ארץ בעיון ובמעשה instead of בעיון ובמעשה
אשר בגלות.

CHAPTER III

1. ג:ד omitted in the censored version.
ג:ד ילחצוני בגזרותם
2. ג:ד omitted.
ג:ד עטרה ליושנה להשיב
3. ג:י omitted.
ג:י מבנות ירושלים. יותר מכל האמרה

CHAPTER IV

1. ד:א omitted in the censored version.
ד:א יחידה בעולמה בין כל האמרות
2. ד:ג omitted.
ד:ג לא החערבו בגוים ... מצמתך.
3. ד:ד omitted.
ד:ד האמרה
4. ד:ה appears in the censored version instead of
ד:ה אנשי כנען

האמרת.

5. ד: ו instead of אשר מנער המונעים.
6. ד: ח instead of פני האמרת פני או בין.
7. ד: ח instead of שהיו הכנענים מערנות האמרת שהן.
8. ד: י"א instead of אחר החורבן גם בגלות.
9. ד: י"ג instead of עמון ומואב אמרת.

CHAPTER V

1. ה: ב omitted in the censored version בע"ז וזולתה.
2. ה: ז omitted. נכנסו הגוים שהיו שומרי החומות.
3. ה: ח omitted. לאמרת.
4. ה: ח appears in the censored version instead of האמרת כל לפניו.
5. ה: ט omitted. מאלהי העמים.
6. ה: י"א omitted. לעמו.
7. ה: י"א instead of מפסידות רפקורי החועים.
8. ה: י"ד instead of ואל תשקצו איסור טמאה ושקוץ ...

CHAPTER VI

1. ה: א appears in the censored version instead of אמרת העולם הכשדים.
2. ה: ב omitted in the censored version. מבין החוחים.
3. ה: ד instead of עם אלכסנדרוס שהשתחוה לפניו אלכסנדרוס.
4. ה: ד instead of בנצחונם תהיו בנצחונם.

5. חכמי האמרת שהם כמו הצמת שהיא instead of זרים ר:ז
תכשיט שער נכרי
6. חכמי האמרת instead of חכמי קדם ר:ח
7. omitted. בהנהגת הבית המדינה ר:ח
8. האמה הדבקה instead of שהיתה דבקה ר:ט
9. omitted. מכל אמה זולתה בכל אלה ר:ט
10. ברה היא ליולדתה : לרבקה אוהבת את יעקב לא את עשו ר:ט
omitted. בהכירה את דברי שניהם
11. omitted. הזונה ר:ט
12. omitted. כל מלך ר:י
13. omitted. ויוליכינו קוממיות ר:י"ב

CHAPTER VII

1. omitted in the censored ז:א
version. הוי הוי ונוסר ארץ צפון
2. appears in the censored version instead of ז:ה
הגוים. הכנענים
3. instead of ז:ה
ארצות הגוים. ארצותם
4. omitted. ז:ה
המלך
5. instead of ז:ו
המלך הוא הרקנוס כהן גדול
6. omitted. ז:ו
מלכות הרשעה
7. instead of ז:ו
נציב מלכות הרשעה. הורדוס
8. ז:ו
כך הוא היה מורה ... משועבד למצות המלכות ביד
omitted. הרצים
9. omitted. ז:י"א
כי עליך הורגנו כל היום

10. ז:י"ב omitted. נצא מגלוח שעבוד מלכיות
11. ז:י"ג instead of נתכונן נתכונן
12. ז:י"ג omitted. שם. בצאתי משעבוד מלכיות

CHAPTER VIII

1. א:א appears in the censored text instead of
ונונה.
2. ד:ד instead of ינקר ממלתי ינקה מאלתי
3. ה:ה instead of משעבוד מלכיות בארצות העמים ממצרים ומבבל
4. ה:ה omitted in the censored text. אבל חירה טורפות בלבד
5. ה:ה omitted. שהוא האדון אשר אתם מבקשים וחפצים
6. ה:ה omitted. בעצי היער
7. ו:ו instead of הגורים הארץ
8. ו:ו omitted. כי עליך הורגנו כל היום על קדשת שמך
9. ו:ו omitted. המקנה על דבר כבוד שמך
10. ז:ז omitted. המים הזדונים
11. ז:ז instead of 'אלהינו מעל ה' אהבת ה' בכל השתדלותם להדיחינו
12. ז:ז omitted. מלכי האמור
13. ז:ז omitted. כרב מתנחם וגזומיהם כענין נבוכדנצר עם חנניא מישאל ועזריה
14. ז:ז instead of כערכה נערכה
15. ח:י omitted. גם בגלות
16. ח:י omitted. מצרח האויבים
17. ח:י omitted. אפילו בגלות
18. ח:י omitted. בקבוץ גליות

19. ח:י"א א omitted.

20. א:י"ג omitted.

Footnotes: Sforno's Introduction

- [1] Yadaim 3:5.
- [2] The Venice Edition has הרטתה which is likely an error. Later editions have היטה . The intent of the paragraph seems relatively undamaged by merely omitting the word.

- [1] Shevuot 35b.
- [2] This is probably a reference to earlier scholars who suggested that the world was not created ex nihilo. e.g. Ibn Ezra on Gen. 1:1.
- [3] cf. Targum.
- [4] Baba Bathra 15b.
- [5] Avoth 5:16.
- [6] cf. Isa. 62:4.
- [7] cf. Eccl. 2.
- [8] A play on words: **אמי**, my mother is interpreted as **אומי**, my people.
- [9] Based on Ex. 1:11.
- [10] The concept is that the Torah and Mitzvot belong exclusively to Israel and the non-Jews are responsible only for the seven Noachite commandments. See: EJ, Vol. 12, pg. 1191, inter alia.
- [11] The actual text reads **מאור**. Either **המאור** or **מהאור** are probably more correct. Regardless, there is no impact on the translation.
- [12] This refers to a Halachic decision which admits no discussion. Berakot 31a.
- [13] Mekilta de Rav Shimon, 1905 edition, pp. 25-6.
- [14] *ibid.*
- [15] cf. Joel 3:3.
- [16] Probably **בְּשֵׂמִים** but **בְּשֵׂמִים** is too good a play on words to ignore.
- [17] Shabbat 26a.
- [18] The actual meaning of **מלאה** which Sforno is using is "fullness." Translators vary. Brimming pools is one example.
- [19] The commentary to 1:16 must be understood as a sequel to 1:14 and a reply to 1:15.

Footnotes: Chapter II

- [1] Shir HaShirim Rabba II.5.1 אִשׁוּרָה is an hapaxlegomenon, and Sforno seems to be following the interpretation that it means Mitzvot or Halachot.
- [2] cf. Dan. 12:13 and preceding.
- [3] cf. Rashi Deut. 26:5, see also opening to Midrash in the Passover Haggadah.
- [4] Ex. 1:16ff.
- [5] R. H. 11a.
- [6] cf. Targum.
- [7] cf. Targum.
- [8] Ex. 15.
- [9] Nu. 20:13 inter alia.
- [10] cf. Deut. 8:8.
- [11] cf. Targum.
- [12] Ex. 32.
- [13] Num. 13:31ff.
- [14] cf. Targum.
- [15] Breslauer, The Theology of Ovadia Ben Yaakov Sforno, HUC-JIR, N. Y., 1971, pg. 13-14. This is probably a reference to the Sfardic community who according to Sforno were assimilationistic and not teaching the Halacha properly. cf. verse 7:3, footnote [7].

Footnotes: Chapter III

- [1] cf. Deut. 9:18.
- [2] cf. Targum.
- [3] cf. Deut. 9:18.
- [4] cf. Ex. 34:4 (or Deut. 10:3).
- [5] cf. Ex. 35:29.
- [6] cf. Ps. 85:9.
- [7] Non-priests sat in the "men's section." Since it was impractical for everyone to attend, each tribe sent representatives (ראשי העם).
- [8] cf. Ju. 5:7.
- [9] cf. 2 Chr. 7:3.
- [10] Ex. 32.
- [11] Num. 13 and 14.
- [12] cf. 2 Chr. 7:1.

Footnotes: Chapter IV

- [1] Same wording, but בעלה instead of בעל, can be found in the commentary to 6:9.
- [2] Translators generally take נחאיטוה to be twins. Sforno is interpreting it in the sense of perfection.
- [3] Translators generally take וקתך to be your temple (anatomical). Sforno is interpreting it to be cheek.
- [4] A reference to the Canaanite nations with whom Israel was forbidden to marry. Universal Jewish Encyclopedia, V. 7, pg. 371, column 2, inter alia, also cf. Ps. 106:35.
- [5] Lev. R. 37:4 inter alia.
- [6] Translators generally take יפוח to be blowing. Sforno interprets it to be the end of day or possibly twilight.
- [7] Minahot 110a.
- [8] i.e. The Temple was not yet built.
- [9] This is in reference to בנייה as in Kings inter alia. Until the establishment of the Temple, worship and sacrifice was not limited to Jerusalem and the Temple.
- [10] Sanh. 49a.
- [11] נפריים used as "village" rather than the more usual translation, henna.
- [12] cf. 2 Chr. 14:11.
- [13] cf. 2 Chr. 20:1ff.
- [14] Sanh. 94b.
- [15] cf. 2 Chr. 32:1ff.
- [16] i.e. the Northern Kingdom.

Footnotes: Chapter V

- [1] Samuel was named Eli's successor because the House of Eli was condemned as being unfit. 1 S. 2:22ff.
- [2] Pesachim 49b.
- [3] Avot 6:4.
- [4] 2 Chr. 29:1 through 30:6.
- [5] Sforno uses הרי in this quote instead of ודי. The mistake doesn't change the sense of Sforno's comment. He has a tendency to make this kind of error. I offer the following suggestion as to why: 1) He, or the printer, may have made a copying error. 2) He may have quoted erroneously from memory, or 3) He may have had a slightly different manuscript of the text.
- [6] Cf. Dan. 3:6ff.
- [7] The fourth existence is explained in Sforno's commentary to Deut. 6:4. The translation of that comment is presented below:

Hear, O Israel: Consider and understand this!
The Lord: Who gives existence and creates.
Our God: He is the choicest of our intelligences, because, from Him, we hope to realize our desires without an intermediary. Because He is supreme in His awesome power, to Him alone it is fitting to pay obeisance. Because from Him is our hope without an intermediary, it is fitting that, to Him alone, we pray and give service.
Then the Lord is one: Because He grants existence after absolute nothingness, it is clear that there is no existent having the nature of His existence besides Him, and, it is clear that He is distinguished in kind from the existence of the world of perishable beings, and from the existence of the world of spheres and from the existence of the world of angels, in a way that He alone is in His fourth world. (Translation by Stahli, see bibliography.)

- [8] Ribebboth-Kodesh has been translated as "abundance of His holiness." In the context the sojourn in Ribebboth-Kodesh occurred shortly after Sinai and the exodus where God had been דגול. cf. Ramban on Deut. 33:2.
- [9] Gen. 6ff.
- [10] Gen. 11.

- [11] Gen. 19.
- [12] Gitten 36b. Because of their insight, parents and teachers have the right to pass along or withhold property and ideas from their heirs and pupils.
- [13] The concept is that all Israel received the first two commandments and afterward Moses received the other 611.
- [14] The four portions are the four places in Torah where the text says: Bind them for a sign upon your hand... Deut. 6:4-9; Deut. 11:13-21; Ex. 13:1-10; Ex. 13:11-16.

Footnotes: Chapter VI

- [1] Yoma 69a.
- [2] Probably a reference to 1 K. 12:15.
- [3] The Hebrew appears to be in error. What appears is מְנַהֲגִים נִכְבְּדִים . Either מְנַהֲגֵי הַנִּכְבְּדִים or מְנַהֲגֵי נִכְבְּדִים would be acceptable. The translation reflects the latter option.
- [4] Macabees I.
- [5] In addition to the meaning "twins" מִתְאֵימָה has the implication of "perfect" which also fits the context nicely.
- [6] A talmudic expression having the sense of misapplying knowledge. See Berakhot 17a inter alia.
- [7] Eyes of the generation is used frequently by Sforno to mean the wise ones of the generation. Cf. commentary to 1:15 inter alia.
- [8] See Chapter 4, footnote [1].
- [9] i.e., those aspects mentioned in the commentary to 6:8.
- [10] Dan. 3.
- [11] The reference to Jeremiah is earlier in the same verse (Dan. 9:2).
- [12] Prophecies of Haggai and Zechariah are mentioned in Ezra 5:1 and 6:14. Malachi's prophecy is chapter 3 of Malachi.

Footnotes: Chapter VII

- [1] cf. Targum.
- [2] Yoma 9b-10a, Berakot 4a: The concept expressed is that everything including prophecy will be restored if all the Jews would return to Israel.
- [3] Zevachim 116b.
- [4] cf. Targum.
- [5] Rashi: Sanhedrin 37a. The 71 member Great Sanhedrin sat in such a way so that each member could look at every other member, thereby communicating properly.
- [6] cf. Targum.
- [7] Breslauer, The Theology of Ovadia Ben Yaakov Sforno, HUC-JIR, N. Y., 1971. This is a reference to the Sephardic community who were very much assimilationistic.
- [8] The food must be processed before it can be nourishing.
- [9] Hagigah 16a.
- [10] Gutmann, A., A Rabbinic Judaism in the Making, pg. 33. The Nasi and the Av Beth Din were head of the two sopheric schools which ultimately merged: the Nasi became president and the Av Beth Din the vice president.
- [11] See [2] above.
- [12] Encyclopedia Judaica, V. 16, pg. 714f. Yannai the King: Many clashes are recorded between Yannai and the Pharisees. Yannai extended the Hasmonean kingdom beyond the Jordan.
- [13] Ber. 48b, Gittin 56a: Mount Lebanon is synonymous with the Beth Ha Mikdash.
- [14] Encyclopedia Judaica, V. 8, pg. 1145. For example, Hyrcanus sought aid from Damascus to declare the legitimacy of his leadership. The censored version actually mentions Hyrcanus by name.
- [15] Kingdom of evil is synonymous with Rome.
- [16] Apparently this is in reference to some kind of palm that produces inedible dates. cf. Tamid 29b-30a.

- [17] Sukka 28a. The conversation of palm trees was the sound caused by the wind whistling through the palms. Although some thought that only the very wisest men could understand these conversations, Rashi maintains that the conversation of palm trees was nonsense. Sforno follows this position.

Parables of Fullers refer to the nonsense of certain Roman comedy figures.

- [18] Probably a play on words based on **לְשׁוֹחַ** (talking), versus **לְשׁוֹחַ** (walking).
- [19] **כְּפָרִים** is interpreted as "villages" rather than "henna."
- [20] Villages (open places) are perceived as better living places than cities because sin is associated with cities, e.g., Mekilta Chapt. 1.
- [21] cf. Targum.

Footnotes: Chapter VIII

- [1] cf. Mekilta de-Rabbi Ishmael, Lauterbach, JPS pp. 257ff, Vol. II.
- [2] It is not clear from the context whether **מעשיות** or **מעשיות** is intended. Either one fits the context.
- [3] i.e. The oath made to Noah. Gen. 9:15ff.
- [4] Ezek. 38 and 39. Jewish eschatological concept. UJE Vol. 6, pg. 10 inter alia. Also cf. Targum.
- [5] cf. Ps. 91:1.
- [6] A play on words: **אמך**, your mother versus **אומך**, your people.
- [7] Council is feminine; hence "she."
- [8] Ber. R. 8:4 inter alia.
- [9] cf. Dan. 5:17.
- [10] The word used in other editions **נערכה**, is probably correct.
- [11] cf. Deut. 7:7.
- [12] Breasts are a source of spiritual nourishment. e.g. Rashion Shir Hashirim, 7:9.
- [13] Concept is similar to Ber. R. 8:6.
- [14] The Sforno text reads **בתפלותם** but the correct spelling should be **בתפלוותיהם**.
- [15] Concept is congruent with eschatological concepts expressed in this chapter. cf. Shabbat 118a.
- [16] "He" refers to the Messiah. cf. Mal. 3:2.
- [17] A pun is being made equating **מאחים** to **מעטים**.
- [18] Equates **חכמים** to **חברים**. See also variation in the Censored Text.
- [19] cf. Targum.
- [20] cf. 2 Chr. 31:4.

אבות	1:4,4:1,5:12,6:5
אביהר	4:9
אברהם	6:9
אהבת ה'	Intro.,1:4,1:5,3:10,5:15,7:14,8:1
אהל מועד	3:5
אהרון	2:12 2:14 3:2
אחרונים	7:10
אלכסנדרו	6:4
אמות העולם	1:3 1:5 1:6 1:7 1:9 1:14 2:1 2:2 2:3 2:4 2:5 2:7 2:14 3:5 3:10 4:1 4:5 4:8 4:13 5:8 6:1 6:8 6:9 8:7
אסא	4:14
ארץ ישראל	2:4 3:6 4:8
בבל	6:11 7:3
ביח ראשון (מקדש)	3:9 3:11 4:8 4:12 4:15 8:9
ביח שני	6:4 6:10
בניהו	4:9 4:10
ברוך	5:6
(מעשי בראשית) בריאת עולם	1:1 1:4 5:11
בתי כנסיות	5:15 6:2 7:13
בתי מדרשות	5:15 6:2 7:13 7:14 8:1 8:2 8:9 8:13
באולה	2:11 2:14
גוג ומגוג	8:4
גוים	4:3 5:7 8:6

גזרות	2:5 2:7 2:11 2:14 3:5
גלות	2:8 2:9 2:16 2:17 4:11 6:12 7:12 8:5 8:8 8:10 8:11 8:13
דוד	4:6 4:8 4:12 4:13 5:2 8:14
דניאל	6:10
דעה	1:3 1:7 1:9 2:14 4:3 4:5 4:10 4:14 5:14 6:7 8:8 8:14
דריוש	6:10
הלכה	1:7 1:8 2:15
המון	1:7 2:1 8:2 8:8 8:9 8:10 8:13
הסתיר פניו	1:1 1:2 1:16 2:9 6:1
הר הבית	4:6 4:12 8:14
זכות	2:5 2:7 8:9
זכריה	6:10 6:11
חגי	6:10 6:11
חולדה	5:6
חזקיהו	4:15 5:5
חזרה עטרה ליושנה	3:5 3:9 3:11
חטא	2:13 3:1 3:4 3:6 3:8 4:8
חיי שעה	1:6 8:1 8:8
חכמי הדור	Intro. 1:7 1:8 1:15 1:17 4:3 5:1 5:2 5:11 7:5 7:10 7:14 8:2 8:11 8:12
חנניא	8:7
חשמונאים	6:6

ט' באב	3:8
יאשיהו	5:6
יהויקם	5:6
יהושע	4:1
יהושפט	4:14
יואב	4:13
יוסי בן יוחנן	7:4
יוסי בן יועזר	7:4
ינאי	7:5
יעקוב	6:9
יראת ה'	1:15 5:15 5:16 8:1
ירדן	7:5
ירמיהו	5:6 6:10
ישמעאל	6:9
כהן גדול	4:1 4:5 4:9 4:10 7:5
כושים	4:14
כוחים	1:6
הכנסת הגדולה	6:2 6:4
כנען	2:12 2:13
כסא הכבוד	3:11
ללמד	2:14 4:11 4:15 5:3 8:8
ללמוד	4:11 5:3

לשכת הגזית	7:3
מדוח	1:2 1:8 4:10 4:11 4:13 5:10 5:11
מדי	6:12
מופתים	1:4 1:9 1:15 5:11
מורים	1:15 2:14 3:5 4:3 4:5 5:12 6:8 7:8 8:10
מזביח	3:4 4:12
מישאל	8:7
מלאכי	6:10 6:11
מלכות הרשעה	7:6
מלכת שבא	6:9
מנהג	1:8 4:1
מנחה	4:7
מעשים	1:5 1:6 1:7 1:9 1:12 1:16 4:2 5:1 5:3 5:12 8:1 8:6 8:10
מצוה	1:2 1:4 1:6 1:15 1:17 2:1 2:5 4:11 5:2 5:14 5:15 7:2
מצרים	1:10 2:8 2:10 2:14
מרגלים	2:13 3:6 3:11
משה	2:8 2:12 2:14 3:1 3:2 3:5 3:6 3:11 5:6 5:13
משיח	8:5 8:6 8:8 8:10 8:11 8:14
משכן	3:4 3:11 4:7
משנה	2:15 7:13
נבוכדנצר	8:7
נביאים	2:13 5:2 5:6 5:13 6:5 6:12 7:1 7:2
נפלאות	1:12 1:15 5:8

סנהדרין	5:15 7:3 8:14
סנהריב	4:15
עגל	2:13 3:6 3:8
עולה	4:7
עזריה	8:7
עיון ומעשה	2:17 4:3 4:6 4:10 4:11 5:11 6:6 7:9 7:13 7:14
עלי	5:2
עם הארץ	4:15 5:1 7:14
עשו	6:9
פרס	6:10 6:12
צדוק	4:10
צדיקים	2:14 2:16 3:1 3:5 4:10 5:11 6:6 8:2 8:5
קדמונים	1:1 7:10 7:14
קץ ימים	2:7
קדש קדשים	Intro. 3:5
רבקה	6:9
רחב	6:9
רחבעם	5:4
שאול	4:6 5:13

שירת הים	2:12
שישק	5:4
שכינה	1:9 1:13 1:15 3:4 6:1 6:4 6:11 6:12 7:1 7:4 8:2 8:8
שלמה	Intro. 1:1 3:5 4:6 4:9
שמואל	5:6
שמעון הצדיק	6:4
שעבוד מלכיות	Intro. 2:8 2:10 2:13 2:14 7:6 7:12 7:13 8:5
הורה	1:2 1:6 1:9 1:15 1:17 2:3 2:5 2:13 2:15 3:5 4:2 4:7 4:11 4:15 5:2 5:3 5:11 5:14 7:1 7:2 7:3 8:11 8:13
חלמוד	7:13
חלמידים	1:7 1:8 1:17 4:3 5:1 6:7 6:11 7:5 8:11 8:12 8:14
חפילה	1:1 2:7 2:14 3:1 3:5 3:6 5:8 5:15 8:5 8:10
חשובה	3:1 3:11 4:16 5:4 5:5 8:8
חשועה	2:6 2:12 2:17 4:12 5:12 6:10

Bibliography

154

Books - English

- Block, R. A., *Ibn Ezra's Commentary on the Song of Songs*. HUC-JIR, Cincinnati, 1982.
- Breslauer, S. D., *The Theology of Ovadia Ben Yaakov S'forno*. HUC-JIR, N. Y., 1971.
- Cohen, A., *The Five Megilloth*. Soncino, London, 1946.
- Epstein, I., ed., *The Babylonian Talmud*. Soncino, London, 1948.
- Feldman, L. A., *Rabbi Abraham B. Isaac ha-Levi TaMaKH Commentary on the Song of Songs*. Assen, 1970.
- Ginsberg, L., *The Legends of the Jews*. The Jewish Publication Society, Philadelphia, 1968.
- Ginsburg, C. D., *The Song of Songs and Coheleth*. Ktav, N. Y., 1970.
- Heschel, A. J., *A Concise Dictionary of Hebrew Philosophical Terms*, HUC, Cincinnati, 1941.
- Jastrow, M., *A Dictionary of the Targumim, The Talmud Bavli and Yerushalmi, and the Midrashic Literature*. Pardes, N. Y., 1950.
- Jewish Publication Society of America, *The Prophets*. Philadelphia, 1978.
- Jewish Publication Society of America, *The Torah*. Philadelphia, 1962.
- Jewish Publication Society of America, *The Writings*. Philadelphia, 1982.
- Pielen, M. A., *Obadiah Sforno: Commentary to the Book of Numbers: an Annotated Translation*. HUC-JIR, 1980.
- Pope, M.H., *Song of Songs*. Garden City, N.Y., 1977.
- Simon, M., Transl., *Song of Songs Rabbah*. Soncino, London, 1939.
- Stahl, S. M., *A Translation of Sforno's Commentary on the Book of Deuteronomy*. Cincinnati, 1975.
- Zlotowitz, M., *Shir Hashirim*. Mesorah Pub., N. Y., 1977.

BibliographyBooks - Hebrew

- אברהם אבן-שושן, המלון החדש, ירושלים, קריית-ספר, 1977.
- אברהם אבן-שושן, קונקורדנציה חדשה לתנ"ך, ירושלים, קריית-ספר, 1977.
- באור על התורה (ושיר השירים), 1918.
- יצחק גרשטנקורן, ספר אהבה בתענוגים, בני ברק, 1958.
- חמש מגילות עם שנים עשר פירושים, ירושלים, לויין-אפשטיין, 1959.
- שלמה מאנדלקרן, קונקורדנציה לתנ"ך, ירושלים, שוקן, 1964.
- מגילת השירים, קעניגסבערג, 1845.
- משה אריה מירקין, מדרש רבה, תל-אביב, יבנה, 1977.
- מכילתא דרבי ישמעאל, ווינא, 1870.
- מכילתא דרבי שמעון, פראנקפורט, 1905.
- מקראות גדולות, ירושלים, אשכול, 1976.
- עובדיה בן יעקב ספורנו, ביאור על שיר השירים, ואניס, 1567.
- חיים יהושע קאטאווסקי, אוצר לשון התלמוד, ירושלים, 1954-1982.
- תלמוד בבלי, ש"ס ווילנא, ירושלים, זכרון יעקב, 1977.

Appendix

Table of Scriptural Verses Quoted in Sferno's Commentary

<u>Biblical Book</u>	<u>Commentary</u>	<u>Biblical Book</u>	<u>Commentary</u>
Genesis		Deuteronomy (cont.)	
17:1	5:12	30:14	4:11
25:28	6:9	31:17	1:2
28:17	5:15	33:2	5:10
41:33	1:2	33:3	2:3
Exodus		Joshua	
3:8	2:4, 2:8	2:11	6:9
3:20	5:8	22:8	4:2
6:9	1:6	24:31	4:1
13:9	5:14		
15:3	1:9	I Samuel	
15:15	2:12	10:6	5:13
20:21	4:8	12:22	5:16
23:17	5:15		
24:10	5:14	II Samuel	
33:7	3:2	7:23	1:9
34:9	1:16, 2:1	24:18	4:6
34:23	5:15		
34:35	5:13	I Kings	
40:38	3:11	4:4	4:10
		5:12	Intro.
Leviticus		6:18	3:9
11:43	5:14	10:8	6:9
26:13	6:12	10:21	4:6
		15:17	5:7
Numbers		II Kings	
6:25	1:2	23:26	5:6
7:89	3:4, 3:11		
10:35	3:6	Isaiah	
11:1	Intro.	2:3	5:15
11:17	5:13	4:5	8:2
14:34	3:8	5:7	8:11
20:16	2:14	7:22	5:1
		11:9	4:3, 6:7
Deuteronomy		13:17	6:12
4:29	2:9	25:6	1:3
4:30	3:11	26:16	2:2
5:4	5:13	26:17	8:5
5:24	2:3	29:10	6:5
6:4	Intro.	30:18	7:11
6:5ff	Intro.	41:8	Intro.
6:8	5:14	42:21	8:11
7:8	5:16	45:15	2:9
9:19	3:1	51:2	6:9
10:12	5:16	57:21	1:16
10:13	5:16	59:16	2:9
13:5	1:4	60:17	1:11
30:2	3:11	60:20	2:17
		64:6	1:16

<u>Biblical Book</u>	<u>Commentary</u>	<u>Biblical Book</u>	<u>Commentary</u>
Jeremiah		Psalms (cont.)	
2:28	5:2	44:4	2:4
3:15	8:14	44:21	1:16, 2:16, 7:11
4:17	5:7	53:3	2:9
7:12	5:2	74:9	2:13
8:16	5:7	74:20	2:17
11:13	5:2	79:8	2:17
14:7	5:6	92:3	5:9
14:12	5:6	99:6	3:3
15:1	5:6	101:7	4:12
15:19	1:9	103:11	Intro.
16:12	5:2	104:29	1:1
20:9	8:6	104:31	6:2, 8:2
23:36	1:7	104:35	4:8
36:9	5:6	106:23	3:6
36:10	5:6	111:6	5:11
48:17	Intro.	118:19	5:2
		119:32	1:4
Ezekiel		119:112	1:16
		122:5	5:15, 6:4
3:12	5:11	136	1:3
16:61	1:5	144:14	4:7
20:7	2:10, 5:14	145:9	Intro., 5:10
38:11	7:12	145:18	2:9
38:12	8:8, 8:13	149:2	Intro.
Hosea			
14:10	5:11		
		Proverbs	
Micah		3:4	4:11
4:2	5:15	22:5	5:11
7:18	1:3		
		Song of Songs	
Habakkuk		2:2	2:16
2:19	2:15, 7:5	2:3	8:5
		2:5	2:7
Zephaniah		5:12	1:15
3:3	5:7		
		Ecclesiastes	
Zechariah		12:9	4:10
2:10	7:1		
2:11	7:1	Daniel	
		3:28	5:8
Malachi		3:32	5:8
3:2	8:8	9:2	6:10
3:7	5:2, 7:1	12:1	8:10
3:10	2:9	Ezra	
		4:2	6:1
Psalms		6:12	6:10
14:2	2:9	Nehemiah	
22:2	2:17	10:33	6:5
22:25	Intro.		
33:14	2:9		

<u>Biblical Book</u>	<u>Commentary</u>
----------------------	-------------------

I Chronicles	
--------------	--

13:3	4:6
18:17	4:9
22:9	3:6
29:28	4:12

II Chronicles	
---------------	--

2:10	3:10
3:7	3:10
12:8	5:4
12:12	5:4
15:13	4:14
16:1	5:7
17:6	5:11
19:4	4:14
30:6	4:16, 5:5
32:19	2:3
34:22	5:6
34:25	5:6
34:31	5:6
34:33	5:6

<u>Addenda</u>	
----------------	--

Exodus	
--------	--

37:6	5:13
------	------

Isaiah	
--------	--

12:3	5:12
45:17	5:12
52:10	8:6

Malachi	
---------	--

3:1	8:5
3:3	8:8

Psalms	
--------	--

9:11	Intro.
25:5	1:4
61:4	8:10
103:21	5:10
144:12	4:7

Song of Songs	
---------------	--

1:6	1:7, 1:8
3:7	1:1

I Chronicles	
--------------	--

16:12	5:11
-------	------

Appendix

Table of References to the Babylonian Talmud in Sforino's Commentary

Order	Tractate	Abbreviation	Page	Verse in Commentary	
Zera'im	Berakot	Ber.	4a	7:1	
			17a	6:6	
			31a	1:8	
			48b	7:5	
Moed	Shabbath	Shab.	26a	1:14	
			118a	8:12	
	Pesachim	Pes.	49b	5:3	
	Hagigah	Hag.	16a	7:4	
	Rosh Hash.	R. H.	11a	2:11	
	Yoma	Yoma	9b-10a	7:1	
			69a	6:4	
Sukkah	Suk.	28a	7:8		
Nashim	Gitten	Git.	36b	5:12	
			56a	7:5	
Nezikin	Baba Bathra	B. B.	15b	1:3	
			Sanhedrin	San.	37a
				49a	4:12
				94b	4:15
	Shevuoth	Shevu.	35b	1:1	
	Avoth	Avoth	5:16	1:4	
			6:4	5:3	
Kodashim	Zevachim	Zev.	116b	7:1	
	Tamid	Tamid	29b-30a	7:8	
Tohoroth	Yadaim	Yad.	3:5	Intro.	

Appendix

References to Sferno's Commentary on Song of Songs

A) Zlotowitz, M., Shir Hashirim, Mesorah, N. Y., 1977

<u>Chapter</u>	<u>Verse</u>	<u>Page</u>	<u>Column</u>
1	4	75	right
1	4	76	right
1	7	81	left
1	17	95	right
2	7	102	right
2	9	106	left
2	12	109	left
2	13	110	left
3	3	118	left
3	11	125	right
4	8	134	left
4	11	140	left
5	9	155	left
6	2	162	right
6	4	164	right
6	12	172	left
7	1	174	right
7	1	175	right
7	1	176	left
8	2	191	right
8	10	200-1	right/left
Biographical sketch		220-1	right/left

B) Cohen, A., The Five Megilloth, Soncino, London, 1946

<u>Chapter</u>	<u>Verse</u>
2	3
5	1

Appendix

English Abbreviations of the Books of the Bible

<i>Genesis</i>	Gen.	<i>Amos</i>	Am.
<i>Exodus</i>	Ex.	<i>Canticum</i>	
<i>Leviticus</i>	Lev.	<i>Canticorum</i>	
<i>Numbers</i>	Num.	(<i>Song of Solomon</i>)	Cant.
<i>Deuteronomy</i>	Deut.	<i>1 Chronicles</i>	1Chr.
<i>Joshua</i>	Josh.	<i>2 Chronicles</i>	2Chr.
<i>Judges</i>	Ju.	<i>Daniel</i>	Dan.
<i>1 Samuel</i>	1S.	<i>Deuteronomy</i>	Deut.
<i>2 Samuel</i>	2S.	<i>Ecclesiastes</i>	Eccl.
<i>1 Kings</i>	1K.	<i>Esther</i>	Esth.
<i>2 Kings</i>	2K.	<i>Exodus</i>	Ex.
<i>Isaiah</i>	Isa.	<i>Ezekiel</i>	Ezek.
<i>Jeremiah</i>	Jer.	<i>Extra</i>	Exra.
<i>Ezekiel</i>	Ezek.	<i>Genesis</i>	Gen.
<i>Hosea</i>	Hos.	<i>Habakkuk</i>	Hab.
<i>Joel</i>	Joel	<i>Haggai</i>	Hag.
<i>Amos</i>	Am.	<i>Hosea</i>	Hos.
<i>Obadiah</i>	Ob.	<i>Isaiah</i>	Isa.
<i>Jonah</i>	Jon.	<i>Jeremiah</i>	Jer.
<i>Micah</i>	Mi.	<i>Job</i>	Job
<i>Nahum</i>	Nah.	<i>Joel</i>	Joel
<i>Habakkuk</i>	Hab.	<i>Jonah</i>	Jon.
<i>Zephaniah</i>	Zeph.	<i>Joshua</i>	Josh.
<i>Haggai</i>	Hag.	<i>Judges</i>	Ju.
<i>Zachariah</i>	Zech.	<i>1 Kings</i>	1K.
<i>Malachi</i>	Mal.	<i>2 Kings</i>	2K.
<i>Psalms</i>	Ps.	<i>Lamentations</i>	Lam.
<i>Proverbs</i>	Pr.	<i>Leviticus</i>	Lev.
<i>Job</i>	Job	<i>Malachi</i>	Mal.
<i>Canticum</i>		<i>Micah</i>	Mi.
<i>Canticorum</i>		<i>Nahum</i>	Nah.
(<i>Song of Solomon</i>)	Cant.	<i>Nehemiah</i>	Neh.
<i>Ruth</i>	Ruth	<i>Numbers</i>	Nun.
<i>Lamentations</i>	Lam.	<i>Obadiah</i>	Ob.
<i>Ecclesiastes</i>	Eccl.	<i>Proverbs</i>	Pr.
<i>Esther</i>	Esth.	<i>Psalms</i>	Ps.
<i>Daniel</i>	Dan.	<i>Ruth</i>	Ruth.
<i>Esra</i>	Exra.	<i>1 Samuel</i>	1S.
<i>Nehemiah</i>	Neh.	<i>2 Samuel</i>	2S.
<i>1 Chronicles</i>	1Chr.	<i>Zachariah</i>	Zech.
<i>2 Chronicles</i>	2Chr.	<i>Zephaniah</i>	Zeph.

Appendix

Hebrew Abbreviations of the Books of the Bible

איוב	איוב	בר	בראשית
איכה	איכה	שמ	שמות
אסי	אסתר	וי	ויקרא
במי	במדבר	במ	במדבר
בר	בראשית	דב	דברים
דה"א	דברי הימים א	יוש	יהושע
דה"ב	דברי הימים ב	שג	שופטים
דב	דברים	שמ"א	שמואל א
דנ	דניאל	שמ"ב	שמואל ב
הר	הושע	מל"א	מלכים א
וי	ויקרא	מל"ב	מלכים ב
זכ	זכריה	יש	ישעיהו
חב	חבקוק	יר	ירמיהו
חגי	חגי	יח	יהושע
יהוש	יהושע	הר	יהושע
יר	יואל	יר	יואל
יונה	יונה	עמ	עמוס
יח	יהושע	ער	עובדיה
יר	ירמיהו	יונה	יונה
יש	ישעיהו	מי	מיכה
מי	מיכה	נח	נחום
מל	מלאכי	חב	חבקוק
מל"א	מלכים א	צפ	צפניה
מל"ב	מלכים ב	חגי	חגי
מש	משלי	זכ	זכריה
נח	נחום	מל	מלאכי
נחמ	נחמיה	תנ	תהלים
ער	עובדיה	מש	משלי
ער	עזרא	איוב	איוב
עמ	עמוס	שה"ש	שיר השירים
צפ	צפניה	רות	רות
קה	קהלת	איכה	איכה
רות	רות	קה	קהלת
שנ	שופטים	אסי	אסתר
שה"ש	שיר השירים	דנ	דניאל
שמ"א	שמואל א	ער	עזרא
שמ"ב	שמואל ב	נחמ	נחמיה
שמי	שמות	דה"א	דברי הימים א
תנ	תהלים	דה"ב	דברי הימים ב

Appendix**Abbreviations other than Biblical and Talmudic Books**

EJ: Encyclopedia Judaica

Ber. R.: Bereshith (Genesis) Rabbah

Lev. R.: Leviticus Rabbah

UJE: Universal Jewish Encyclopedia

סור הטרומ

7

הקונים מן הזקן היונע' אור החיים : וכן אלק
 לי אל הר האור : בעק אכנה : ואל נבעת הלבוה
 אל הר הכית כיתו שלמה ובה אז היית : בלק
 יפה רשיתי : באתו אשר כנינו כנינוש : כנינו
 כנינוש : ויום און כך : באתו און כך ואון ואת
 ויכל זה התבא' מה ערך כדורך עמו בלעדי הכן
 וכלו באחרים ול כל העוסק בטרור איוו ברוך לא
 עולה ולא חתה בו לבן : אתו הלכתי בלה : אף
 על כי שלא תשכי כביתי אלל כיוו בלה חק לביתי
 או כי עס כל גדלו בעני הלכתי : אתו חלכתי
 תבאי : בכל החקום אשר אוכז את שני : תבאי
 להעביר העוים מן החק : מלאש חתה בו : הם
 בעולות החק : העשמות אלוות : שמש ולחן
 העשמות החלות סקן חיות רעות שורדות בו אדם
 כיוו דוד : לבכתי באחת השוק : סוית אלק
 לרמן אכל לא אכירי לנ : באתו עקן : ככתי
 שהים על הכרתי והכרתי לא ביואב : כי אדם כיוו
 בלתי יד ידיו דורך : שהי בלם דורך החק
 ונדוק בל ובעניו מן ידועת על העש : חק ידו
 דורך : בעין וכינעם : העשיוו דורך : ללה
 דת אלהים : ודת עקן : בחדת לבן : ככ
 העשיוו ששורק בלה ראו שששקן גם בעולת
 כערה וכינעו בו אדם : דכ וכל חת לבעק
 כי קיום אלק הדכ חק כרך ודת לבעק דכ
 וככ העין יתעלל ללה וללה : וית ככ עקן :
 כיות : כיה לבעק : כיו כעני הלהים : אדם
 מ בעול אחותי בלה : הלא תרמי און החשונה מן
 האויבים הליה ביקדק כי אדם כיוו חז דוד מן
 בעול לא טיע חקום החקש : לבכתי : הר הכית
 חקן חיים : חקום חיות וכל חקוי כיתו :
 בלך : סם קרקעת בלתי באות לבכות :
 כדכ חיותם : היו כדכס חיותם כי אדם כית
 ככרת לחתו' החת' ידו כל ידו לטור ולכנה :
 עם כני הנדום : לרמן לאמות באים לו לילך
 דוד עקן כערה לא עה חק אלהים : ככ עש
 כדום : כדמות בלתי לא יכס כקיי כיתו טיה
 דתה בו : כדו וככסו : וכן קיד כיוו און
 שחתי ללה דת אה כעס בלתי אל ל' ידו
 ללה

נחכות החקש : וכום שחת לבו : כיום חכב
 חקש ראשון כי גם טיבה חס ככוכת החקש חבל
 חקום גדולה מו הי' כחשן של היה סס רכ ככך
 ווככ ווככת קתנה חלד בערך אל חקש ראשון וזה
 כי יק' אל החשן כיו חקש לחכב ככ השד
 אל חל חוכד ושמש את הקול וכן חוכו סלחר
 כעשה השן ולא חתיה סם חוכה חעט עד ככ
 כככו ככו סתיה לעתד ככחיו וככט עד ה' אלק
 חק סם חחלה כחורה חוכה עטרה לוכס' חבל
 חקום : חק ידו רשיתי : כדורך רשיתי יחידה
 כעלמה מן כל החות : חק ידו : תמי יחוש
 וחקים אשר הליכיו ויום אחיו : עקן : סכס
 וכן גדול חורה הדוד : ויום : דקים ככוחס
 כיו ככעל : חוכב לחחק : כיה חכשיל סל
 שר ככו : עקן : העכיו ורם חכתי איות
 הם : כערה עשום : כערה ער העום כככתי
 עם אחי לחילת : ככעו : סל עקן חו ככחיו
 כדלס וקו ככות וקד : עקן : אכני חכל :
 כערה הקינתי : סכוו עקן מן חס לא לקו דכ
 חעלל עד כלקתי כיוה בלם ככחתי חקן סל
 חיוכס עם אדם : סלם חחיות : מן היו
 אכני חכל סלחם ככרה ויט : וככל און ככס
 חק כיוכס חוכי : כיוו חכני ששורק : חש
 חחית חיוכס את חלק העשום : ודורך
 חיוכס את חלק העשוי : בלון כיו : סל
 חחית חקן : חכוכה לכה ורם חלחתי יללו
 דת חת חבלת החון חוכה כחתי ויום כעשו
 עם סליו חקן סלם : חכב לבעק : סרוי שר
 ככו וזה ככר לא חכככו כיו : כערה חו
 בלך : חו חוקד סר ככך שחת חלס
 כערה חו חח' כל סליו ככורי החו חכוכה :
 כיו סך : חכס אחיו כן סכס חיוכס וחלחוס
 סם סוכס וכן גדול חו : ככו עכס : חלחתי
 וכל חו ככרת חככין כככו אל על ככס
 ויכתי : חיוכס ככוכס : כן חחתי כלחחית
 חחיות : כד סוכו חיו : וכל וכן עד סל
 חו חכוכו כיו חו חכך חל יסלל כעין
 עכעס ככחיו וככס את חקן חלחוס חלכו כי
 לא חכככו כיו סללו : וכן חללס : סכוכו

4:7
 4:8
 4:9
 4:10
 4:11
 4:12
 4:13
 4:14

4:1
 4:2
 4:3
 4:4
 4:5
 4:6

שיר השירים

א

וכן קרה לנפש רבנית כי קרן שיר שמו ברכו
 ארץ וכן לשאל בהתבטחו באזנו והתגבית עיני
 5:14 ובהבטת לאוז אחר : יקרו : ונות וקבצת לזות
 על ידך ונתם הם כמאגלי ונתם הם כמאגלי
 כדורע : מתלבים כהרשום : יבאכרת חרמי : כהרש
 ליתן קדתי תורת ה'כשמו : חששו : חשש
 התתקנים חזרו כמות אזורי חלילות הם :
 עשתכן : חוקי'מל עינא ומקדן באזנו אל
 תתיאזו ואל תקמו : השלבת כסריום : וכות
 תדייבה תמונת הנפש החושי'התכנסים כהם ויבנות
 לבת את העינים השכלי לקבל כל תורה ודעת
 5:15 ויעשה לבנת הסבור : סוקו : השלבת החללים
 בעליות תגלים וכדקבל הם חשבו'ה'הן קן כיו
 שחודי'שם היובדום על ארטי'סו : שחודי'שם
 חן חוקים כן החיוני'הם הוא ליתן גלות לידה
 ולזהבה כי חוקן הוא תורה : מלחמה : לזכות
 את בני החיה : כלבני' הוא כבוד ואל
 הקדומו לפני גם כדתי כבודו וכו'ה'הרשום כי
 שיה יסו ככחות כבודו גילה : כדתי כדחיים
 וכמו כן הוא נכחה לתגלה חלל חוקים וולתי באזנו
 5:16 וזה שנה השנים : אהט חתקום : באזנו חיה'
 חלדך שאל חשך כי אה לידה כי לטעם לק'
 וכלי חתקום : וכל החיוני'הוא ליתן כתי'ה'ה'ה'
 כחיים התחזים חלל חוקים : זה חזרי באזנו כי
 פאכתי'ה'אחם : וזה רשי' לכסני כחיים
 6:1 באזנו כי לא יעום ה'את עיני : ואה חלן חרדך
 אחרו אלהיה היה לו שלק'ספסו חרדך : אה
 כתי'ה'ה'ה'ה'ה' : וכןקמו חרדך : באהם
 6:2 פתחם כי כתי'ה'ה'ה'ה' : חזרי יד לניני
 בקל'קדום אזורי כבודת חזרה : לרשי'ה'ה'ה'
 לשחית כתי' כבודו וכו'ה'ה'ה'ה' כבודת חזרה :
 6:4 כבודו וכןקמו חרדך : אה חלן חרדך
 אהם את עקב וכה כבודת אהם כבודת חזרה :
 באה כבודת : ה'ה'ה'ה'ה'ה' שנה חרדך כי
 שיה יסו ככחות חזרה : חששו : חשש
 חרדך כבודת חזרה : חששו : חשש
 6:5 כבודת חזרה : חששו : חשש

כ א i ה

סדר השירים

לחבל כית אלקה דך די ביוסלם והנה אחרי קצן
 אל נכת חנו ודתי - תחילתי עמרה ויבסקן שעלו
 לאזן שהו רובם פבולים ובלתי דאום לכניית
 שכינה: לראות בלבו הכול - חבל תקום ודתי
 מט על חני ודתי ויחלבו לראות ביומתי' משאלו
 בכלל: הכנייה הנבון מו' - אום יש כנס הכנייה
 ותלמידים אשר לבנם כונה לכל לאזן ה' להנרות
 6:11
 6:12
 7:1
 7:2
 7:3

הנבואים בחזרו וישם את שמום את הנבואים:
 חנניו של זיבנו עיל חוין גם שהיו דאום לקר:
 שהם הדחוטו' - הם היו כנה שהתמשלו להקם
 הכס בלא' א' משעל' עמך - כי אהב' אהנו אבות
 הם לא ידעו ויקרם כיוו פנו על עבר השו' היוכן
 להיות כנה משוכן ויקרנו ונרנו ככדי' כדאום
 והשדעו עליו חמת כו' און מוך עוד לכנאום:
 6:6
 כעד החלום - הם נדקו' ויקרם בשמי כעד
 החלום שחננום אורי לילת: תחילות:
 בעין ובחשבה: ופולה און כהם' און כהם
 יורה הקדום רמזלו: ככלה החוין הקדק'
 6:7
 התלמידים שהנישו להוכיח הקדוים לשיני הדור
 כיוו הקדק לשינס הם כיוו פלה החיון עם שאמו
 דיון שלם הוא אבות תעשינו ונראוין כן ואלו דעה
 א' ת' כשיון ובחשבה: כעד לחוקך - תחיותם
 ככלם תעשינו כמתי אהנו' אהם כיוו הנת שדל'
 6:8
 הכנייה שער ככדי ויה כי איוסם: שום הנה
 חלבות: רבו דעות חכמי האיות הקדוקם בלקי':
 ובשנים בלגים: יורה הנה הקדוקם כטכניו'
 ועליות און סכנה: הייודי עניני השלם בהכנת
 6:9
 הנית והחיות א' אחת הוא חנני: איות הדקדק
 כי כונה לטעלה: תענוי השלחה וכל איה
 וילקח בכל אלה: אחת היא לוחמי לשרה
 הקוללם לא להכרתם כיוו חנוי ישועל: כנה
 הוא לילוחם: לטקד לוחם את יקק לא את
 עשו כמסדה את דכס סתיהם: איות כות
 וילוחם: בענין רב הינה בלוחם כי ה' לקיים
 הוא אלהי כמתי חנוי ועל לאזן הקדק: חלבו'
 ובלגים: בענין ולקח סל ובחיותם כמתי
 6:10
 אכיו חסדן וצמי ויחוק אלה כו' - וי וקח
 הדקדק: לכן דאום ללוחם כי אהם דעו ונחיונו
 סמוי מלית היו חסדן לוחם איה ויה סכנת:
 הקבלה איה חולקת כי היא חסדיו הכנינו
 כמתי חיוני כמתי חנוי חסדן כמתי כמתי
 כו' כנה כמתי: כמתי חנוי ודתי וילקח
 שהכניו הם כמתי על חסדיו: חיות:
 בענין דאום איה כהם חלבו ואלקדו כן סמוי
 תה ויחד לאזן ועם די וילוחם להכניו ל'
 תבות

שיר השירים

7

- 7:4 אריות: א שני שרץ: שאל ואם בית דין: כמי עשרים הללמים תחוד ויסי כן ויעור לבחך ויורי כן ויחנק שלא לבחך וכו' כחמה הראשונים כשאלים וכשניים להם אבות בית דין: וכל זה אש' הקוץ אש תרו כלם כאלו ומרה בה שכינת ה' ויגלה: 7:5 וזאף: כהן גדול שהוא שני כעולה ליתך כיו הנזיר תחת האש: כהנצל הן: שהוא חסוב להחלה בלתי טעם ודוח המה הוא חסוב וקבץ וכל חוץ אל קרבנו: שרץ: חמתי הדור: כדמות צהשכון על שער בת רבים: הולכים להשקף און וירעיהם ותלמודיהם כחשכון שהיו כעבר הידן שרץ לנבילות הנשים שיוכלם הם להחלט ויהיה אל ארנות הטום תגורתי יאלי הולך ומכתיבו: ארץ: ויחתי שני המלאכים בארץ היתה: כהנצל הלבוטן שהיא כבחה וכעבור ארץ וסהל ארנס הוא: 7:6 נוסה בני השקן: שהיו מונה לארץ כן הם כדיותם בארץ היה לבקם נוסה לבאת מונה לארץ הקדש ארנס נה: ארץ: הולך הוא: עלוך ככרתי: כיו נה נה: שגלות לנה החובן לתאל כלתי רוב תלבוטן כן הוא היה לתאל תלבוט הרשעה: 7:8 ודלת האשך: מניב תלבוט הרשעה שהיה תתפא על הולך היה בארנתן החורה על העלת לוכסו כן הוא היה מורה על העלת תלבוט הרשעה על וסבל: הולך אכור כדעוים: כי ארנס הולך היה השועבה למוות הולבוט כיו הדעים ובכן זאת קוחתן: העלתך: דתלתיתר: שהוא גבוה וצפוי ונשן בעור רב ועם זה פרו העני החוק בעד הדור וחוונו בלתי באותן כאלו שרץ ת השתדל על הדבור עם היותם כותבין שני בלתי רב העולות: ושרץ: המורים בעם דוים לאשכלו של תורה שבהם תמרו רבים והעני העולות כן הם תלוא אמות על השט העלת כענין שית דקלים וחשלי טובין וחולמם: ובכן ארדתי אעלה בתור אחרי ככסביוו לתלוש אותם ולהשחיתם: 7:9 ויהי כל שרץ באשכלות הנקן: שבהם הון רב ויכ כן יהו הם נותנים שרי אלות בעויות: ודוח ארץ: כחשיות: פתחמים: בעל כוח עם אלוה ויון וקוץ: בעת הקוץ: יהיה כל כיון כעוב: כיון הנקן העוב כמותן שיהיה: החוך הולך
- לדודי לניסוטי: יומיון לנאף תן כבטיו דודי - נקבת האתל לא לנחון: חכם שרתי כמי ויהיו דכרו כדומה דכוי חבת הקדושי' והוכיף עליה' כדאוי לכל אחריון: אלו לדודי חסבה שרת ה' לא לכה אמת הוא שכלליו ככל אלה חבל חקים אזי לדודי ולא עובתו כדודי אש שכתו עם אלהיו כי' עילך הורגנו כל היום: ועלי הוקרת: כדודי יחבה ה' להנכסם כי' ובכן אזי אחרת: 7:12 /לכה דודי נכא תלבוט ששבור תלבוט: נכא הדודי: נכא נכא נכרה כקוץ גלות: גלות: ככסביום: כדודי ויפסום כיון חורה וכרית ותלבוט און להם: 7:13 /כסבייה לכנחום: כמיוון ככתי ככסיות וככתי הדמות: כדא: הכרחה הנקן כי' אש יונא להכרה ולתלמוט כעון וכחשבה: עם: כדודי חשעבור וילבוט: און ארדתי לך: ארץ ארנס את עם קדקן: כי ארנס הדויתים אשלו שני הארץ כתו כח טוב כחשיות: על שתינו כדו: 7:14 חדשות: כל אנשים: יכיון וכחשבה: חששים: דכרום שכתבו חכמי הדור חתום: גם כמי' שהיו הקדושים: דודי נכתי לך: ככדודי: אן ייתך כח ל: יויתן ואשני דרטי טווק ואשכור חלבה כיו ללא לך מי יראה כלבד כדאוי ללא: ארנסך כקוץ אשך: באופן עם ככדודי שיקך כתי שעה חוק לבתי חדשות הית העקב חיון לעבדך: חלבה: גם לא ימוז ל: שלא תשבו שריו העני ליהובא: ובכן ארנסך אשכל אל בית אבי: אובה להדודי שכתבך ככתי חדשות כדודי וכדא ר' על חסך הניון ועל הקדושי עון ויום ונדה אש כי' אן אשך: יסחה ה' כחשיות: חיון הקדק: 8:2 ככדודי נדיון: וככתי הדור: מעבים חשיו: וכמו כן כשעלות הדיון כחשיות: חשעתי ארנס: 8:4 שלא יתרה בעוונותי ללא ולכאל ובכן לך יקדק חליתן: מי זאת יולק חן הדבר: אובה חלית' הדד היה לה אשת השולה חשעבור תלבוט בארנות השני' שהיו כיו חזרה לך ארנס כי' אשכל חיו' טווסות כלבה: חרשקת: מכה את עיניה וחולונות: על דודי: על חזור כדודי חשיות שהוא חיון ארנס אתם חקשים וחשנים כדודי הלא: חתה חרשית: כדודי בעלה חלונות כלל כדו כיו כלל חסוד

